

336
Х
Проф. О. ЕЙХЕЛЬМАН.

**ПРОЄКТ КОНСТИТУЦІЇ
ОСНОВНИХ ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНІВ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ
РЕСПУБЛІКИ.**

—

КИЇВ = 1921.

№

ВИДАВНИЦТВО
С. У. Д.

2.

Проф. О. ЕЙХЕЛЬМАН.

ПРОЄКТ КОНСТИТУЦІЇ
■ ОСНОВНИХ ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНІВ ■
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ.

~~30712~~

~~2.~~

КИЇВ — ТЕРНІВ

1921

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

„Взагалі про умови поступу при більш централізованому, чи союзному характері політичного устрою, варто сказати,—що перший дійсно дає часами можливість проголошувати закони і ухвалювати засоби поступового характеру раніше, чим необхідність їх визнається дійсною більшістю населення у всіх частинах держави. Але за те ж централізація дає можливість ухвалювати засоби і реакційного характеру, що суперечать бажанню більшості не тільки в різних окремих частинах, а часто і у всій Країні. А нарешті і в першому випадку поступове законодавство стає чисто фіктивним, через те, що силою зручніше руйнувати, ніж будувати і коли силоміць застосовують самі поступові ідеї раніше ніж витворилася на користь їх громадська опінія, то це дає тільки роздражнення, що завдяки саме централізованому політичному устроєві, підсумовується нарешті в єдиній палаті і приводить до одхилення поступового законодавства остільки швидкого, оскільки цввидкою була і його ухвала. Устрій союзний не здатний до таких хитань політичного вагальника і тому робить поступовий рух більш реальним і безповоротним“.

М. Драгоманов. „Вільна Спілка“ стт. 56—57. 1884 р.

* * *

„Коли у всіх життєвих стосунках фактичне користування певною річчю більш важне ніж обстрактне право на другу, хоч би і більшого розміру, то і в справі політичної свободи питання про особисті права і місцеве самоуправління повинно бути більш важним ніж питання про державно-представницьке правління. Нічого й переконувати, що для кожної людини недоторкальність її індивідуальних прав має більше значіння, ніж її право впливати навіть безпосередньо, про посереднє нема що й говорити—на хід державних справ. Крім того найбільше число громадських справ і до того справ, що найближче торкаються інтересів кожної особи, належить до справ місцевих, а тому зі всіх видів самоуправління найбільш реальний інтерес для найбільшого числа окремих осіб може мати самоуправління місцеве“.

М. Драгоманов. „Вільна Спілка“ ст. 59. 1884 р.

Вступне слово.

Випускаючи в світ складений проф. Ейхельманом проєкт конституції У. Н. Р. вважаємо необхідним сказати кілька слів про історію виникнення цього проєкту, а разом з тим освітлити де-які моменти в життю нашої державности, що торкаються питання про конституцію У. Н. Р.

Перше Правительство Прокоповича, покликане до справ державного будівництва, в своїй декларації оголосило: „Порядок на Україні повинен відповідати дійсним потребам її населення, його встановить Народне Представництво—Парламент, складений на підставі загального, рівного для всіх, безпосереднього, таємного та пропорційного виборчого права. Тоді не зможе одна якась партія підбивати під себе всю людність“.

Сумніватись в щирості цього уступу декларації не приходилось, бо після довготермінового перебування під окупантами, після докладного студіювання державно-творчого життя, що направлялось з диктаторської волі „ц-ка“ правителюючих партій болюче відчувалась відсутність представницького народного органа, болюче відчувалися ненормальности у взаємовідносинах між законодавчо-виконавчою (такою була влада Ради Народніх Міністрів) і Верховною Владою У. Н. Р.

Умови не сприяли здійсненню цієї декларативної обіцянки, але то було по за межами можливого для Правительства. Однак в цих важких обставинах Правительство вживало заходів до зреалізування своїх декларативних обіцянок і 22 червня 1920 р. проводить постанову з дорученням М-рові Вн. Справ скласти комісію з представників Міністерств, наукових та громадських організацій для вироблення закону про тимчасовий устрій та порядок законодавства У. Н. Р., а також і про Передпарламент.

Але всіма відчувалося, що цими законами не вичерпаєш справи про державний устрій У. Н. Р. і коли спинялися на цьому, то тільки як на першому етапові конституційної роботи твердо вірючи, що в недовзі збереться Передпарламент, який і займеться розробкою основних законів, проєкт яких повино було представити Передпарламентові Правительство.

Незалежні од Правительства обставини не дозволили йому здійснити своє бажання, але основний принцип в конституційній роботі залишився той же: од близького (унормування взаємовідносин між законодавчо-виконавчою і Верховною Владами) до далекого (основного закону—консти-

туції У. Н. Р.) через тимчасовий представницький народний (а не партійний) орган—Передпарламент.

Знаючи про таку позицію Правительства я, під час подорожі з Кам'янця до Тернова з уповноваження М-ра В. Справ, як намічений ним його заступник по комісії, звернувся до проф. Ейхельмана з проханням обов'язково взяти участь в комісії по розробці закона про Передпарламент і тимчасовий державний устрій У. Н. Р. Тут же обмінявшись думками вияснили, що на цьому спинятися не можна, що треба розробити і проєкт повної конституції У. Н. Р. і тут же на моє прохання шановний проф. погодився взяти на себе труд—скласти такий проєкт, тим паче, що у нього самого вже з давна було таке ж саме бажання.

Тільки в Тернові нарешті мала змогу зібратись комісія для здійснення затверженої Головою Директорії постанови Ради М-рів од 22/VI 1920 р. Перше засідання відбулося 25/VII 1920 р. під головуванням О. Х. Саліковського.

В склад комісії входили:

- 1) Ол. Саліковський—Міністр Вн. Справ, громадський діяч і літератор.
- 2) Ів. Огієнко—Міністр Ісповідань, професор.
- 3) В. Сальський—Міністр війни.
- 4) П. Красний—Міністр Євр. Справ.
- 5) Г. Шиянов—сенатор.
- 6) О. Ейхельман—Тов. Міністра Загр. Справ, професор.
- 7) С. Мішко—Доктор Прав, магістр Кам'янецького Державного Університету.
- 8) Л. Чикаленко—Член Ради М-ра Вн. Справ.
- 9) М. Литвицький—Тов. М-ра Вн. Спр. Член Всеукр. Нац. Ради (заступник голови комісії).
- 10) Є. Галаневич—директор деп. заг. справ державної канц., правник.
- 11) Д. Кузьмич—в. о. директора заг. д-ту, правник.

Громадські кола в цій комісії були представлені слідуючими особами:

- 12) М. Корчинський—присяжний адвокат, голова Всеукраїнської Національної Ради, б. державний секретарь.
- 13) С. Баран—доктор прав, присяжний адвокат, заступник голови Всеукр. Нац. Ради, б. держ. секр. земельних справ З. О. У. Н. Р.
- 14) М. Білінський—б. Міністр Вн. Справ, член Всеукр. Національної Ради.
- 15) Ів. Кобза—член президії Всеукр. Нац. Ради.

Хай це послужить відповіддю на зневажливу кваліфікацію комісії, яку у вступному слові до „Устрою Української Держави“ дають видавці, а саме: „З початком липня

1920 р. в Кам'янці на Поділля утворено комісію з урядовців, до якої було запрошено двох представників Всеукраїнської Національної Ради" (стор. 7).

Представники Громадянства устами М. Корчинського в засіданні 25—VII заявили „перед нами стоїть задання розробити закон про розмеження прав Верховної Влади і Ради Міністрів та побільшення прав останньої. Але нас представників Національної Ради уповноважено бути не в такій комісії, а в ком сії по розробленню повної конституції У. Н. Р.“, а тому вони не будуть приймати участі в цій комісії (цитую по протоколу).

Не переконали їх аргументи про необхідність певної ступеневості в роботі,—яка не виключала і розробки проєкта повної конституції та необхідности передати справу ухвалення повної конституції більш компетентному органу—Передпарламентові і вони вийшли з складу комісії, хоч п.п. Корчинський і Баран приймали участь, правда спорадичну, в засіданнях підкомісії 18—20 і 21 серпня де обговорювався проєкт закону про „Державну Народну Раду“.

Комісія в другому ж засіданні (31—VII 1920 р.) ухвалила постанову: „звернутися до Р. Н. М. з докладом про необхідність розробити текст повної конституції У. Н. Р., *) що і було зроблено в пояснючій записці до законопроєкту про „Тимчасове Верховне Управління та порядок законодавства У. Н. Р.“

Та з такою позицією не погоджувались представники Нац. Ради, які за всяку ціну намагалися перевести закон про державний устрій У. Н. Р., розроблений з доручення Н. Ради д-ром С. Бараном.

В цей час проєкт конституції проф. Ейхельмана закінчувався перекладом на українську мову і разом з іншими проєктами мав стати матеріалом для роботи вищезазначеної комісії, склад якої відповідно мав бути доповнений.

Оцей момент був одним з головніших стимулів для різних ультиматумів Правительству з боку В. Н. Р., яка виносила їх на засіданнях, про які не всі члени В. Н. Р. були навіть повідомлювані. Так говорити дає нам право одна розмова з головою В. Н. Р., в котрій він заявив що „рішуче не погоджується з основними принципами конституції Ейхельмана, який на старости літ зберг молодечу душу і закликає нас до запровадження в життя непридатної нам драгоманівщини“. Оця „драгоманівщина“ не давала спокою творцям, „Устрою

*) Цей факт свідчить про те, як далеко од істини була Президія Всеукр. Нац. Ради коли писала: „урядова комісія замість того, щоб виробляти повну конституцію, стала розробляти тільки проєкт закону про верховне управління і тимчасовий порядок, та проєкт закону про Державну Народну Раду, ставляючися негативно до справи повної конституції“ (підкресл. наше М. Л). Устрій Української Держави, стор. 7.

Української Держави“, що знайшов достойну оцінку на стор.
„Волі“ (Т. IV ч.ч. 5—8. 1920 р.) шанов. пр. Дністрянського.

Всі засоби були вжиті для того, щоб скласти нову комісію. Така комісія була складена з постанови Ради Міністрів (ухваленої більшістю лише одного голосу) 30—VIII, міністром А. Ніковським. Склад комісії був підібраний. Сторонників проєкту конституції проф. Ейхельмана було запрошено тільки 3. Вислухавши прочитаний професором його проєкт, відчитаний в оригіналі, комісія, наперед підбраною більшістю голосів, одхилила основні принципи цього проєкту—суверенітет народу і федеративно - державний устрій і на кур'єрських почала розглядати взятий за основу проєкт д-ра Барана, зложений з доручення В. Н. Р.

Доля не судила цьому проєктові стати основним законом У. Н. Р., а наукова критика не визнала за ним тих позитивних ознак, які виправдували б бажання його творців накинути його Українському народові дорогою ціною-абсолютного ігнорування волі цього народу.

І ми з почуттям виконаного обов'язку видаємо для обзнаймлення широких кол Українського громадянства проєкт конституції У. Н. Р. шановного проф. Отона Ейхельмана, до перекладу і видання котрого доклали своїх скромних сил.

Коли „непридатна нам Драгоманівщина“ що з такою любовію розроблена в проєкті конституції, і базується на строгому додержанню принципу народнього суверенітету, знайде собі хоч десяток прихильників, ми будемо певні в тому, що наша праця не пропала дарма. А коли отой „десяток“ візьме цей проєкт як основу своєї державно - політичної роботи ми будем горді тим, що дали змогу ідеям невідомого широким масам українського населення борця М. Драгоманова, хоч і з запізненням, але в цілком реальній формі, стати керуючими в налагодженню нормального правного життя в нашій свободолюбивій батьківщині.

М. Литвицький.

10-VI-1921 р.

м. Тернів.

Передмова.

Народ Український, що з побожністю заховав свої національні традиції, гідний своїх предків, неухильно і твердо обстоює своє право на політичну самостійність. Не на життя, а на смерть бореться він за свою національну державність вільну од будь якого чужоземного втручання. Український народ переконаний, що з ласки Божої, переможе накинута тепер зовні на нього примусовий гніт. Він знає, що українська національна держава переможцем вийде з боротьби над ворогом, що безжалістно руйнує Україну.

Він гаряче бажає утворити, на самих широких засадах народоправства і соціальної справедливості, такий державний устрій на Україні, що цілком відповідатиме потребам всіх народніх мас і вищій духовній та економічній культурі в країні.

Маси народні на Україні, котрі скинуть сучасне часове панування ворога, що ні з чийого боку тут не має піддержки, тепер цілком свідомо вимагають для всього народу на Україні права утворити новий порядок на своїй рідній землі по власній волі та й на майбутні часи захвати за собою верховну установчу владу.

Виходячи з такого реального становища річей, я з свого боку мав бажання, по мірі своїх сил, прийти на допомогу, так би мовити, з технічного боку до здійснення цієї мети народу на Україні. Ще в початку 1918 року я спинився на певній програмі для розв'язання питань про майбутню конституцію для України. Потім з бігом часу, я з'ясував собі детальну її обробку. Переводячи послідовно, але у всіх деталях принцип народнього суверенітету в формах, що надаються до практичного здійснення на

Україні, конституція для України, що мною проєктується і нині друкується:

1) кладе в основу внутрішньої політичної організації України ФЕДЕРАЛЬНУ ФОРМУ державного устрою, щоби так мовити, усю державність по можливості найтісніше звязати з народом і

2) послідовно застосовує ПРАВО РЕФЕРЕНДУМА народу, себ-то право безпосереднього народнього голосування для вирішення не тільки питань, що стосуються до змін в змісті конституції—Основного Державного Закону—але факультативно і для вирішення питань звичайного законодавства, а також де-яких питань з обсягу державного управління.

Під зверхністю народнього суверенітету, на обмеженому правному стані, самостійно функціонують такі влади:

- 1) Парламент,
- 2) Управління, так звана виконавча влада,
- 3) Суд і
- 4) Фінансовий Контроль.

ПАРЛАМЕНТОВІ визначені певні межі діяльності докладними постановами конституції. Через те Основний Державний Закон—конституція—значно докладніша і пошерена в порівнянні з європейськими та американськими конституційними хартіями, що видавались до сього часу.

В УПРАВЛІННЮ детально проводиться принцип строгої правомірності його діяльності і засада судової відповідальності за цю діяльність поруч з забезпеченням для органів управління самостійності і незалежності од примх партійних та начальства. Такою постановкою справи забезпечується необхідний авторитет всіх органів виконавчої влади. Суворо та без всяких послаблень проводиться і судова відповідальність вищих органів виконавчої влади, але в формах, що забезпечують охорону державного розуму, політичного такту та усунення од справи всякої безпідставної причепливості та партійної

пристрасти. Політична відповідальність міністрів поставлена на серйозному і об'єктивному ґрунті.

СУДОВІ та ФІНАНСОВОМУ КОНТРОЛЕВІ забезпечується повна незалежність од виконавчої влади та Парламенту.

ОХОРОНА КОНСТИТУЦІЙНОСТИ В ДІЯХ ПАРЛАМЕНТУ довіряється судовій владі.

Всі ці засади в подробицях вже не є цілковитою новиною в сучасній політичній практиці, але до цього часу вони найбільше зустрічаються в розрізненому вигляді. В багатьох деталях і в деяких основних моментах вони в моєму проєкті Основного Державного Закону для У. Н. Р. також більш широко розвинуті.

Знайомий з настроями широких мас народу на Україні і з реальною обстановкою його життя в теперішній час, я сформулював свій проєкт конституції для У. Н. Р. не як ідеал для конституції далекого майбутнього на Україні,—не як теоретичну вигадку, але як реально доцільний, тепер цілком здійснимий і єдино можливий державний устрій на сучасній Україні, котрий здатен забезпечити трівке мирне і культурне життя країні що стільки витерпіла за останні роки.

Цього порядку так бажає і жде-не діждеться все населення на Україні.

При запроєктованому мною устрієві народ буде знати що весь його державний, господарський та культурний добробут залежить од нього самого і ніхто не має права заважати йому в його власній державній роботі і у всіх її деталях (подробицях) і в самій її основі. Широкий масі селянства відкривається необмежений простір для політичної і громадської самодіяльності, за його власною моральною і політичною відповідальністю.

Накресливши зо всіма подробицями свій проєкт конституції України я, само собою зрозуміло, не претендував, щоби деталі, на котрі *volens volens* прий-

шлося дати певну і конкретну відповідь, не могли б бути вирішені також в другій доцільній формі.

Вважаю своїм обов'язком висловити свою глибоку подяку М. О. Литвицькому, що живо зацікавився складеним мною проєктом і взяв на себе не легку працю перекладу й видання його в українській мові. Так само з великим признанням складаю свою подяку сенатору Г. С. Шиянову та В. В. Садовському, що зробили велику послугу, перевіrivши переклад з боку юридичної термінології та иншим співробітникам, що працювали над перекладом.

Дозволю собі висловити окрему надію, що проєкт, який я пропоную буде лєптою, яку, по мірі своїх сил, я несу в скарбницю майбутнього нормального будівництва УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ ДЕРЖАВНОСТІ. Відповідний проєкт для конституції Земель в Українській Народній Республіці, як завершення всієї системи державного будівництва У. Н. Р., що я його тепер складаю, вийде з друку в найближчому майбутньому знову ж таки дакуючи неоцінимим старанням високоповажного М. О. Литвицького.

Хай живе Самостійна, Незалежна
Народня Україна!

Проф. О. Е.

Вступ до проєкту конституції У. Н. Р.

I.

Держава існує і функціонує для людей, що в ній живуть. Над ними має держава примусову і обов'язуючу їх владу з метою всебічного задоволення інтересів населення. Цей єдино-справедливий і розумний погляд для виправдання права панування в державі давно вже вказувала наука (доктрина). При здійсненні влади в державах впродовж багатьох віків не користувались таким етичним розумінням мети держави з цілковитою щирістю, і найчастіше заховували раніше витворені уявлення про державну владу, як упривілейоване володіння одної, або де-кількох осіб в державі.

Тепер же голосно, на весь культурний світ проголошено політичною практикою найважніший принцип для досягнення цілком справедливого, розумного і морального державного панування. Це — принцип, щоби всім націям, які мають непохитне бажання і здібність сотворити самостійну і незалежну державу, та домагаються здійснення його — надати це право. — Щоби це право за ними було визнано другими державами і щоби їм (в разі потреби) була дана поміч утворити свою власну незалежну державу.

Таким чином державна справа, — ця вища громадська справа людскости, — набірає цілком етичний характер і здобуває прикмети цілком вільного співжиття.

Попередня неправда, що так часто панувала в державах — примус для цілої нації жити в чужій для неї по національності державі, — де вона не одержує повного задоволення своїх національних потреб та ідеалів, а, навпаки, часто терпить гніт і навіть пониження, — ця неправда, яка містить в собі таку масу образ і пониження для національного почуття й свідомости, і яка вимагає, до всього цього, ще обов'язкової лояльності й патріотизму відносно гнобителів, пануючих в державі правом дужого — ця неправда повинна зараз шезнути на землі.

Принципи висунуті в цім розумінні в 1918 році, чотирекратними виступами президента Північних Американських Сполучених Держав В. Вільсона, і безпосередньо ствержені виразною згодою всіх цивілізованих націй та їхніх державних Правительств, зараз же не являється простим, несміливим, теоретичним вигадом і побажанням мужів в гуманітарній, раціоналістичній, політичній і філософській науці. Вони стали принципами дійсної реальної політичної практики. Вони стали принципами, що їх обов'язкового застосування мають повне право сміло і твердо домагатися ті національні групи, котрі

мають достаточні і відповідні територіяльні, етнографічні та громадсько-політичні й культурні умовини, щоби творити свою власну національну самостійну державу.

Таке головне виправдання національної, самостійної української держави—Української Народньої Республіки—на півмільйоні квадратних кілометрів суцільної території, на якій мешкає до 40.000.000 населення, з яких до 80% складають Українці.

II.

Таким правом утвореним справедливістю і розумом, треба розуміється також справедливо і розумно користуватись, правильно розвиваючи і строго послідовно пристосовуючи індивідуальні, громадські і політичні свободи в будівництві національної держави, упорядковуючи розумно і доцільно всю її охорону і творчу діяльність.

Основною засадою будівництва національної самостійної держави, після усталення відповідних етнографічних кордонів,—є певне і послідовне проведення демократично-республіканського принципу. А саме—весь нарід, в міру здібности кожної одиниці, що входить в його склад, повинен бути допущений до громадсько-державної роботи і повинен брати участь у вирішенню і виконанню громадських і політичних справ та праці в державі, на ріжноманітних ступіннях її ступнево зростаючої конструкції, почавши від найменшої територіяльної клітини,—від місцевої громади і кінчаючи політично-федеративним об'єднанням загальної цілості. Не охлократична нерозсудливість та сваволя натовпу повинні бути допущені до панування в державі. Це було би перекрученням політичного розуміння національно-самостійної держави. Панування в державі мусить належати, організованому демократичному розумові,—серьозній політичній дієздатності, бо тільки вони суть міцною державною підвалиною для здійснення соціальної справедливости в людським суспільстві і в кожній окремій нації.

III.

Виходячи з такого погляду на будівництво демократично-республіканської, національно-самостійної держави, ми кажемо що це будівництво мусить розпочатись від самого фундаменту. Держава для народу. Народ—початок фундаменту; Держава—завершення для нього.

Цим фундаментом є громада сільська і мійська. А саме, все те, що для громадського ладу та його цілковитого задоволення може виконати сама громада, або вільний союз, розуміється переважно сусідних громад,—все це і повинно передати первісній одиниці до її цілком самостійного порядкування. Контроль над цією діяльністю з боку вищих одиниць: відповідної земської одиниці та об'єднуючої державної влади, повинен обмежуватись лише, тим що справді

є необхідним для заспокоєння інтересів цих більших розмірами територіяльних політичних одиниць, котрі доповняють в більше загальному масштабі, непосильну для менших одиниць і їх союзів загально державну роботу.

В такому самому розумінню і напрямкові повинна провадитись і дальша будова в організації інших земських одиниць. Тут виникає питання про ступені земських одиниць, про число цих ступенів (напр. про повітове і губерніяльне земство, про дрібну і волосну земські одиниці, про характер їх взаємовідносин і т. и.). Виникає також питання про те, а)—чи надати цим ступневим земським одиницям також політичний характер місцевих дрібних державних одиниць, вроді піддержав,—„Земель“ в так званій „союзній державі“ чи „державній реальній унії“, чи б)—залишити їх просто в звичайнім до цього часу положенню звичайних адміністративних поділень.

В першій випадку—вищій земській ступіні надаються в принципі державна влада зо всіма її функціями, але за винятком тих державних справ, котрі по конституції країни належать вищому, так званому союзному,—„Федеративно-Державному“ сполученню.

В другій випадку—звичайного адміністративного поділу так званій вищій земській одиниці (раньше губернія, область, провінція) надається тільки певна, як говориться, по пунктах визначена (державною владою) компетенція.

Правда при переведенні в життя одної або другої з названих систем, сфера діяльності таких державних Земель, як зазначено під літ. „А“ моглаби бути вужче, ніж в звичайному адміністративному поділові, як це зазначено під літ. „Б“. Але в першій випадку політичний принцип ширший і внутрішня самостійність частини, себто державної Землі, в своїх засадах суверенна, чого немає в другій випадку.

Але в другій випадку, і практично і принципіально можливі і допустимі значні диференціяції в більшій різноманітності. Наприклад: запорука неподільності і взагалі незмінності території земської одиниці без згоди її громадських установ, або навіть і плебісциту;

Осібне представництво земських громадських одиниць в складі Верховної Влади загально-державної організації;

Незмінність декотрих законів в державі без згоди даної земської адміністративної одиниці, коли справа торкається певних інтересів цієї ж земської одиниці;

Протести проти антиконституційности законодавчих актів, які торкаються земської одиниці і т. и.

Дальше, при федеративно-державній організації вищого ступня державного устрою, завше твориться,—і це є принципіальне домагання:—дві законодавчі палати: земсько-державна

палата і федерально-державна рада. При адміністративно-федеративнім устрів земських одиниць двопалатна система може бути визнана доцільною лише при даних конкретних умовах і принципіально вона не вимагається.—Тільки в першм випадку функції так званої верхньої палати треба з принципіальних причин відповідно поширити.—В другім же випадку ті функції можуть бути значно вужчі: це-питання так мовити доцільности, але безпомилково можна сказати, що досить широкий простір і, в данім випадку цілком доцільний, для вдоволення вимог з боку психології громадянина.

IV.

Не можна не рахуватись з тим безсумнівним і безперечним явищем, що при розвиткові сучасної громадської і політичної свідомости, як окремих людей так і цілого громадянства, їм особливо імпонує свідомість того, що громадську справу даного тіснішого або ширшого кола по змозі самостійно і незалежно творять вони ж самі, або, хоч би й під контролем, але контролем цілком об'єктивним безстороннім відносно особ, що працюють і умовин, в яких приходится працювати. Цілком зрозуміло, що ця свідомість дає громадянину та даному громадському осередкові більше почуття задоволення, любови, довіря та привязанности до даної громадської справи, чим в тім випадку коли остання вирішується далеко від нього та без його рішальної участі. Тільки при такім відповіднім, справедливим, раціональним і конкретно-доцільним розподілі цілої маси (системи) потрібних і можливих до сповнення в даних культурних обставинах, державних функцій (в загальній цілості держави), між громадою, повітом, землею і державою, твориться міцне привязання і до місця, і до держави і до федеративно-державного ладу, бо всі потреби, що їх заспокоює державний лад, вповні і на всіх ступенях його функцій, будуть правильно, справедливо, розумно і доцільно заспокоюватись згідно з дійсними живими вимогами.

Така федеративна,—будь вона політично-федеративна, або адміністративно-федеративна,—система в організації держави, (в даннім випадку У. Н. Р.), як в однім так і в другім випадкові, в своїй цілості буде цілком викінченим політичним устрів, і політично міцно-об'єднаною цілістю.

Але зрозуміло, що цей політично-об'єднаний устрів, різко і принципіально відрізняється від феодальної розрізненности, а також принципіально і різко протиставляється тій системі централізованих держав, з їх бюрократичними привичками, котра становила, так мовити, ідеал нашої недавньої минувшини і в більшості випадків ще й досі придушує повний розвиток державного життя. В цьому здається, полягає і головна причина зла політичної кризи, зо всіма її важними наслідками, що ми їх переживаємо зараз.

Національний принцип примушує логично та послідовно по можливості ширше здійснювати демократично-республіканські основи в організації держави. А ці основи в свою чергу приводять до поширення досить вже розвинутого в 19 ст. принципу місцевого самоврядування,—в основу федеративну з її, залежними від місця і часу, переходовими стадіями, від більш вузького адміністративно-федеративного до найширшого політично-федеративного устрою.

Це цілком правильна органічна еволюція, і її не слід припиняти, як це намагались зробити майже всі авторитетні догматики в науці державного права.

Досвід, почасти і останнього часу, досить яскраво, і, як всім відомо, дуже болюче показав культурній людськості, як небезпечно припиняти нормальний і своєчасний зріст громадського розвитку на всіх його ступенях. Проти стихійних сил і в природі гатки в решті решт бувають безсильні, а інколи то й не доцільними. Знищення, вчинене потоком, що його намагались штучно задержати, буває в сто раз більше, як також і вибух перенасиченого паром парового котла. Приблизно такі і відповідні аналогії постерігаємо ми в громадській і політичній революціях кількох останніх літ.

V.

Правда, що не можна занадто прискорювати процесу громадської і політичної еволюції з користю для справи і тут є свого роду органічна залежність в швидкості зросту. Тепличні рослини, як звісно, не мають достаточної сили і відпорності. Скороспілі реформи, які ще не достигли до здійснення їх в житті, в його реальних обставинах даного часу, засуджені на невдачу, що може дуже легко здискредитувати саму реформу, задуману з найкращими намірами. Тому, розуміється, у вище згаданому, кардинальному питанні: про вибір принципу об'єднання частин в державну цілість треба також поступити з найбільшою обережністю.

Але ця вимога обережності цілком не дає права з філософичним спокоєм баритись і віддаватись безвідповідальному скептицизмові. Бо треба пам'ятати розумом і душею, що маємо справу разом з тим і з дуже відповідальним моментом, та що за правильну оцінку його відповідні сучасні діячі несуть велику відповідальність перед народом і історією.

В такі важливі історичні моменти треба розвинути до найбільшої степені громадську відвагу, мужність, політичну мудрість і то не для приємності чи слави покликаних до праці людей,—бо це серйозний і конечний громадський обов'язок політично-освічених людей,—які повинні глибоко вникнути і вдуматися в чергове питання першорядної ваги і не злякатися дати відповідь на нього по совісті і згідно з своїм найкращим розумінням.

Я особисто схиляюся до того, щоби конструкції політичної організації Української Народньої Республіки надати федеративно-державну форму, а саме: поділити край на „Землі“, в нових раціональних територіяльних межах, відкинувши сучасні губернські межі. Нові території, котрі назвемо „Землями“, повинні бути розмежовані з великою увагою до властивостей населення, до економічних умов і топографічної конфігурації.

Мінімум для політично-федеративного об'єднання „Земель“ творить: 1) спільна організація військових справ, 2) завідування зовнішніми зносинами з чужими державами і 3) необхідні для вдоволення цих функцій грошові засоби.

Але практика показала не тільки користність, але й категоричну необхідність поширити цей найближчий і мінімальний обсяг діяльності і сфери влади федеративно-державної організації (так званої союзної держави) цілою низкою числених інших основних державних справ і галузів урядової діяльності: в обсягу юстиції, в обсягу охорони безпечности і ріжноманітних пеклувань про добро населення всієї території. Певний досвід вже існуючих федеративних політичних організацій тут дуже користний як зразковий приклад. Але, розуміється, що кожна нова держава, сконструйована на цих принципах, повинна абсолютно самостійно кермуватися умовами місця і часу, в яких знаходиться її політичне федеративне будівництво.

Так робили у всіх попередніх існуючих досі прикладах. Єсть в цих прикладах багацько згідности але єсть також особливости і принципіальні ріжниці. І ми, в У. Н. Р., повинні заготовити детально обміркований список справ для державної роботи Федеративно-Державної Організації У. Н. Р. і для окремих Земель у відношені до повітових і громадських одиниць.

Відповідно до вище виложених загально-керуючих принципів зложений цей попередній проєкт „Основних Державних Законів У. Н. Р.“, котрий виходить з погляду державного будівництва У. Н. Р., як Федеративно-Державної Організації, яка об'єднує частини У. Н. Р., що уявляють собою Землі з самоврядування на державних засадах.

Весь проєкт уложений в цій засадничій формі державної організації, на строгому і послідовному переведенню принципу народнього суверенітету з відповідно широким вживанням референдуму (всенароднього голосування) по найважнішим державним справам.

Загальні основи.

§ 1. У. Н. Р. єсть демократично - республіканський державний устрій. В ньому об'єднані лише землі з українською людністю в територіяльних межах, які фактично встановилися.

§ 2. Державні справи в У. Н. Р., що належать до загально-державної організації цілої Республіки, складають її Федерально-Державний устрій. Інші державні справи в У. Н. Р. творять Земсько-Державні організації окремих Земель, що складають У. Н. Р.

§ 3. Федерально-Державна Організація У. Н. Р. охороняє зовнішню безпечність цілої Республіки і виконує державні функції, що вимагають спільного співробітництва всіх Земель і спільних для всіх Земель порядків.

Окремі Землі, що складають У. Н. Р. у всьому іншому порядкують державними справами кожна на своїй території самостійно.

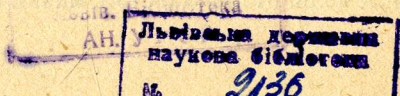
§ 4. Для охорони зовнішньої безпечности і для участі в „союзі народів“ (лізі націй) У. Н. Р. має військову організацію, котра підлягає об'єднаним державним установам У. Н. Р. Представництво всієї держави У. Н. Р., в зносинах з чужоземними державами належить до об'єднаних державних установ У. Н. Р. Державні функції, що вимагають співробітництва всіх окремих Земель, визначені нижче в § 10. В міру потреби обсяг цих справ може змінитись з додержанням умов, зазначених нижче в §§ 17—24.

§ 5. Окремішність поодиноких Земель і кордони їх території можуть змінятися лише по згоді між собою заінтересованих Земель. Кожна Земля сама для себе ухвалює власну конституцію, котра повинна цілком відповідати тим зв'язкам, що лучать її, як нероздільного члена об'єднаної держави У. Н. Р. на підставі цього Основного Державного Закону (О. Д. З.).

§ 6. Повне здійснення принципів демократично-республіканського державного устрою в Федерально-Державній і Земсько-Державній Організаціях У. Н. Р. забезпечується самим широким здійсненням таких принципів.

1) Принципу народнього суверенітету через встановлення, **ЯК БЕЗПЕРЕРИВНО АКТИВНОЇ ЗВЕРХНЬОЇ ВЛАДИ, УСТАНОВЧОЇ ВЛАДИ**, котра в повному обсягові зберігається безпосередньо за самими громадянами.

2) Безпосереднього **ВЕРХОВНОГО** догляду з боку

державної влади за законодавчою діяльністю Парламентської інституції через референдум.

3) Безпосередньої участі цієї влади в певних справах порядкування і судівництва, що для Федерально-Державної Організації визначені цим Основним Законом. Ціж самі принципи мусять, по можливості, здійснюватись і в земсько-державній організації окремих Земель.

§ 7. Основні права вільности громадян У. Н. Р. забезпечуються оцим Основним Державним Законом.

§ 8. Законодавство і державний бюджет в Федерально-Державній і Земсько-Державній Організаціях У. Н. Р. покладаються на парламентські установи, котрі складаються з громадян через загальні вибори. Маєтковий ценз, як умова для активного і пасивного виборчого права, виключається.

§ 9. Забезпечується державна автономія повітів, в окремих Землях і муніципальна автономія громад.

Справи, котрі підлягають Федерально-Державній Організації У. Н. Р.

§ 10. До компетенції Федерально-Державної Організації належать слідуючі справи:

1) Представництво У. Н. Р. в її зносинах з чужоземними державами. Обмін дипломатичними місіями і консульствами з чужоземними Правительствами. Заключення міжнародніх договорів в справах політичних, в справах мирного міжнароднього співжиття та про міжнародній третейській суд.

Примітка: Право окремих Земель на безпосередні, в де яких певних випадках, зносини з чужоземними Правительствами, визначається особливою постановою в цій конституції і окремими Федерально-Державними законами У. Н. Р.

2) Організація і утримання військових сил У. Н. Р. і розпорядження ними для охорони У. Н. Р. від зовнішньої і внутрішньої небезпеки. Призначення командного складу для цих сил. Оголошення війни. Заключення миру.

3) Основні права громадян. Право руху, друку, спілок і зборів.

4) Підданство. Натуралізація чужоземців. Еміграційна справа. Становище чужоземців.

5) Стосунки цивільної влади до релігійних об'єднань.

6) Унормування ваги і міри. Грошовий оборот. Законодавство про банки. Емісійні банки.

7) Почта, телеграф і телефон.

8) Залізнодорожне законодавство.

9) Сухопутні і водяні шляхи, що проходять через декілька Земель. Мореплавство, маяки і иньші засоби застережности.

- 10) Митна та карантинна справа. Товарові склади.
- 11) Охорона та насаджування лісів.
- 12) Піклування про торгівлю і всі галузі промисловости.
- 13) Охорона праці і робітниче забезпечення (страхування).
- 14) Вексельове, торговельне, морське і конкурсне право.
- 15) Законодавство про патенти на право винаходу, про фабричні і торговельні марки та авторське право.
- 16) Закони про право—і дієздатність осіб, про опіку над малолітніми і психічно-хорими, про право зобов'язань і шлюбне право та про акти цивільного стану.
- 17) Визначення умов обов'язуючої сили на всій території У. Н. Р. актів і документів, виданих в окремих Землях.
- 18) Визначення умов для виконання рішень по цивільним справам судів одних Земель на території других.
- 19) Видача карних злочинців між окремими Землями.
- 20) Заходи що до санітарії і гігієни. Засоби боротьби проти пошестей.
- 21) Порядкування ріжного рода майном, що належить Федерально-Державній Організації.
- 22) Встановлення різних податків і оплат (пошлін) на покриття видатків Федерально-Державної Організації.
- 23) Складання щорічного бюджету прибутків і видатків по фінансовому господарству Федерально - Державної Організації.
- 24) Контроль над фінансовим господарством Федерально-Державної Організації.
- 25) Встановлення відповідних адміністраційних, фінансових, контрольних, військових та судових установ.

Установи Федерально-Державної Організації У. Н. Р.

§ 11. Федерально-Державну Організацію У. Н. Р. творять такі установи:

1. Федерально-Державна Установча влада народу У.Н.Р.
2. Надзвичайне Національне Зібрання У. Н. Р.
3. Федерально-Державний Парламент.
4. Федерально-Державний Голова *).
5. Федерально-Державне Міністерство.
6. Федерально-Державний Суд.
7. Місцеві органи Федерально-Державного Управління.
8. Федерально-Державний Контроль для перевірки прибутків і видатків Федерально-Державної Організації.

1.

§ 12. Федерально-Державна Установча влада народу є найвища (зверхня) державна влада в У. Н. Р. Вона не супе-

*) Дивись виноску до § 88.

речить своєю діяльністю гарантованим цим Основним Законом, державним правам окремих Земель, що творять У. Н. Р.

Примітка: Землі що творять У. Н. Р. такі

.....
.....

§ 13. Федерально-Державна Установча влада в У. Н. Р. належить народові порядком, що його встановлює цей „Основний Державний Закон“.

§ 14. Кожний громадянин У. Н. Р. незаплямований судом, що має повну дієздатність, що має 25 років віку, певну роботу і живе на власні засоби, користується в Установчій владі, у всіх належних випадках, правом голосу, порядком що встановлює цей Основний Державний Закон.

При здійсненню громадянами Федерально - Державної Установчої влади, голосовання відбувається таємно і без посередньо.

При визначенню числа плюральних голосів по розрядах цілком виключається маєтковий ценз, як підстава для збільшення числа голосів громадянинові, що бере участь в референдумі. Плюральні голоси надаються громадянам незалежності від віку особи, його семейного стану, освітнього цензу, громадського і державного стажу. Умови користування плюральними голосами зазначаються в окремому Федерально-Державному Законі.

§ 15. Федерально - Державній Установчій владі належить виключне право касувати, доповнювати і змінювати цей „Основний Державний Закон“. Окрім того в випадках зазначених Основними Державними Законами, Установча влада вирішує питання, що виникають в порядку иньшого законодавства, а також і в порядку Управління, Суду і Фінансового контролю в Федерально-Державній Організації.

§ 16. Діяльність Федерально-Державної Установчої влади виконується таким чином: пропозиція постановлена на вирішення Установчої влади, відповідною установою викладається в формі точно визначеного запитання, на котре од громадянина жадають відповіді. Громадянин відповідає або позитивно, то б то, що він погоджується на пропозицію,— в цьому разі на бюлетені, що видано йому для заповнення, ставить слово „так“ (тоб то згоден)—або нагативно себ то, що не погоджується на пропозицію і тоді в бюлетені ставить слово „ні“ (тоб то не згоден).

В першому випадкові в сводному спискові референдума з підрахунком поданих голосів реєструється, що бюлетень, поданий для підрахунку, стоїть „за“ пропозицію, в другому що він „проти“ пропозиції.

§ 17.*) Право ініціативи для зміни в Основних Державних Законах належить окремо, кожній з слідуєчих установ.

1) Одній третині повного складу членів кожної з двох законодавчих Палат,

2*) Федерально-Державному Голові,

3) Федерально-Державній Раді Міністрів по її одноголосній постанові,

4) Федерально-Державному Судові по його постанові; ухваленій більшістю чотирьох п'ятих всіх членів Суду,

5) Одній четвертій частині Парламентів окремих Земель У. Н. Р. по їх постановах, ухваленим також Земськими Управами цих Земель

6) Двом мільонам голосів громадян, котрі беруть участь в Федерально-Державній Установчій владі У. Н. Р.

§ 18. Свої заяви уповноважені ініціаторів, перелічених в § 17, подають Голові Федерально-Державної Ради, котрий разом з Головою Федерально-Державної Ради Міністрів робить відповідні розпорядження для переведення запропонованого референдуму. Вони ж стежать за переведенням референдуму до повного його закінчення і належного оголошення його наслідків.

§ 19. Для розгляду внесенного питання про зміни, доповнення чи одміни в „в Основних Державних Законах“ (О. Д. З.) У. Н. Р. обидві Палати Парламенту (Земсько-Державна Палата і Федерально-Державна Рада) складають одно Об'єднане Зібрання, котре, при кваліфікованім складі кворума двох третин загальної кількості членів обох Палат і при кваліфікованій більшості трьох четвертин голосів присутніх на Зібранню членів, вирішує, чи слід обговорювати поставлене на чергу питання, чи ні.

Коли відповідь буде позитивною, Об'єднане Зібрання обох Палат в тому ж засіданні, що зібралося для розв'язки данного питання, складає з поміж своїх членів, на основі пропорційних виборів, комісію з 24 осіб, в склад якої обов'язково входить не менше 6 осіб членів Земсько-Державної Палати.

Свою працю комісія має закінчити не далі як в двох місячний термін. Складений комісією доклад по даному питанню Об'єднане Зібрання розглядає по суті.

Внесення ініціаторами (§ 17) питання вважається прийнятим Об'єднаним Зібранням, коли постанова ухвалена при кворумі і більшості голосів згідно умов, зазначених в уступі 1-му цього §.

§ 20. Як що постанова Об'єданого Зібрання (§ 19) в справі порушеного ініціаторами питання буде позитивною, то це питання з відповідними поясненнями Об'єданого Зібрання обох Палат передається на референдум громадян У. Н. Р. Коли ж постанова Об'єданого Зібрання буде не-

гатиною, тоді не пізніше 3-х місячного терміну скликається особливе Надзвичайне Національне Зібрання, котре розглядає внесені уповноваженими ініціаторів (§ 17) питання.

„Надзвичайне Національне Зібрання“ складається з подвійної кількості членів Федерально-Державної Ради та з подвійної кількості членів Земсько - Державної Палати, котрі на це Надзвичайне Зібрання вибираються окремо в тому ж порядку, як і формуються названі Палата і Рада для чергового Парламенту.

Надзвичайне Національне Зібрання складає Об'єднане Зібрання названих представників-громадян і Земель У. Н. Р. Воно вибирає з поміж себе голову, його товаришів і секретаріат і само порядкує справами свого діловодства. Постанова зібрання ухвалена абсолютною більшістю голосів всього числа членів Зібрання передається на референдум громадян.

Примітка: Надзвичайному Національному Зібранню може бути одночасно передано на розгляд декілько окремих ініціативних пропозицій про зміну доповнення та одміну в О. Д. З.

§ 21. Як що наслідок голосування по данному питанню на референдумі буде негативний, то відкинуте питання уже не може бути поставленим на відповідне обговорення на протязі пяти літ з часу референдума, виключаючи той випадок, коли половина всіх голосів громадян, що беруть участь в Установчій владі Федерально-Державної Організації У. Н. Р. вимагатиме поставити це питання на народне голосування (референдум).

§ 22. Як що питання про зміни в О. Д. З. було внесено лише зазначеним в § 1, уступ. 1—5 установами і Об'єднане Зібрання Палат Парламенту або Надзвич. Нац. Зібрання поставиться до нього негативно, то установа, котра внесла питання, має право зняти його з черги до того часу, доки ще не будуть призначені вибори в Надзвичайне Національне Зібрання (§ 20 уступ 2), або, в відповіднім випадку (§ 20 уступ 1), не буде ще призначений термін для референдума.

§ 23. Наслідки референдума підраховуються на місцях по округах. Підрахунок мусить бути закінчений на третю добу після народнього голосування. Зроблені підрахунки зо всіма документами (протоколами і поданими бюлетенями) не пізніш, як на другий день після підрахунку надсилаються в Центральне Управління Земель, де переводиться загальний підрахунок поданих голосів, котрий закінчується не пізніше як на третю добу після одержання зазначених матеріалів, і відповідь про загальний результат референдума на територіях Земель негайно по телеграфу передається Голові Ф.-Д. Ради, після того наслідки референдума, по кожному поставленому на вирішення питанню, негайно публі-

куються для загального відома в офіційному вістнику У. Н. Р. Із центральної Установи окремих Земель всі матеріали на третю добу пересилаються Голові Ф.-Д. Ради. Ці матеріали зберігаються в Ф.-Д. Раді в окремому відділі архиву Ради, з котрого можуть бути видані лише по вимозі Ф.-Д. Суду.

§ 24. Неправильности в переведенню референдуму можуть бути оскаржені в Ф.-Д. Суд, котрий вирішує пред'явлені йому скарги в Загальному Зібранню Суду безапеляційно.

II.

Федерально-Державний Парламент.

§ 25. Федерально-Державний Парламент складається із Земсько-Державної Палати (З.-Д. Палати) і Федерально-Державної Ради. (Ф.-Д. Ради).

§ 26. Земсько-Державна Палата складається з представників від Парламентів окремих Земель (Земських Парламентів). Кожний Земський Парламент посилає до Палати неменше 3-х представників. Як що кількість населення самої Землі перевищує півтора мільйона мешканців, то Парламент має право призначити четвертого представника; а як що населення буде перевищувати два з половиною мільйона, то Парламент має право призначити ще й п'ятого представника. Кожний з цих представників входить, як повноправний член, до складу З.-Д. Палати У. Н. Р. Земські Парламенти мають право вибирати своїх представників до З.-Д. Палати У. Н. Р. як з своїх членів, так і взагалі з числа осіб, що користуються виборчим правом до Парламенту данної Землі.

§ 27. Вибрані Земськими Парламентами представники до З.-Д. Палати У. Н. Р. повинні мати не менше тридцяти п'яти років віку. Половина з обраних кожним Парламентом представників повинна мати освітний ценз—про скінчення вищої школи. При трьох представниках половину складає одна особа, а при п'яти представниках половина складається з трьох осіб.

§ 28. Кожний Земський Парламент вибирає своїх представників до З.-Д. Палати терміном не менш як на два роки, рахуючи термін з дня обрання в Земському Парламенті. Земський Парламент має право призначити в кожному окремому випадкові і довший—але не довший шости років—термін. Такий довший термін Парламент повинен вставовити раніш, чим буде приступлено до виборів того представника, для котрого призначається такий змінений термін мандату.

До кожного обраного представника на той же термін може бути призначений кандидат, котрий заміняє представника, як в тому випадкові, коли представник вийде зі складу З.-Д. Палати, так і в випадках відпусток представника,

що можуть бути представлені йому за згодою Парламенту що його призначив.

§ 29. Федерально-Державна Рада складається на підставі таємних, безпосередніх та пропорціональних виборів, з додержанням принципів зазначених в § 14.

§ 30. Всі члени Ф.-Д. Ради вибираються, кожний раз одночасно, терміном на чотири роки; цей термін рахується з дня першого засідання нового складу Ради. Наприкінці сього терміну мусить бути сформована новими виборами слідуєча Федерально-Державна Рада.

§ 31. Членів Ф.-Д. Ради вибирають особи, що відповідають умовам зазначеним вище (відділ перший § 14).

Плюральні голоси на виборах до Ради можуть бути надані виборцеві на тих же підставах, які наведені в уступі третім §-а 14. Максимум голосів для одного виборця, при плюральности голосів, не повинен перевищувати 8-ми голосів.

§ 32. Ніхто не може бути одночасно членом обох Палат Ф.-Д. Парламенту.

§ 33. Виборчі бюро для переведення виборів членів в Ф.-Д. Раду повинні бути складенні з таким розрахунком, щоби виборцеві не приходилось їхати до місця виборчого бюро, в середньому не більше 15-ти верств.

§ 34. На визначених в §§ 29—33 підставах мусить бути заздальгідь складений окремий закон, що нормував би всі правила про вибори в до Ф.-Д. Ради, в тому числі правила про виборчу процедуру. Цей закон, до переведення його в дійсність, повинен бути ухвалений, як цілковито відповідаючий букві та смислові наведених вище точок цього закону Ф.-Д. Судом.

§ 35. Обі Палати Парламенту скликаються на кожную сесію одночасно; вони функціонують кожна окремо. Випадки Об'єднаних Зібрань обох Палат вказані в цьому Основному Державному Законі для визначених справ.

§ 36. Ф.-Д. Парламент збирається в тому місці, яке буде призначено столицею У. Н. Р. Від Об'єданого Зібрання обох Палат залежить часово відкрити засідання Парламенту і в другому місці. Кождий склад Ф.-Д. Ради вважається за окремий законодавчий період (так звану легіслатуру) і зазначається послідовним порядковим числом; відповідно цьому численню іменуються також законодавчі періоди З.-Д. Палати.

§ 37. Окремі періоди засідань Парламенту в межах кожної легіслатури іменуються сесіями.

§ 38. Щорічно збирається одна чергова сесія Ф.-Д. Парламенту, а саме: 1 грудня кожного року в 12 год. дня в визначеному для його засідань місці. Крім того можуть збиратись надзвичайні сесії.

§ 39.*) Чергові сесії Палат одкриваються кожна з'окрема, Ф.-Д. Головою; надзвичайні сесії—Головою відповідної Палати.

§ 40. Кожна Палата вибирає з поміж своїх членів на кожную окрему сесію Голову Палати та його товаришів, й склад секретаріату, котрі разом складають президію Палати.

Президія кожної Палати зберігає свої функції і під час перерви між окремими сесіями, та продовжує функціонувати в початку послідууючої сесії до того часу, доки не буде сформовано нову президію.

§ 41. Часові перерви чергової сесії можуть продовжуватись не більш як три тижні і призначаються кожною Палатою з'окрема для себе. Вони не можуть повторюватись більше двох разів в одну і ту ж сесію. Для надзвичайних сесій ці умови можуть бути змінені регулямінами Палати. Часові перерви засідань сесії для кожної Палати можуть бути окремі, але як що вони призначаються на термін довший 7 днів, то така перерва може статися лише за згодою обох Палат.

§ 42. Надзвичайні сесії Парламенту скликаються на вимогу.

1*) Ф.-Д. Голови і Ф.-Д. Ради Міністрів за їх спільною згодою.

2) Ф.-Д. Суду, що ухвалена більшістю чотирьох п'ятих кількості всіх членів Суду.

3) Ф.-Д. Контроля, що ухвалена більшістю чотирьох п'ятих всіх членів колегії Контроля.

4) Одної третини Земських Парламентів по згоді з Управою Землі.

5) Одної третини членів Ф.-Д. Палати, або одної третини числа членів Ф.-Д. Ради.

6) Одної п'ятої частини суми голос в виборців що приймали участь в виборах членів функціуючої Ф.-Д. Ради.

§ 43.*) Вимогу про скликання надзвичайних зборів Парламенту подають Ф.-Д. Голові, котрий пропонує Ф.-Д. Раді Міністрів розпорядитись скликати потрібну надзвичайну сесію Парламенту на срок не пізніше одного місяця.

§ 44.*) Чергові сесії Ф.-Д. Ради повинні що року тривати не менш як впродовж 2-х місяців за винятком коротких перерв. Час закінчення чергових та надзвичайних сесій Парламентів вирішується з ініціативи тієї, або іншої Палати, в присутности не менш трьох п'ятих числа всіх членів обох Палат і числом голосів не менше одної половини загального числа членів обох Палат. Про закінчення сесії Парламенту повідомляють Ф.-Д. Голову і Голову Ф.-Д. Ради Міністрів та оголошують для загального відома за підписом Голов обох Палат.

§ 45.*) Кожна Палата Парламенту розпочинає свою се-

сію, коли на місці засідання сесії про свою присутність особисто заявить не менше трьох п'ятих числа всіх членів Палати. Коли до дня призначення на відкриття сесії, не прибуде на місце засідання зазначеного кворуму членів котрої небудь з Палат Парламенту, то відкриття сесії для тієї Палати відкладають на сім днів, про що розсилають телеграфно офіційальне оповіщення, попереджаючи всіх членів Палати, котрі не прибули, що всі, хто не з'явився в призначений строк будуть засуджені до кари, що визначає для таких випадків регулямін Палати. Наколи ж до визначеного вище строку покажеться, що з прибулих на місце сесії членів Палати не можливо скласти кворум для законних зборів і сесія не може відбутися, то сесія Парламенту не відбувається, про що Голови обох Палат публікують до загального відома з зазначенням причини.

Всі видатки Державного Скарбу що витрачені Урядом на скликання сесії Парламенту, приїзду членів Палат та утримання їх, а також і інші видатки покриваються за рахунок не прибувших на цю сесію Парламенту без законних причин членів Палати. Переведення розрахунків по цим видаткам скарбу покладається на Ф.-Д. Контроль, постанови котрого затверджуються Ф.-Д. Судом.

На пропозицію одної з Палат, Об'єднанне Зібрання Парламенту більшістю голосів, прибувших на сесію членів вирішує питання про скликання вдруге невідбувшої сесії Парламенту. Коли питання вирішується позитивно, то для нового скликання невідбувшої сесії призначається термін не раніше одного місяця з дня ухвали Об'єданого Зібрання.

*) Таку ж постанову має право зробити спільне вирішення Ф.-Д. Голови і Ф.-Д. Ради Міністрів.

В таких випадках сесія скликається в звичайнім порядку.

Коли на сесію, що скликається вдруге, не прибуде встановленого кворума членів Палат, сесія розпочинає роботу і вирішує всі поставлені на чергу справи, за винятком дисциплінарних та про зміни в О. Д. З., при кожному складі прибувших членів Парламенту.

У всіх зазначених випадках (уступ. 3—6 § 45) число членів Парламенту прибувших на скликану вдруге сесію при вирішенню справ прирівнюються до числа всього складу членів палати Парламенту. При вирішенню в таку сесію справ, які по загальному положенню вирішуються більшістю голосів на підставі числа всіх членів Палати Парламенту, більшість визначається відповідно числу прибувших на сесію членів кожної Палати.

Привіща членів Палати, що не прибули на сесію Парламенту в перший раз, (уступ 1 § 45), а також і тих, що не прибули при скликанню сесії вдруге офіційно, оголошу-

ють урядовим оповіщенням для загального відома, а депутати підлягають карі згідно уст. 2 § 45 О. Д. З. Од цієї кари можна звільнити лише в випадку доведення на Суді причин неявки, законних для свідка в карному процесі.

§ 46. Коли для вирішення питань в Палаті Парламенту потрібно кваліфікований кворум присутніх в засіданню членів Палати і його немає в місці засідань сесій Парламенту, то відсутнім членам по телеграфу розсилається вимогу прибути на засідання на протязі двох тижнів. Одночасно по телеграфу розсилаються про це офіційальне оповіщення до загального відома.

Відсутний член Палати, що не явився на засідання сесії Парламенту без законних причин, постановою Ф.-Д. Суду виключається з числа членів Палати і позбавляється виборчих прав на термін од трьох до пяти років.

§ 47. Відпуски членам Палат, на час до восьми днів, дозволяє Голова відповідної Палати Парламенту; звище 8-ми діб, до одного місяця—Колегія Голів Комісій Палати Парламенту, а звище одного місяця - сама Палата Парламенту.

Члени обох Палат Парламенту, за час перебування у відпустці, не одержують добових грошей. Як що відпустка продовжується більше двох тижнів, то відведені для них помешкання звільняються.

§ 48. Кожна Палата Парламенту сама перевіряє правильність мандатів своїх членів. Як що мандат на засіданні відповідної Палати більшістю трьох п'ятих голосів буде визнано неважним, то депутат, який подав такий уневажнений Палатою мандат, вибуває зі складу Палати, а замість його вибірають нового депутата. Але особа, що в такий спосіб не ввійшла в склад Членів відповідної Палати, має право оскаржити рішення Палати про уневажнення його мандату. Таку скаргу подає він до Ф.-Д. Суду. Таку ж скаргу можуть подати: 1) Земський Парламент, що делегував свого представника до З.-Д. Палати, мандат котрого уневажнено; і 2) виборці округи, в якій було вибрано особу, мандат котрої уневажнено Палатою. В цім випадку скаргу повинні підписати кількість виборців, яка складатиме половину голосів, поданих за дану особу при виборах його на члена Палати.

Рішення кожної Палати про уневажнення мандату члена Палати не підлягають оскарженню в тому разі, як що це рішення Палата ухвалить більшістю трьох четвертин числа всіх членів Палати.

§ 49. Кожна Палата, а також Об'єднане Зібрання Палат, мають право призначать зі свого складу дорадчо-підготовчі комісії для розробки питань, які підлягають розглядові Палати або Зібрання, а також особливі анкетні комі

сії, для обслідування певних справ в обсягові, що підлягає відому Палати чи Зібрання.

Всі установи й офіційні особи повинні допомагати анкетним комісіям, віддаючи, на їх вимогу, до розпорядимости їх усі матеріали й відомости, які вони мають по своєму офіційному становищу, а також і службовими чинностями, що на них покладені.

З окремої постанови кожної Палати Парламенту, або в відповіднім випадку Об'єднаного їх Зібрання, анкетна комісія має право про всі обставини, що стосуються до завдань анкетних комісій допитувати приватних а також і урядових осіб за присягою, або з відібранням відповідної обітниці, що по силі закона прирівнюється до присяги.

Члени Комісії і всі запрошенні в її засідання експерти й інші особи, що будуть присутніми в засіданні комісії при допитові, а також і всі ті особи, в чиїх руках будуть переховуватись в службовому порядку протоколи Зібрань повинні заховувати в повній таємниці зміст всіх зложений за присягою перед анкетною комісією зізнань. В докладах комісії Палаті Парламенту, або Об'єднанному Зібранню не повинні оголошуватись таємниці ділових стосунків окремих зацікавлених підприємств, коли вони не мають карного характеру.

§ 50. На час перерви між сесіями Парламенту, Об'єднане Зібрання Палат з пропозиції одної з них, має право призначити Депутатське Зібрання Парламенту для безперивного звязку між Парламентом і Правительством. Така постанова повинна бути ухвалена більшістю $\frac{3}{4}$ загального числа членів обох Палат. Крім того члени З.-Д. Палати від $\frac{2}{3}$ Земських Парламентів, при одноголосній заяві, також мають право вимагати призначення такого Депутатського Зібрання Парламенту.

Об'єднанне Зібрання Палат Парламенту в своєму засіданню на відставі пропорційних виборів вибірає по п'ять членів від кожної палати до Депутатського Парламенту. Голови Палат Парламенту, а при їх відсутности один з їх товаришів з черги старшинства, входить в склад Депутатського Зібрання по посаді поверх 10 обраних Об'єднаним Зібранням членів.

§ 51. Засідання обох Палат Парламенту, як загальне правило, відбуваються прилюдно. Ті випадки, коли для охорони державних інтересів, або з міркувань етичного характеру Засідання Палати повинно відбуватися без присутности сторонньої публіки, — визначаються регуляміном, що нормує порядок роботи кожної Палати.

Зазначене в першому уступі § 51 стосується також до Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

§ 52. Як що до закінчення сесії не будуть викінчені справи розпочаті в Палаті Парламенту,—вони, як загальне правило, визнаються припиненими і можуть бути знов порушені в наступній сесії. Але від Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту залежить, кваліфікованою більшістю (голосів), яку встановлено § 44, перенести ці справи, всі або частину їх, з зазначенням які саме, для продовження їх обговорення та вирішення в наступну чергову сесію, або призначить для цього надзвичайну сесію й визначити час скликання її. Скликання такої сесії відбувається в загальному порядку.

Зазначене в першому уступі § 52 стосується також до Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

З постанови Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту, може бути визначено, щоби Парламентські Комісії Палат та Об'єднаного Зібрання їх, всі, або частина їх, в останньому випадкові з зазначенням, які саме з них, продовжували свою працю без перерви між Парламентськими сесіями. Про порядок та час такої комісійної праці, взагалі для всіх комісій, або для окремих з них, Об'єднання Зібрання може скласти особливі інструкції.

§ 53. Кожна Палата Парламенту має право кооптувати в свій склад на весь час законодавчого періоду членів, а саме: з числа кваліфікованих фахівців з закінченою вищою освітою З. - Д. Палата не більш 10 душ, а Ф. - Д. Рада не більш 20 душ.

Кожна Палата розв'язує це питання для самої себе самостійно і в кожний мент протягом цілого законодавчого періоду.

Палата Парламенту розв'язує питання про кооптацію, спочатку, принципово. Позитивним буде рішення ухвалене більшістю трьох п'ятих всіх членів Палати. Далі, Палата розв'язує питання про кількість осіб, яких кооптуватимуть та розподілення їх по фаху, такою ж кваліфікованою більшістю.

Потім, переводять самі вибори кандидатів, на кооптовані місця, з кожного фаху окремо і з застосуванням пропорційних виборів, оскільки це буде здійснимим.

Кооптовані члени Палати виконують усі обов'язки й ристуються всіма правами, нарівні з іншими членами Палати, що їх кооптувала.

§ 54. Всі без винятку члени обох Палат, при першому вступі до Палати в даному законодавчому періоді на відкритому засіданні своєї Палати складають формальну, рівну по своїй силі присягу, обітницю, що совісно виконуватимуть свої обов'язки в Парламенті, як щирі оборонці й заступники всіх інтересів та прав У. Н. Р.

Цей акт виконується депутатами усно і підтвержується

на письмі. Депутати, які того забажають можуть виконати цей акт в релігійній формі згідно своєї релігії; з тою умовою, щоби в релігійній присязі було зазначене все те, що є змістом формальної обітниці. Цей релігійний акт також підтверджується на письмі за підписом того хто склав присягу.

§ 55. Члени обох Палат Парламенту, які повинні старанно і совісно, відповідно до свого найліпшого розуміння, допомагати добру Батьківщини, у своїй Парламентарній діяльності, не можуть бути зв'язані жадними обов'язковими інструкціями від своїх виборців.

§ 56. Обидві Палати Парламенту мають окрім випадків вказаних в О. Д. З., рівні права що до ініціативи та вирішення, як у справах законодавчих, так і у всіх інших функціях, які засвоєно Парламентові.

§ 57. Керування державними та муніципальними справами в У. Н. Р., як у її Ф.-Д. організації, так і в окремих Землях У. Н. Р., виконується визначеними для цього установами та особами у всіх його частинах (у внутрішньому, цивільному, фінансовому, військовому та керуванню закордонними стосунками) на твердих основах в належний спосіб виданих норм права, що іменуються законами й походять од належної установчої та законодавчої влади, як виявлення її волі з обов'язуючою всіх мешканців країни силою.

Роспорядження, накази, обов'язкові постанови, що містимуть в собі загальні норми права, що їх видає уповноважена на це державна й муніципальна влада, в рамцях зазначеної компетенції, мусят строго погоджуватись з законом, який є для них підставою.

§ 58.*) В Ф.-Д. Організації У. Н. Р. право видавати закони, точно додержуючись компетенції Ф.-Д. Організації з підлеглістю Ф.-Д. Установчій владі, належить Ф.-Д. Парламентові У. Н. Р.

Крім справ законодавчих, Ф.-Д. Парламентові У. Н. Р. належать ще такі функції:

1) Парламент щорічно затверджує бюджет, роспись прибутків і видатків Федеральної держави, який укладається на наступний бюджетовий період.

2) Наглядає за доцільністю загальної політики виконавчої влади і правильним, та закономірним провадженням Управління.

3*) Затверджує Міністрів та рівних з ними урядових осіб, які запрошуються на службу з кандидатів, що їх виставляє на відповідні посади Ф.-Д. Голова. При цьому додержується відповідних кваліфікацій, встановлених законом для даних урядових осіб.

4) Вибірає половину загальної кількості суддів вищого Ф.-Д. Суду з числа кандидатів, яких подають на ці судові посади Земські Парламенти та одну третину суддів того ж

Суду з числа кандидатів, яких запропонують Палати Парламенту. Половина суддів кожної з цих двох категорій має бути з осіб, що мають вищу юридичну освіту.

5*) Притягає до відповідальності:

- а) за переступи по службі: Ф.-Д. Голову, по скінченні терміну його служби; суддів вищого Ф.-Д. Суду; Членів Парламенту; Міністрів, Віце-Міністрів та інших відповідальних урядових осіб, зазначених законом;
- б) Міністрів, а в відповідних випадках Віце-Міністрів за шкідливе для країни керування Державою;
- в) Стверджує висліди ревізій державного господарства, які подає Ф.-Д. Контроль.

Для вирішення питань, зазначених, в пактах третьому та четвертому Палати Парламенту утворюють Об'єднання Зібрання: інші справи обговорюються й вирішуються кожною Палатою окремо. Крім того в Об'єднаному Зібранні Палат Парламенту розглядаються та вирішуються й інші справи, що докладно перелічені в різних артикулах О. Д. З.

§ 59. Кожна Палата автономно складає регулямін про порядок ведення справ у Палаті. Об'єднання Зібрання Палат складає свій окремий регулямін про порядок ведення справ в засіданнях Об'єднаного Зібрання.

*) Всі ці регулямини офіційно публікуються до загального відома. Офіційні примірники цих Регулямінів надсилають до Ф.-Д. Голови, Ф.-Д. Ради Міністрів та Ф.-Д. Суду.

Як що Ф.-Д. Суд на протязі 2-х тижнів з дня офіційної надсилки йому регуляміну, не подасть мотивованої заяви про суперечність змісту регуляміну з законами, то регулямін набирає чинности. Теж стосується й до випадків часткових змін у згаданих регулямінах.

*) Про суперечність з законами артикулів регулямінів Палат та Об'єднаного Зібрання Палат можуть складати скаргу Ф.-Д. Голова й Рада Міністрів. Таку скаргу подають до Ф.-Д. Суду не пізніше, як на п'яту добу з дня, як одержано офіційний примірник регуляміну від Палати Парламенту чи Об'єднаного Зібрання, по належности. Подаючи зазначену скаргу одночасово належить повідомити про це відповідну Палату Парламенту або Об'єднання Зібрання. Скарга до розв'язання її Судом, припиняє переведення в життя регуляміну.

Ф.-Д. Суд негайно й позачергою, розглядає скарги в одкритому засіданні зі змаганням сторін, викликаючи представників Палати або Об'єднаного Зібрання. Суд ухвалює своє мотивоване рішення в справі не пізніш 20 днів од часу вступу скарги.

Вирішення Суду базується виключно на мотивах юридичних і є остаточним.

§ 60. Рада Міністрів має право, в особі своїх членів, а також інших особливо уповноважених Радою вищих урядовців, бути присутньою на засіданнях Палат Парламенту та їх Об'єднаного Зібрання й брати участь у всіх дебатах що відбуватимуться під час засідань Палати й Зібрання, не маючи, однак, голоса при вирішенні питань. Під час обміркування питання, вони мають право вносити відповідні пропозиції та давати в імені Правительства пояснення. Вони користуються правом голосу по за чергою.

Окремим Міністрам та Канцелярії Ради Міністрів, розсилаються одночасово, як і членам Палат, повістки про наступне засідання Палат та їх Об'єднаного Зібрання. З зазначенням справ, що поставлено в данному засіданню на чергу.

§ 61. Представники Правительства, присутні на засіданню Палати або Об'єднаного Зібрання згідно § 60, повинні в своїй поведінці під час засідання додержуватись порядку, встановленого для членів цих установ. За порушення цієї вимоги Голова Палати на загальних підставах робить завинившому зауваження, закликає його до порядку та загрожує позбавити слова. Як що ці попередження Голови не матимуть успіху, Голова робить перерву Засідання. Після цього оповщається тимчасове припинення публічного засідання, й Голова пропонує Палаті зробити постанову про повідомлення Ради Міністрів про вчинки порушуючого порядок на засіданні Палати. Палата має право постановити під час біжучої сесії, винного в порушенні порядку недопускати на засідання Палати, як представника Правительства.

Члени Палати, які виступають як представники Правительства в установах Парламенту, підлягають загальним приписам, не користаючи з приписів згідно §§ 60 і 61.

§ 62. Кожна Палата, а також Об'єднане Зібрання Палат, має право вимагати представника від Ради Міністрів на певну годину, щоби дати перед Палатою пояснення в певному, зазначеному в вимозі питанню.

Таку вимогу мусить бути виконано, при чому Рада Міністрів для виконання заявленої вимоги може вислати де-кілько осіб.

Більшістю трьох четвертин кількості всіх членів Палати, кожна Палата може винести постанову, яка вимагає прибуття в Палату, з зазначеною метою, певної особи або певних осіб зі складу Ради Міністрів, а також зі складу урядовців Міністерства, або з Установ Управління Ф.-Д організації.

§ 63. На листовну вимогу, яку подасть будь яка з Палат до Ради Міністрів, дати пояснення по обвинуваченню службовців Ф.-Д-го Управління в будь яких незаконних вчинках або зловживання по службі, це пояснення повинно виконати не пізніш, як на протязі одного місяця в листовній

формі. Виконання цієї вимоги Рада Міністрів може доручити одному чи кільком Міністрам, які подають пояснення, що його вимагають, за своїми підписами, згідно одержаному дорученню.

§ 64. Кожна Палата має право доручити Раді Міністрів виробити по певному вказаному питанню законопроект або дати свій висновок.

§ 65*). Обидві Палати Парламенту мають однакове право законодавчої ініціативи.

Законодавча ініціатива також належить Ф.-Д. Голові, Ф.-Д. Судові, Ф.-Д. Контролю, Ф.-Д. Раді Міністрів. Громадяне У. Н. Р., що мають у Ф.-Д. Установчій владі два мільйони голосів, також мають право порушувати перед Палатами Парламенту законодавчі питання.

§ 66. Од ініціаторів (§ 65) залежить подати свої законопроекти чи законодавчі міркування в ту чи іншу Палату Парламенту. Лише проекти та міркування в фінансових питаннях обов'язково належить подавати до Ф.-Д. Ради.

Законопроекти, вироблені з доручення якої небудь з Палат Парламенту (§ 64), подаються до тої ж Палати.

§ 67*). Установи, зазначені в статті 65, подають до Палати свої законодавчі міркування у формі готового, виложеного в статтях, законопроекту з пояснюючою запискою.

Ф.-Д. Голова та згадані в кінці § 65 громадяне можуть обмежитись коротким змістом запропонованого ними законодавчого міркування, не викладаючи його в статтях.

§ 68. Всі законодавчі міркування, що торкаються фінансових питань і підлягають розглядові в Парламенті, не залежно від того з чєї ініціативи вони не вступили до Парламенту, ідуть у першу чергу до Ф.-Д. Ради і, по розгляді й вирішенні їх у Раді, передаються, в належних випадках, до З.-Д. Палати.

§ 69. Як що законопроект буде відхилений у тій Палаті, в яку він вступив, то питання зовсім здійснюється з черги в тому ж законодавчому періоді і може бути поставлено на чергу в обох Палатах не раніш, як через повний рік.

Як що законопроект буде прийнято, то він передається до другої Палати.

Як що ця Палата відкине проект, то він також здійснюється з черги з наслідками, зазначеними в першому уступі статті 69.

§ 70. Як що Палата, яка розглядала законопроект, поданий до неї з другої Палати, не відкидаючи проекту, запропонує поправки до нього, то залежить од погодження між обома Палатами чи зовсім зняти питання з черги, чи передати його до спільної комісії, складеної з рівного

числа представників од Палат, для подання до кожної Палати виробленого комісією компромісу на проновний розгляд в них, або утворити, чи зараз же, чи після розгляду у спільній комісії, Об'єднання Зібрання обох Палат для остаточного вирішення питання.

§ 71. Постановами Парламенту, по питанням, що ним розглянуті, вважаються такі ухвали, які, або в текстуально тотожній формі прийняті обома Палатами Парламенту, або в випадках зазначених О. Д. З. ухвалені Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту з додержанням всіх тих умов, при яких постанови Палат Парламенту вважаються ухваленими законно. Всі винятки з цього загального правила точно зазначаються для відповідних випадків в О. Д. З.

§ 72*). Всі законопроекти, які вносяться в Палату Парламенту в постатейному викладі, роздаються в друкованих примірниках всім Членам Палати, всім Міністрам і Ф.-Д. Голові за тиждень до того терміну, в який призначено перше читання данного законопроекту в Палаті; законопроекти, що передаються з одної Палати в другу, роздаються на тих же підставах в друкованих примірниках всім Членам Палати, всім Міністрам і Ф.-Д. Голові.

73. Всі законопроекти в постатейному викладі, а також всі фінансові асигнування відчитуються в кожній Палаті Парламенту три рази. Між першим і другим читанням повинна бути перерва в протязі трьох повних діб. Між другим і третім читанням повинна бути перерва в протязі не менше двох діб, рахуючи добу від 12 год. ночі до 12 год. ночі. Призначення другого і третього читання в один і той же день допускається лише в тім випадку, коли проти цього не буде заперечення $\frac{1}{3}$ частини присутніх на засіданню Членів Палати.

§ 74. По загальному праву постанови кожної Палати Парламенту ухвалюються, при кворумі $\frac{2}{5}$ загальної кількості Членів Палати, абсолютною більшістю голосів присутніх Членів Палати. На Об'єднаних Зібраннях Палат засідання вважаються правомочними при кворумі половини загального числа всіх Членів обох Палат і постанови їх ухвалюються більшістю $\frac{3}{5}$ голосів присутніх на зборах Членів. Регулямінами Палат і Об'єданого Зібрання може бути встановлений і більш кваліфікований кворум для законного складу засідання і більш кваліфікована більшість голосів, якими вирішуються справи при голосуванні по певним визначеним предметам, незалежно від тих випадків, для яких такі кваліфіковані голосування зазначені в О. Д. З.

§ 75. Кожна Палата Парламенту має дисциплінарну владу над своїми Членами. Порядок наложення і засоби дисциплінарних покарань визначаються регуляміном Палати.

Питання про повне виключення Членів зі складу Палати за дисциплінарні провини в засіданнях Палати та її комісіях вирішується на пропозицію відповідної Палати, Об'єднаним Зібранням обох Палат.

§ 76*). Постанови ухвалені обома Палатами Парламенту про зміни в законах, в бюджеті і фінансових видачах надсилають Ф.-Д. Голові, котрий не пізніше як на десяту добу з дня одержання постанови має право вимагати, щоб надіслана постанова Парламенту була вдруге переглянута Парламентом. Коли Парламент в обох Палатах підтвердить свою постанову в незмінному вигляді при кворумі $\frac{3}{5}$ всіх Членів Палати, абсолютною більшістю всіх Членів Палати, то Ф.-Д. Голова, одержавши повідомлення про такий наслідок, може звернутися до референдуму. Таке вирішення повинно відбутися не пізніше, як на четверту добу, колиж воно не відбулося, закон, вдруге прийнятий Парламентом, при зазначеному кворумі і більшості голосів, набірає чинності і підлягає обов'язковому оголошенню.

§ 77*). На випадок, коли законопроект, ухвалений одною Палатою, буде відкинутий другою Палатою і потім в той же самий законодавчий період (легіслатуру), перша з них підтвердить той же законопроект, в незмінному вигляді, а друга Палата відкине його, то Ф.-Д. Голова має право поставити такий законопроект на референдум. Коли ж Ф.-Д. Голова не вживе цього способу, а Палата, законопроект якої був другою Палатою відкинутий, підтвердить його в третій раз, в той же законодавчий період, прийнявши його в незмінному вигляді, більшістю $\frac{2}{3}$ голосів всіх членів Палати а друга Палата відкине цей законопроект, то по представленню першої з цих Палат Парламенту, Ф.-Д. Голова має право ствердити такий законопроект і надати йому силу закону.

§ 78*). Постанова Парламенту, що набрала сили закону, згідно вищезазначеним умовам, підписується на первотворі:

1) Головами обох Палат, коли постанова ухвалена за спільною згодою Палат, або Об'єднаним Зібранням обох Палат.

2) Ф.-Д. Головою і Головою відповідної Палати Парламенту, коли постанова відбулась в порядку визначеному § 77. Постанова Парламенту, або в належному випадкові одної Палати його, що набере сили закону, в умовах зазначених в § 77 оголошується в офіційному Державному Вістникові в повному тексті його з заголовком та з поясненням його походження в загальному чи винятковому порядку (по постанові чи обох Палат, чи способами визначеними в вище зазначених §§ 76, 77) і з зазначенням підписів, які стоять на первотворному примірникові закону. Оголошення повинно відбутись не пізніше як в тижневий термін після набуття

данною постановою сили закону. Автентичність оголошеного закону, з його первотвором, в офіційній публікації ствержується підписом Голови Ради Міністрів.

§ 79*). Роспуск Ф.-Д. Ради, до скінчення терміну уповноважень, а також роспуск З.-Д. Палати і скликання їх після нових виборів, які повинні відбутись на вище визначених в О. Д. З. загальних підставах, може статися в таких випадках:

1) Ф.-Д. Рада має право постановити, при кворумі засідання $\frac{3}{5}$ загальної кількості Членів Палати, абсолютною більшістю голосів всіх Членів Палати про досрочний роспуск Ради, з зазначенням коли цей роспуск повинен статись.

Така постанова Ф.-Д. Ради передається на негайне обмірковання Об'єднаного Зібрання обох Палат. Коли Зібрання більшістю $\frac{3}{5}$ всіх Членів обох Палат погодиться з постановою Ф.-Д. Ради, то воно сповіщає про своє рішення Ф.-Д. Голову, Коли Ф.-Д. Голова, заслухавши в цій справі думку Ради Міністрів, погодиться з поданою ухвалою, то постанова про роспуск Ф.-Д. Ради переводиться в життя. В противнім випадкові постанова про роспуск не виконується. Ф.-Д. Голова повинен дати свою відповідь в протязі чотирьох діб по одержанні постанови Об'єднаного Зібрання. Пропущення цього терміну вважається за згоду Ф.-Д. Голови на роспуск.

2) Земські Парламенти двох третин Земель, кожний більшістю $\frac{3}{5}$ голосів всіх членів Парламенту мають право постановити про роспуск Ф.-Д. Ради. Про такі постанови Земські Парламенти повідомляють Ф.-Д. Голову який передає справу на Об'єднане Зібрання обох Палат для обмірковання на умовах і з наслідками що визначені в п. І цього §.

3) Громадяне, які мають право участі в Ф.-Д. Установчій владі У. Н. Р., коли назбирають половину тої кількості голосів, яка на останніх виборах Членів Ф.-Д. Ради фактично була подана, мають право запропонувати роспуск Ф.-Д. Ради і призначення виборів для утворення нового складу Ф.-Д. Ради Парламенту. Пропозиція підлягає виконанню за згодою Ф.-Д. Голови.

4) З.-Д. Палата, як і Ф.-Д. Рада в такому ж порядку, при таких же умовах кворуму і більшості голосів і з такими ж наслідками, як це зазначено в п. І цього §, має право постановити про свій роспуск і про призначення нових виборів Членів Палати в Земських Парламентах окремих Земель.

5) Ф.-Д. Голова має право призначити референдум по питанню про роспуск одної якої небудь, або одночасно обох Палат і призначення нових виборів. Перед призначенням референдуму Ф.-Д. Голова повинен ознайомитися з міркуваннями, в цій справі, Ради Міністрів і Президій обох

Палат Парламенту, однак же ці міркування не можуть в'язати Ф.-Д. Голову в його вирішенню призначити референдум. Наслідки референдуму є рішучі і в випадковій негативній відповіді референдуму, питання про розпуск одної якої небудь з Палат Парламенту, або обох Палат разом ніким не може знову бути порушеним на протязі одного року, рахуючи його з дня переведеного референдуму.

§ 80. Члени обох Палат Парламенту користуються цілком рівними правами в виконанні своїх функцій як члени Палат Парламенту, що до права ініціативи у всіх законодавчих справах і т. и., особистих прав так званого Парламенського імунітету, а також в справі одержання винагороди як членів Палати і т. и.

§ 81. Всі члени обох Палат мають право одержувати від Ф.-Д. скарбу У. Н. Р.

1) Повернення видатків по переїздам з місця мешкання до місця засідання Парламенту з поворотом, в початку і в кінці кожної сесії, також в початку і в кінці кожного перериву сесії, коли перерва призначається на термін більше як на десять днів.

2) Відведення квартири з двох кімнат з прислугою на весь час сесії Парламенту, як також на весь час виконання роботи в комісіях Палати, Об'єднанного Зібрання Палат Парламенту та в Депутатському зібранні Парламенту в часі між сесіями.

3) Добові гроші в потрібному розмірові прожиточного мінімуму.

4) Гроші для екіпіровки, рахуючи повну одіж і два комплекти взуття на двохрічний термін.

Суми грошей, які належать до видачі кожному Членові Палати по п.п. 1, 2, 3, 4 і порядок їх виплати, визначається в початку кожної чергової сесії Парламенту особливою комісією, яка призначається в рівній кількості Членів; але не менше п'яти: 1) від Об'єданого Зібрання Парламенту і 2) від Колегії Ф.-Д. Контроля; від остатнього повинні вийти в комісію обов'язково не менше двох Генеральних Контрольорів.

§ 82 Особи, які прийняли на себе обов'язки Члена Ф.-Д. Ради, але займають до часу виборів уряди на приватній службі, або виконують службові доручення в Ф.-Д. Організації, можуть приступити до виконання своїх депутатських обов'язків в Раді, коли при виборах виборцям було відомо про їх службу і коли, при цій умові, абсолютна більшість всіх Членів Палати одвертим голосуванням виявить свою згоду на допущення данної особи в склад Членів Палати.

§ 83. Члени обох Палат, які будуть, в час свого депутатства в Парламенті, іменовані на уряди, або приймуть платні доручення Ф.-Д. Організації, можуть зберігати свій

депутатський мандат, коли на це згодиться Об'єднане Зібрання Палат більшістю $\frac{2}{3}$ всього числа Членів обох Палат при умові, щоби перед цим на протязі одного місяця з часу іменування, або прийняття доручення, про що своєчасно повинно бути офіційно оголошено, від належної виборчої округи, в якій даний депутат вибраний Членом Палати, від $\frac{1}{3}$ тої кількості виборців, яка брала участь у виборах данного депутата, не буде подана заява, що виборці не погоджуються на те, щоби депутат разом з депутатським мандатом приймав ще й иншу посаду, або платне доручення від Ф.-Д. Організації.

§ 84. Члени обох Палат, за час депутатства в Палаті, не мають права бути управителями, членами правління, дозорчих комітетів і займати взагалі постійні посади чи для виконання окремих доручень в підприємствах, які користуються яким небудь упривеліюваним опікуванням Ф.-Д. Правительства. Так само вони не мають права брати участь в господарчих зобов'язаннях з Ф.-Д. Скарбом, робить йому підряди, поставки і т. и. Коли вибраний в Палату Член знаходиться у вищезазначених відносинах, він повинен в місячний термін ліквідувати їх і тільки тоді допускається до участі в засіданнях Палат.

§ 85. Члени Парламенту у прилюдних і закритих засіданнях Палат Парламенту і в Парламентських Комісіях користуються правом цілком вільно висловлювати думки, робити пропозиції і давати запитання, повідомляти про одержані ним відомости і т. и.

Ніякому карному переслідуванню ні особами, ні владами, які стоять поза Парламентом, вони за такі виступи не підлягають, ні в порядку приватного ні публічного обвинувачення.

Тільки Палата Парламенту, до якої належить депутат, може добачити в зазначених його виступах непристойність поведінки, вжитих слів, зроблених жестів і накласти на винного дисциплінарну кару включно до 3-х місячного арешту і повного виключення з числа членів Палати, з позбавленням винного також політичних виборчих прав на час до 5-ти років.

Наложенням цих кар всяке инше карне переслідування за згадані вчинки виключається на весь майбутній час.

§ 86. Борговий арешт і карне переслідування шляхом чи то приватного, чи то публічного обвинувачення проти Члена Палати Парламенту за вчинки, які зроблені ним поза межами тих дій, за які Палата має право покарати згідно § 85, може одбутись тільки за дозволом тої Палати, до якої переслідуваний належить.

Арешт Члена Парламенту в мент довершення злочинства допускається, але про такий арешт відповідна влада

мусить негайно повідомити Президію відповідної Палати і, в випадкові вимоги останньої про звільнення арештованого, арештований негайно повинен бути звільнений. Переслідування винного Члена Палати Парламенту за карний вчинок може відбутись по закінченню його уповноваження як Члена Парламенту, з тим, що з часу задавнення, для карного переслідування данної особи, виключається той період часу, який упливе з дня, коли карне переслідування данного депутата було припинено з причин депутатського стану до закінчення його уповноважень, або до уневажнення його депутатського мандату.

§ 87. За злочинства по посаді Члена Парламенту, винні депутати підлягають Суду нарівні з Міністром. Але звільнення Членів Палати Парламенту, для притягнення до відповідальності за такі злочинства під час сесії Парламенту та між сесіями залежить від дозволу відповідної Палати Парламенту. Коли такого дозволу від Парламенту не буде, то час задавнення для переслідування винного вираховується на таких-же підставах, які зазначені в § 86, уст. 2.

III.

Федерально-Державний Голова.

§ 88*)¹⁾²⁾. Федерально-Державний Голова є зверхній орган Виконавчої Влади у всьому цивільному і військовому Управлінню Федерально-Державної Організації Республіки. Його вибирають на шість років з додержанням умов і порядку, що зазначені в §§ 90, 91 і 93. (§ 88а)²⁾.

§ 89*) Ф.-Д. Головою може бути обрана особа, що задовольняє таким умовам; Він повинен:

1) бути громадянином У. Н. Р.;

1) Для сконструювання найвищого органу Виконавчої Влади Федерально-Державної Організації, з практичних міркувань часу, прийняли ми в цьому проєкті за основну форму—форму Президіальну. Така форма в існуючих республіках, як простих так і федеральних, домінує вже півтора років. Таке поширене явище має свої історичні пояснення і реальне коріння. З другого боку, як вищу форму, що, логично, строго послідовна з погляду демократично-державного принципу, а також не порушує вимог державної стійкості (устойчивості) та стійкості, все ж пришлося би визнати форму Директоріальну. Прикладом останньої і до сього часу незмінно являється Швейцарська Союзна (Федеральна) Рада. За ради цієї теоретичної повноти в додаткові до цього розділу (Ф.-Д. Голова), конструйованого по „Президіальній“ системі дається варіант (в кінці) для конструкції зверхнього органу Виконавчої Влади Ф.-Д. Організації У. Н. Р. по „Директоріальній“ системі. О. Е.

2) Артикули, в котрих, при варіанті в конструкції зверхнього органу Виконавчої Влади по директоріальній системі, треба буде зробити заміну виразу „Ф.-Д. Голова“ на вираз „Ф.-Д. Управа“, або інші невеличкі редакційні зміни будуть відзначені одною зіркою, а ті артикули, які будуть замінені цілком—двома зірками. §§ з літерним показником степені, що стоять в дужках на прикінці артикулу, означають, що при варіанті по директоріальній системі в цьому місці треба вставити новий артикул. М. Л.

2) бути прирожденим українцем, або до обрання Ф.-Д. Головою проживати на території України в загальному рахункові не менше 20 років;

3) перед самим обранням проживати на території України не менше п'яти років. В цей термін зараховується і перебування по за межами У. Н. Р., коли такого перебування вимагали службові обов'язки перед Українською Державою з доручення чи то Ф.-Д. Організації, чи то окремих Земель.

4) користуватися в Ф.-Д. Установчій владі правом плюрального голосу (§ 14);

5) мати од роду не менше 40 років;

6) мати освітний ценз не нижче того, що буде визначений перед виборами Об'єднаним Зібранням обох Палат Парламенту;

7) мати не нижче 10 річного службового стажу на відповідальних державних чи муніципальних уряді в Ф.-Д. Організації, або в Землях У. Н. Р., або не менше 10 літнього стажу активної участі в українській політичній, муніципальній або кооперативній діяльності. При обранню Ф.-Д. Голови в 1-й і 2-й рази ці терміни можуть бути зменшені на $\frac{2}{3}$.

8) належати до одної з вір християнської релігії.

§ 90**). Вибори Ф.-Д. Голови переводяться в Об'єднаному Зібранню обох Палат Парламенту і членів Ф.-Д. Суду при кворумі трьох п'ятих числа Членів Зібрання, більшістю $\frac{3}{4}$ голосів всіх членів Зібрання;

§ 91*). Коли на виборах в першому призначеному для виборів Ф.-Д. Голови і відбувшомуся засіданню Об'єднаного Зібрання Палат і Суду вибори не дадуть ні одного вибраного, то після цього на п'яту добу переводяться нові вибори при тих же умовах кворума і більшості як і перші. Коли і в цей раз ніхто не буде обраний, то на третю добу призначаються вибори в третє і на тих же умовах кворуму і більшості.

§ 92**). Коли і на цей раз ніхто не буде обраний, то на третю добу, в новому Засіданню того ж Об'єднаного Зібрання балотірують тих трьох кандидатів, що одержать на третіх виборах найбільше число голосів.

Після цієї балотіровки вибраним на уряд Ф.-Д. Голови вважається той, хто одержить найбільше число виборчих голосів (§ 92 а).

§ 93*). Коли громадяне У. Н. Р. на протязі двох місяців з дня обрання Ф.-Д. Голови, вимагатимуть, щоби він був поставлений на референдум, то негайно вживають заходів до переведення референдуму, який повинен бути закінчений не пізніше одного місяця. Така вимога має чинність в тім разі, коли її заявлять громадяне У. Н. Р.

в числі, що рівняється половині числа голосів поданих і визнаних дійсними на останніх виборах членів Ф.-Д. Ради. Обнявши уряд новообраний Ф.-Д. Голова виконує свої функції до в'яснення наслідків референдуму про нього. Коли референдум відносно виборів Ф.-Д. Голови дасть негативні наслідки, то він негайно складає з себе звання Ф.-Д. Голови.

§ 94*). В окремих від зазначених в § 91 засіданнях кожної Палати Парламенту і Ф.-Д. Суду по постанові кожної з названих трьох установ і з додержанням умов § 91, що до складу присутніх членів і числа голосів, може бути вирішено питання про обрання одного чи двох кандидатів-заступників до вибраного Ф.-Д. Голови.

Кандидати що вибіраються в заступники до Ф.-Д. Голови повинні задовольняти тим же умовам, які визначені в § 90. Порядок обрання їх такий же, як і Ф.-Д. Голови. Коли Об'єднане Зібрання вирішить вибрати більше одного кандидата заступника, то вибори кожного з них повинні переводитись в окремих одне від другого засіданнях.

Коли ініціатива, зазначена вище в цьому § не буде виявлена, а також в тім випадку, коли кандидат в порядку § 91 (уст. 1) не буде вибраний, обов'язки кандидатів-заступників Ф.-Д. Голови покладаються на Голів Обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду в черзі, що визначається жеребком. В випадку особливої на те постанови, зазначеної § 91 Об'єданого Зібрання, при звичайному кворумі і абсолютній більшості голосів присутніх в засіданню членів Зібрання, складається з Голів обох Палат або, відповідним чином, чергових заступників, часова Правительствена Рада У. Н. Р., що в визначених випадках заступає Ф.-Д. Голову.

В такому випадкові зазначені Голови чи їх чергові заступники на весь час виконання ними одноособово, чи в складі часової Правительственої Ради, складають з себе обов'язки Голів чи Заступників Голів відповідних колегій.

§ 95*). Кандидат-Заступник Ф.-Д. Голови, а в відповідних випадках Правительствена Рада заступають уряд Ф.-Д. Голови лише часово, а саме:

1) на випадок хорости, чи відбуття з місця резиденції Голови;

2) в випадку смерті, або одмовлення од уряду і в інших передбачених О. Д. З. випадках.

В першій випадку виконання обов'язків Ф.-Д. Голови провадиться до повернення останнього для виконання своїх обов'язків; в другій—до обрання нового Ф.-Д. Голови. (95а).

§ 96**). Ф.-Д. Голова виконує такі державні функції.

1) Йому належить зверхній догляд за закономірним виконанням всіх галузів цивільного і військового Управління в Країні,

2) Він вживає всіх необхідних, несуперечних законам заходів до відповідного, закономірного і найдодільнішого виконання справ у всіх галузях Управління,

3) В межах визначених йому законом Ф.-Д. Голова дбає про забезпечення Країни од зовнішньої і внутрішньої небезпеки і запобігає ріжним погрозам в цім напрямку,

4) Він має право з свого розсуду вимагати од всіх державних і муніципальних установ в сфері Ф.-Д. Управління відомостей і висновків по їх службовій офіції,

5) Він має право призначати ревізії всіх цивільних і військових адміністративних установ Ф.-Д. Управління з наданням ревізуючим всіх прав слідчої влади,

6) Він затверджує на урядах як цивільних так і військових урядовців з числа тих, що подаються відповідними установами, кандидатів на визначених в законі підставах. Ф.-Д. Голові належить право не затвердити поданого кандидата. В такому випадкові відповідна установа (чи особа що владу) подає трьох нових кандидатів, з числа яких Ф.-Д. Голова вибірає одного, котрого і призначає на посаду,

7) Він пропонує, з внесення Ради Міністрів, на затвердження Ф.-З. Палати Парламенту кандидатів на дипломатичні уряди з званням послів. В час між сесіями, на випадок негайности, Ф.-Д. Голова призначає цих осіб часово, згідно внесенню Ради Міністрів, з свого власного розпорядження. Коли Ф.-З. Палата Парламенту в майбутньому не затвердить цих кандидатів, то їх одкликають з урядів, що вони займають,

8) Він має право або часово усовувати, або й зовсім звільняти з уряду всіх урядовців як цивільного так і військового відомств окріч Суддів і урядовців Державного Контроля. Про часове усунення, або й цілковите звільнення урядовців Державного Контроля і Суддів він має право порушувати справу через Об'єднане Зібрання Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду, яке й розв'язує порушене Ф.-Д. Головою дисциплінарне, чи карне доходження проти зазначених урядовців,

9) Провадить стосунки з Правительствами чужоземних Держав як уповноважений Ф.-Д. Орган зацією Генеральний представник Держави; приймає дипломатичних представників чужоземних Держав, що акредитуються при Уряді У. Н. Р.,

10) Підписує в імені У. Н. Р. всілякі міжнародні умови з чужоземними Державами, додержуючись у всіх відповідних випадках, тих умов, що встановлені законами по відповідним питанням,

11) Оголошує в імені У. Н. Р. війну та укладає умови з ворогом про перемир'я й загальний мир, виконуючи

при цьому всі встановлені Основними Державними і иньшими Законами Держави, умови,

12) Затверджує постанови Ради Міністрів про надання чинности часовим законам, які видано під час перерви між сесіями Парламенту,

13) Затверджує надзвичайні видатки, що не внесені до бюджету, як що під час перерви між Парламентськими сесіями з'ясується необхідність переведення таких видатків

Увага: В предбачених уступ. 12 і 13 випадках постанови ухвалені без згоди Парламенту подаються на відповідний розгляд і затвердження Парламенту, з самого початку одкриття найближчої сесії,

14) Голова Ф.-Д. Управи є разом з тим і Головою всіх збройних сухопутних і морськи сил У. Н. Р. і в такому званні іменується Головним Отаманом. В тім випадку, коли Ф.-Д. Голова одмовиться од цього звання, то обовязки верхнього догляду за всіма збройними силами Республіки покладаються по згоді між Ф.-Д. Головою і Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду, на особу, що задовольняє умовам зазначеним в § 90. Вибори цієї особи переводяться Об'єднаним Зібранням порядком, зазначеним в §§ 91 і 92 на термін, в протязі якого Ф.-Д. Голова, що одмовився бути Головою всіх Збройних сил У. Н. Р. виконує свою службу. Коли такої згоди не буде осягнуто, то Об'єднане Зібрання Палат і Ф.-Д. Суду вибірає 3-х кандидатів з додержанням умов, зазначених в §§ 91 і 92 і Ф.-Д. Голова або затверджує одного з них Головою всіх збройних сил Республіки, або сам залишається Головним Отаманом.

На випадок війни призначається Головнокомандуючий з числа видатних військових фаховців. Права і обовязки його і порядок відповідальности визначаються законом. На Уряд Головнокомандуючого Вища Військова Рада, по внесення Ради Міністрів, подає список всіх підходящих кандидатів, з докладною атестацією про кожного. Цей список кандидатів з своїми висновками Рада Міністрів подає Ф.-Д. Голові. Ф.-Д. Голова одного з кандидатів, що зазначені в поданому спискові затверджує Головнокомандуючим. До обняття Головнокомандуючим свого уряду, його обовязки виконує Начальник Головного Штабу,

15) Має право частково або й зовсім звільняти карних злочинців від накладеної на них Судом кари, але без увільнення помилованих осіб од виплати тих цивільноправних відшкодовань, до сплати яких їх присудив Суд в звязку з заподіяним злочинством, од кари за яке засуджений частково, або зовсім звільнений,

16) Визначає нагороди грошима, титулами і встановленими відзнаками, за громадські і державні заслуги,

17) Затверджує постанови Ради Міністрів про оголо-

шення певних місцевостей в стані надзвичайної охорони, військового стану та стану облоги,

У в а г а: Під час сесії Парламенту ці постанови затверджуються законодавчим порядком. Коли функціонує Депутатське Зібрання (§ 50), то його повідомляють про затвержену постанову,

18) В справах що стосуються до законодавства та законодавчих установ участь Ф.-Д. Голови визначається постановами викладеними вище в § 17 уст. 2, § 42 уст. 1, §§ 43, 44, 59, уст. 4, §§ 65, 67, 76, 77, 79, О. Д. Законів.

Роспорядження Ф.-Д. Голови в справах, що перераховані в уступах 2, 6, 8, 10—14, і 17 цього 96 §-а видаються за підписом Ф.-Д. Голови і контрастгуються Головою Ради Міністрів і Міністром відповідного відомства за їх відповідальністю.

У в а г а 1: Порядок видачі наказів по військовому відомству Головного Отамана, а в відповідних випадках Головою збройних сил Держави, визначається окремими законами.

У в а г а 2: Постанови, що їх ухвалють обидві Палати Парламенту, котрі визначають справи, що стосуються до організації військових сил Держави, до управління ними і до порядку видання наказів по військовому відомству, в випадку незатвердження їх Ф.-Д. Головою, можуть бути вдруге ухвалені Парламентом в порядку § 76 О. Д. З. не раніше, як в слідууючу чергову сесію Парламенту.

§ 97*). Ф.-Д. Голова має право викликати кожного громадянина і взагалі кожную особу, що замешкує на території У. Н. Р. для складення зізнань, дачі пояснень, висновків та порад. Про всі такі допити складаються журнали в присутності одного з старших урядовців при Керуючим Особливою Канцелярією в справах Ф.-Д. Голови.

§ 98*). Коли особа, що її викликають повинна зробити грошові видатки на поїздку, або позбавитись заробітньої плати, то всі ці видатки повертаються їй з кредитів Ф.-Д. Голови.

Коли б складений Особливою Канцелярією розрахунок видатків не відповідав витратам, зробленим особою, що її викликають, то особа ця може звернутися до Ф.-Д. Контролю, котрий остаточно розв'язує справу.

§ 99. Коли особа, що її викликають виконає в якому небудь відношенню роботу експерта, то винагорода за цю працю виплачується їй по розрахунку, як в судових установах, а коли приходить ся давати складний висновок, то — по особливій згоді.

§ 100*). Коли особа, що її викликають згідно § 98, одмовиться прибути без законних на то причин, то Ф.-Д. Го-

лова може притягнути її до відповідальности за невиконання законної вимоги влади.

§ 101*). Виновність в такому випадку визначається Вищим Судом. Коли Суд признає наявність вини, то винувний розпорядженням Ф.-Д. Голови штрафується на користь скарбу в розмірі не більше 100.000 гривень.

§ 102*). Ф.-Д. Голова має Канцелярію для виконання діловодства в справах, що стосуються згідно О. Д. Законів, до його функцій.

Канцелярія має назву „Особлива Канцелярія в справах Ф.-Д. Голови У. Н. Р.“ Штати її визначаються законодавчим шляхом на внесення, що складено за порозумінням Ф.-Д. Голови і Ради Міністрів.

Вищий догляд за управлінням Канцелярією належить Ф.-Д. Голові.

Справами Канцелярії безпосередньо керує „Керуючий Справами Особливої Канцелярії при Ф.-Д. Голові“. В поміч йому призначається один або й більше число Помішників Керуючого.

§ 103. Керуючий Справами Особливої Канцелярії і його Помішник призначаються на уряди в такому ж порядку як Міністри і Віце-Міністри. Керуючий справами Особливої Канцелярії користується всіма правами Міністрів, а його Помішники всіма правами Віце-Міністрів. Керуючий входить в склад Ради Міністрів і, як повноправний член її, несе відповідальність нарівні з іншими Міністрами.

104*) Призначення на уряди по Особливій Канцелярії переводиться на внесення Керуючого Справами Особливої Канцелярії з додержанням загальних умов про призначення осіб на відповідні уряди Державної служби.

§ 105*) Розпорядження Ф.-Д. Голови в справах, зазначених в уступах 2, 3, 6, 8, 9, 10 §-а 96, мають обов'язуючу силу, коли їх підписують: Ф.-Д. Голова, один з Міністрів і Керуючий Особливою Канцелярією. Розпорядження в інших справах, зазначених в § 96 О. Д. З. мають обов'язуючу силу, коли їх підписують Ф.-Д. Голова і Керуючий Справами Особливої Канцелярії.

Ф.-Д. Голова з свого розсуду може доповнити зазначені в попередньому уступі цього § підписи на своїх розпорядженнях підписами інших Міністрів. Так само Рада Міністрів може ухвалити, щоби в окремих випадках розпорядження Ф.-Д. Голови були підписані, або всіма членами Ради Міністрів і Головою Ради Міністрів, або деkim з Міністрів, або лише одним Головою Ради Міністрів.

§ 106*). Рада Міністрів, Міністри, Судові Установи і Ф.-Д. Державний Контрольор повинні, на вимогу Ф.-Д. Голови, всіма залежними од них законoмірними засобами, допомо-

тати йому в здійсненню покладених на нього О. Д. Законами функцій.

§ 107*). Міністри переводять в життя всі законні розпорядження Ф.-Д. Голови. Коли Міністр зауважить в розпорядженню Ф.-Д. Голови суперечність законам, то робить доповідь про це Раді Міністрів. Коли Рада Міністрів погодиться з доповіддю Міністра, то про свою постанову робить доповідь Ф.-Д. Голові. В випадку, коли Ф.-Д. Голова підтвердить своє розпорядження Рада Міністрів може передати розв'язання непогодження, що виникло, на розгляд Ф.-Д. Суду в тижневий срок. В такому випадкові виконання розпорядження Ф.-Д. Голови припиняється аж до відповідного вирішення Ф.-Д. Суду. Вирішення Суду є остаточним і належить до виконання. Коли ж Рада Міністрів не передасть справи на вирішення Ф.-Д. Суду, то тим самим обов'язана виконати розпорядження Ф.-Д. Голови.

§ 108*). Коли в переданому до виконання в Міністерство розпорядженню Ф.-Д. Голови, Рада Міністрів безпосередньо, або з доповіді відповідного Міністра зауважить вчинки, що не відповідають інтересам Держави, суперечать їм, або навіть шкідливі для них, то вона може ухвалити постанову про тимчасове припинення такого розпорядження Ф.-Д. Голови, про що повинна повідомити його в тижневий срок. Коли Ф.-Д. Голова підтвердить своє розпорядження, а Рада Міністрів вдруге не погодиться з розпорядженням Ф.-Д. Голови, то Рада Міністрів може продовжити чинність своєї постанови про невиконання данного розпорядження Ф.-Д. Голови і передати всю справу на розв'язання Спільному Зібранню Палат Парламенту. Коли в даний день Сесія Парламенту не відбувається, то Рада Міністрів робить свою доповідь в цій справі в першому засіданні найближчої сесії Парламенту.

§ 109*). Ф.-Д. Голова на весь час перебування на цьому уряді не має права займати иньшого державного чи муніципального уряду, а також будь-якій уряд в громадських приватних установах, бути опікуном, або бути членом федеральних і земських Парламентів. Коли Ф.-Д. Голова погодиться взяти один з назначених вище урядів або обов'язків, або не одмовиться од них, як його буде обрано Ф.-Д. Головою, то це значить, що він добровільно зрікся обняти уряд Ф.-Д. Голови.

§ 110*). Ф.-Д. Голова, який в час обрання його на цей уряд мав платний державний, або муніципальний уряд, має право по скінченню повного строку служби одержати на державній службі призначення відповідне його попередньому службовому становищу і розмірові платні по попередньому урядові. В випадкові неможливості дати йому такий уряд, він має право одержувати від скарбу відповідний оклад платні

як що йому за службу Ф.-Д. Головою не належатиме пенсія, або як що він не буде обраний на муніципальний уряд, що рівнятиметься по службовому становищу і окладові платні тому державному чи муніципальному урядові, який він займав в час обрання його Ф.-Д. Головою.

§ 111*). В одпуски і службові командировки Ф.-Д. Голова відїжджає після згоди з відповідним черговим кандидатом-заступником Ф.-Д. Голови.

§ 112*) Ф.-Д. Голова перед вступом на уряд обов'язково складає встановлену присягу на вірність служби У. Н. Р. в присутності Голів Ф.-Д. Суду, обох Палат Парламенту, Ф.-Д. Контроля і Касаційного Суду У. Н. Р. Присяга переводиться в формі релігійного обряду. Ф.-Д. Голова, що складає присягу, обіцяє в рою, правдою і по совісті служити батьківщині, не ощажаючи своїх сил, цілком підлягати постановам О. Д. З. і всьому правному устроєві в У. Н. Р., щиро старатись і працювати на добро У. Н. Р. у всіх галузях. Текст присяжної формули затверджується за спільною згодою Палат Парламенту, Ф.-Д. Суду, Ф.-Д. Контроля і Касаційного Суду У. Н. Р.

§ 113*). Ф.-Д. Голові а також в відповіднім випадкові окремому Голові збройних сил для мешкання дається службова квартира і призначається грошова винагорода. Розмір останньої визначається до переведення виборів данної особи.

§ 114. На термін служби кожної з названих в § 113 осіб розмір грошової винагороди не може бути зміненим.

§ 115. Зазначеним в § 113 особам видаються необхідні на представництво кошти, прислуга, засоби пересування і т. ин.; відповідні видатки в розмірах, визнаних Парламентом вистарчаючими, що року вносяться в державний бюджет. Визначені по бюджету на ці видатки суми витрачаються з веденням відвітності.

§ 116. Грошова платня зазначеним в § 113 особам може бути змінена в протязі терміна служби кожної особи лише з одноголосної ухвали Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту при кворумі не менше $\frac{3}{5}$ всіх членів обох Палат, або референдумом.

§ 117*). Ф.-Д. Голова повинен виявляти особливу повагу до всього устрою законного правопорядка в Україні своєю особистою підлеглистю йому у всіх його частинах. Тому він не може бути безвідповідальним в випадках порушення законного порядку, що його охороняє карний закон. Але карне доходження проти Ф.-Д. Голови на випадок довершення ними переступів, які б вони не були, повинно бути обставлено з особливою обережністю і делікатністю, щоби уникнути можливої випадковості, злісних, мстивих та безпідставних проти нього переслідувань. Такої надзвичайно збільшеної охорони Ф.-Д. Голови од безпід-

ставних обвинувачень вимагає особливе становище його в державному устрєві. З цих міркувань для того, щоб розпочати карне доходження проти Ф.-Д. Голови а також і Голови всіх збройних сил У. Н. Р., не виключаючи обвинувачення приватним шляхом, а також для позвів проти цих осіб за втрати, що сталися в наслідок виконання ними службових обовязків, встановлюється особливий, визначений наступними §§, порядок.

§ 118. Всякі обвинувачення в довершенню переступів, за які на підставі карних законів притягають до відповідальности, може порушити лише одна з слідуючих установ: або одна з двох Палат Парламенту, або Ф. - Д. Суд, або Ф. - Д. Контроль, або Касаційний Суд У. Н. Р.

§ 119*). Коли в одній з зазначених в § 118 установ 1/3 частина всіх членів її запропонує данній колегії порушити обвинувачення проти Ф.-Д. Голови, або Голови всіх збройних сил У. Н. Р. в переступі, за який карається на підставі одного з артикулів карних Законів, то колегія обговорює цю справу в закритому засіданню при кворумі не менше 3/5 всіх її членів і коли вона знайде досить підстав, що стверджують вину, то може ухвалити явним голосуванням, більшістю 2/3 голосів всього числа членів данної колегії про порушення проти тої особи запропонованого обвинувачення.

§ 120. Після зазначеної в § 119 постанови, з ініціативи колегії, що ухвалить таку постанову, утворюється тимчасовий комітет з Голів зазначених в § 118 пяти установ. Комітет вибірає з поміж своїх Членів Голову. Комітет пропонує кожній з зазначених пяти установ вибрати з свого складу, або й з сторонніх осіб по три особи. Вибрані в такий спосіб 15 осіб утворюють нараду, що має право кооптувати в свій склад до 3 осіб з числа найвидатніших правників і крім того ще одну особу з складу прокуратури касаційного Суду У. Н. Р.

§ 121*) Утворена згідно § 120 нарада переводить попереднє дізнання з приводу порушеного проти Ф.-Д. Голови, або Голови всіх збройних сил У. Н. Р. обвинувачення. Нарада користується всіма правами влади судових слідчих що до допиту свідків і використанню експертів і може переводити труси і виємки не поширюючи одначе прива трусу і виємки на зазначених в цім § осіб.

§ 122. Доповідь наради про наслідки переведеного дізнання в справі про обвинувачення зазначених в § 117 осіб робиться Об'єднаному Зібранню зазначених в § 118 установ. Зібрання в закритому засіданню, коли є безсумнівні данні, що дають право порушити справу про обвинувачення, про які, до того, повинні ствердити на письмі ³/₄ присутніх в зібранню правників, має право, при кворумі

$\frac{2}{3}$ загального числа членів п'яти установ, що беруть участь в Зібранні і більшістю $\frac{3}{4}$ числа присутніх ухвалити постанову про Судове доходження і передачу справи в Окремий Трибунал.

§ 123*). Після такої постанови (§ 122) Ф.-Д. Голова уступає з уряду, а його заступає кандидат-заступник до того часу, поки справа не буде розв'язана окремим Трибуналом. Коли Трибунал виправдає обвинуваченого, то він має право повернутися до виконання своїх обов'язків.

Коли ж обвинуваченому буде винесено засуджуючий присуд, то поворот його до виконання своїх обов'язків залежить од постанови того ж Об'єднаного Зібрання в складі п'яти зазначених §-м 120 установ. Свою постанову Об'єднане Зібрання ухвалює абсолютною більшістю голосів присутніх в засіданню Членів.

§ 124*). Вищезазначеним порядком порушується питання про карне доходження проти Ф.-Д. Голови та Голови всіх збройних сил У. Н. Р. лише за ті переступи, які зазначені особи вчинили під час перебування їх на зазначених урядах, або до обняття ними цих урядів, як що по цій справі не було ще розпочато карне доходження. Коли ж воно було вже розпочато, то в загальному порядку справа припиняється і може бути порушена порядком зазначеним в § 118.

§ 125. Зазначеним в §§ 118—122 порядком порушуються і розв'язуються позовні вимоги про відшкодування за збитки, що їх заподіяли своїми вчинками в зв'язку з виконанням своїх службових функцій, зазначені в § 124 особи.

§ 126. За переступи, за які карне доходження може бути розпочато лише в приватному порядку на випадок обвинувачення в довершенні їх зазначеними в § 124 особами, особи ці підлягають карному доходженню лише за згодою тих осіб, що мають право розпочати таке карне доходження приватним порядком.

§ 127*). Ф.-Д. Голова може одмовитися од виконання своїх обов'язків і раніше того терміну, на який його обрано, але при умові, що Об'єднане Зібрання обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду, яке розглядає прохання про звільнення, не добачить в задоволенні прохання утруднень для державних інтересів. Об'єднане Зібрання має право визначити термін, з впливом якого Ф.-Д. Голова, що подав заяву про звільнення може уступити з свого уряду.

§ 128*). Коли з причини фізичної, або психічної недуги Ф.-Д. Голова не буде в силі виконувати своїх службових обов'язків, але сам не заявить про уступлення з уряду, то кожна Палата Парламенту, або Ф.-Д. Суд після заяви про

це одної третини числа членів відповідної установи, обмірковує питання про звільнення Ф.-Д. Голови од виконання ним службових обов'язків з причини недуги.

Коли по порушенню питання в данній установі западає позитивне вирішення, ухвалене більшістю $\frac{3}{5}$ числа всіх членів данної установи, то така постанова передається в Об'єднане Зібрання обох Палат і Ф.-Д. Суду. Об'єднане Зібрання остаточно вирішає питання про звільнення Ф.-Д. Голови од виконання ним службових обов'язків з причини недуги більшістю $\frac{3}{4}$ голосів присутніх в Зібранню членів.

§ 129*). Коли виявиться байдужість Ф.-Д. Голови до служби, що не підпадає ні під один з артикулів карних законів, або ослаблення його здібностей для нормального виконання ним його службових обов'язків, або невідповідний основним інтересам держави напрямок його службової діяльності—то питання про зняття з нього обов'язків Ф.-Д. Голови порушується і розв'язується порядком, визначеним в § 128.

§ 130*). Коли в випадкові, зазначеному в §§ 123 і 129 Постанова Об'єданого Зібрання Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду буде ухвалена більшістю голосів, але меншою ніж $\frac{4}{5}$ загального числа членів Зібрання, то усунений з уряду тою постановою Ф.-Д. Голова може апелювати до народу (референдум).

Коли референдум ствердить постанову Об'єданого Зібрання, то останнє має право, з свого розсуду, покласти видатки, що зробив Ф.-Д. Скарб на переведання референдуму, на Ф.-Д. Голову.

§ 131*). У всіх випадках переведення справи по карному доходженню проти Ф.-Д. Голови, а також в випадках, зазначених в § 125 він своєчасно повідомляється про місце і час такого переведення у всіх його стадіях; йому надається право, цілком вільно, без всякого до того примусу, або особисто, або через своїх довірених осіб, бути присутнім при всіх стадіях переведення справи, знайомитися з документами і протоколами, давати свої пояснення, ставити свої законні вимоги і взагалі захищати свої інтереси.

Вимагати його особистої присутності при розгляді справи і слідчого прецесу має право лише Окремий Державний Трібунал, коли справа буде передана в цей Суд.

§ 132*). Окремий Державний Трібунал для Суду над Ф.-Д. Головою утворюється таким чином:

а) з списків всіх членів обох Палат, Ф.-Д. Суду і Касаційного Суду У. Н. Р. витягається з загальної урни жеребком в об'єданому засіданню голов всіх цих 4 установ, 36 прізвищ;

б) з списків членів кожного з Земських Парламен-

тів витягається в тому ж Зібранню жеребком по три прізвища;

в) обвинувачений має право вилучити з числа жеребкових кандидатів по групі „а“ не більше 6 осіб, а по групі „б“ не більше $\frac{1}{6}$ частини загального числа зазначених в ній прізвищ;

г) після зазначеного в п. „в“ вилучення Окремий Державний Трибунал з залишившихся осіб формується так:

д) кожна з 4 курій вибірає з першої групи „а“ прізвищ по 1 члену Трибуналу;

е) Об'єднане Зібрання Палат Парламенту вибірає з другої групи „б“ двох членів Трибуналу;

ж) 4 членів Трибуналу визначають жеребком з решти не вибраних по п.п. „д“ і „е“ кандидатів;

з) і двох членів Трибуналу вибірає Рада Міністрів з того ж списку кандидатів.

§ 133. Формування складу Окремого Державного Трибуналу переводиться обов'язково в зазначений § 132 послідовности.

§ 134. Порядкуючого в Окремому Державному Трибуналі вибірають його члени з свого складу, причім обвинуваченому надається право попереднього вилучення не більше 3 членів Трибуналу од вибору їх на порядкуючого.

Функції прокурора в Трибуналі виконує старший з Голів в Касаційному Суді У. Н. Р.

§ 135. Коли зазначеним вище порядком (§§ 132, 133) буде вибрано 12 членів Окремого Державного Трибуналу, то тим же порядком починають вибори, або призначення жеребком кандидатів-заступників до них. Кандидатів вибірають по одному, або, з власного розсуду установ, по 2 до кожного з членів Трибуналу, на випадок коли б дійсні члени Трибуналу не мали би змоги з законних причин виконувати покладені на них обов'язки.

§ 136. Коли серед вибраних членів Трибуналу не буде трьох правників з загальним науковим і практичним стажом, то підсудний має право вимагати од Трибуналу відповідного поповнення його невистарчаючим числом компетентних правників. Коли би між Трибуналом і підсудним не прийшло до згоди, то питання про поповнення складу Трибуналу компетентними правниками остаточно розв'язується постановою загального зібрання Касаційного Суду У. Н. Р.

§ 137. Коли остаточно вирішиться питання про доповнення Трибуналу зазначеними § 136 особами, то Трибунал складає список з 6 осіб, що відповідають вимогам, зазначеним в § 136. Список з таким же числом прізвищ має право подати і підсудний. Крім того кожна рада при-

сяжних адвокатів в У. Н. Р. подає по 2 прізвіща осіб, що відповідають зазначеним в § 136 умовам.

З цих трьох списків Трибунал і підсудний можуть вилучити кожний не більше трьох осіб, а прокурор одну особу. З решти осіб, зазначених у всіх трьох списках, відповідне доповнення Трибуналу (§ 136) правниками переводиться жеребком.

Коли визначений жеребком кандидат з поважних причин одмовиться вступити до Трибуналу, то жеребком визначається і черга, в якій зазначені в списках кандидати закликаються до належного доповнення Трибуналу правниками.

Жеребкування переводиться в Об'єднаному Зібранню, що збирається згідно § 132.

§ 138. Виконання обов'язків членів Окремого Державного Трибуналу і кандидатів до них є обов'язковим. За ухилення од виконання цих обов'язків накладається кара або пеня з розсуду Трибуналу.

§ 139. Порядок Судового процесу в Окремім Державнім Трибуналі визначається тими правилами, котрі встановлені в статутах статуту кримінального судового поступовання в бувшій Російській Імперії для справ, що розглядались в окремих засіданнях Судової Палати з участю представників станів. По згоді між Трибуналом і підсудним може бути складений наказ про правила, котрими в данному процесі будуть доповнені, або змінені приписи (норми) зазначеного вище статуту.

§ 140. Обвинувачуючі присуди Окремого Державного Трибуналу ухвалюються більшістю $\frac{2}{3}$ голосів. Визнання зменчуючих вину підсудного обставин ухвалюється Трибуналом абсолютною більшістю голосів.

§ 141. Про обвинувачуючий присуд Окремого Державного Трибуналу, до виконання його, повідомляють Об'єднане Зібрання Палат Парламенту. Об'єднане Зібрання при кворумі $\frac{3}{5}$ загального числа членів Зібрання має право абсолютною більшістю голосів, або затвердити визначену Трибуналом кару, або зменшити її, або й зовсім звільнити засудженого од кари, а також дозволити йому повернутися до виконання своїх обов'язків. Постанова Об'єднаного Зібрання вважається за остаточну.

Проти зміни Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту можуть заявляти до Трибуналу протест лише громадяне, що мають право участі в Ф.-Д. Установчій владі і то в кількості не менше $\frac{1}{2}$ числа голосів, поданих на останніх виборах до Ф.-Д. Ради. Таким протестом відміняється постанова Об'єднаного Зібрання, а виконується обвинувачуючий присуд Окремого Державного Трибуналу.

§ 142. Присуд Трибуналу ухвалений в порядку § 125 О. Д. З. набирає заклої сили без зазначеної в § 141 учалои Об'єнаного Зібрання, коли вироком Трибуналу задоволені головні вимоги приватних осіб, всіх муніципальних, а також і приватних громадських установ.

IV.

Ф.-Д. Міністерство і Ф.-Д. Міністри.

§ 143. Ф.-Д. Міністерство завідує центральним державним управлінням Ф.-Д. Організації У. О. Р. на підставах зазначених в § 57 О. Д. Законів.

Розподіл справ в центральному Управлінню між окремими Міністерствами переводиться по реальному, річовому принципіві.

§ 144*) Число Міністерств і засоби потрібні для удержання їх визначаються законом. Розподіл справ між Міністерствами належить Раді Міністрів і затверджується Ф.-Д. Головою.

§ 145. В складі кожного Міністерства організуються Департаменти. Справи, що належать до компетенції Міністерства, розподіляються між департаментами по реальному принципіві і, з доповіді відповідного Міністра, затверджуються Радою Міністрів.

Увага. В випадковій зауваженої необхідности од Парламенту залежить з свого боку ухвалити законодавчу постанову по тим чи иншим питанням організації Міністерства.

§ 146. В кожному Департаменті Міністерства по реальному принципіві організуються окремі діловодства. Робота між ними розподіляється розпорядженням Міністра.

Увага. Окремі Міністерства, Департаменти в них та діловодства в Департаментах по принципіві провінційальному (краєвому) утворюються як виняток для необхідних випадків.

Окремі Департаменти в справах окремих місцевостей (країв) утворюються законодавчим порядком.

§ 147. Кожне Міністерство виконує покладені на нього функції на точній підставі законів про їх компетенцію, про степень влади та про порядок переведення їх діяльности. В зазначених межах вони працюють самостійно, всяко дбаючи про найкраще задоволення державних та громадських інтересів Батьківщини.

§ 148. На чолі кожного Міністерства стоїть, як вищий одноособовий начальник його, Міністр. При ньому може бути один або де кілька Віце-Міністрів, що являються його найближчими співробітниками (§ 159).

§ 149. На чолі кожного Департаменту стоїть його Директор, а при ньому один, або де-кілька Віце-Директорів, як його помішники.

§ 150. На чолі окремих діловодств в Департаменті стоять різних рангів діловоди, як безпосередні відповідальні виконавці всієї різнородної біжучої праці в Департаменті. При кожному діловоді є столоначальники, як його помішники, що стежать за точним виконанням усієї канцелярської роботи.

§ 151*) Міністр призначається Ф.-Д. Головою після внесення кандидата ухваленного Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту (§ 58, п. 3).

В межах наданої Міністрові законами компетенції і степені влади, він в своєму відомстві, строго керуючись приписами закону, обов'язково пеклується про корисний і доцільний для добробуту і безпечности держави напрямок роботи в дорученому йому Міністерстві.

Міністр своєчасно повинен порушувати законодавчі питання для корисних реформ в його відомстві.

§ 152. Міністр має загальний догляд за правильним виконанням роботи в його відомстві і відповідає за нього.

Він має право з свого розсуду безпосередньо дати розпорядження в кожній справі, яка переводиться його відомством, вказати напрямок її, давати в цьому змислі спеціальні доручення уповноваженим на це тим особам і призначати ревізії справ в своєму відомстві.

§ 153. В межах наданої Міністрові окремими законами компетенції і степені влади, він має право видавати обов'язкові для громадян постанови з характером загальних норм права. Для точного виконання законів він видає пояснюючі розпорядження.

В випадках зауваженої Міністром необхідности для підлеглих йому осіб і установ він видає належні інструкції.

§ 154. Міністр призначає на уряди, усовує й звільняє з уряду власною владою співробітників свого відомства включно до Віце-Директорів Департаменту.

§ 155. В разі потреби Міністр скликає наради, для обговорення визначених ним питань, зі складу співробітників Міністерства по своєму вибору, а також закликає для участі в таких нарадах досвідчених осіб.

Досвідчені особи одержують нагороду за виконану працю й повернення дорожніх витрат. Запрошені досвідчені особи у випадку відмовлення від виконання визначених вимог Міністра без доведення поважних причин, підлягають карі на основах зазначених в § 100 і 101 О. Д. З.

§ 156*) З дозволу Ради Міністрів, затвердженого Ф.-Д. Головою, керування всіма біжучими справами в Міністерстві, або певними частинами їх, Міністр має право покласти

на одного з Віце-Міністрів, з затвердженням його Радою Міністрів. В такому випадкові Віце-Міністр підписує всі належні розпорядження, приписи, роз'яснення і другі відповідні папери, що виходять з Міністерства „за Міністра“.

Про кожний випадок такої передачі функцій Міністра Віце-Міністрові оголошується для загального відома.

За Міністром одначе зберігається право завше, з його розсуду, попередивши при цьому свого Віце-Міністра, приймати тимчасово або на завше, ту або другу справу у власне керування.

§ 157*) В своїх заходах для можливо ліпшого, доцільного й корисного для добра Країни керування справами Управління в Міністерстві (§ 151), Міністр керується тим загальним напрямком (політикою правительства) який вказується Радою Міністрів і ухвалюється Ф.-Д. Головою.

§ 158*). Віце-Міністри й Директори Департаментів призначаються на уряд, на внесення Ради Міністрів, Ф.-Д. Головою.

§ 159. Віце-Міністри займаються справами з доручення Міністра і заступають його у всіх належних випадках з його призначення (§ 148).

Для участі в засіданнях Ради Міністрів, заступати Міністра, запрошується той з його товаришів (коли їх декілька), котрого для цього призначає Рада Міністрів.

§ 160. Директори Департаментів вирішують самостійно, а в відповідних випадках по інструкціям Міністра, всі більш дрібні біжучі справи, що належать до компетенції Департаменту і самі підписують всі відповідні папери, що виходять з Міністерства.

З дозволу Ради Міністрів, на внесення Міністра, Директор Департаменту має право покласти частину таких справ на Віце-Директорів, про що публікується для загального відома.

§ 161. Всі виконані папери по справах підписуються відповідними діловодами.

§ 162. У випадках доручень функції Міністра Віце-Міністрові, (§ 156), а функцій Директора Департаменту Віце-Директорові (§ 160) у всіх розпорядженнях і паперах, підписаних замість Міністра Віце-Міністром і замість Директора Віце-Директором зазначається на підставі якого саме і де оголошеного наказу Віце-Міністр, чи Віце-Директор Департаменту виконує функції Міністра чи Директора Департаменту.

§ 163. За відповідність в деталях окремих розпоряджень, наказів і роз'яснень, які виходять за підписом Міністра з існуючими законами відповідальність несе Директор Департаменту.

За точність вилонених в докладі даних і справок з по-

силкою на закони, які служать підставою наказів та пояснень що виходять з Міністерства по відповідним справам і питанням відповідає діловод. За точність переписаного паперу з перетвору, який пропускає Директор Департаменту і діловод, відповідає Столоначальник.

Всі відповідні папери, які виходять за підписом Міністра, підписуються також Директором Департаменту, Діловодом і Столоначальником.

Цим встановлюється відповідна службова відповідальність цих осіб.

§ 164. Коли співробітники в яких небудь приписах Міністра або Директора Департаменту, а у відповідних випадках Віце-Міністра або Віце-Директора, що надсилаються підлеглими владами, зауважать суперечність з законами, вони обов'язані мотивованим докладом повідомити про свій сумнів того начальника, який підписав відповідний папір.

Коли у відповідь на цю доповідь подану Міністрові а в належному випадкові Директорові Департаменту, одержується підтверждаюче перший наказ розпорядження, то співробітник або установа, яка заявить про свій сумнів приступає до виконання розпорядження, виключаючи випадки зовсім явної назаконмірности стверженого розпорядження.

Міністр, або Директор Департаменту, що стверджують на зазначене вище внесення підлеглого співробітника своє первісне розпорядження, одночасно доносять про це Ф.-Д. Суду, котрий може постановити негайно припинити виконання розпорядження. Співробітник, який відмовиться по стверженому розпорядженню Міністра, або Директора Департаменту виконати наказ з причин явної незаконмірности його, негайно, робить доповідь про це по начальству і одночасно повідомляє про це Ф.-Д. Суд.

§ 165*). Міністри, Віце-Міністри, Директори Департаментів і Віце-Директори не мають права займати посади в муніципальних установах, займатися вільними професіями, служити в акційний компаніях і товариствах, брати участь в підрядах і постачаннях зі скарбом і з муніципальними установами. Займати одночасно інші посади в державних установах і у вищих наукових закладах дозволяється їм не инакше, як на внесення належних Міністрів з дозволу Ради Міністрів, затвердженого Ф.-Д. Головою.

§ 166*). Всі Міністри складають Раду Міністрів. Голова Ради Міністрів і його заступник призначаються, на внесення Ради Міністрів, Ф.-Д. Головою, з складу Міністрів.

У випадку коли виясниться неможливість замістити ці посади зі складу Міністрів окремих відомств, а також на вимогу Ф.-Д. Голови, Голова Ради Міністрів і його заступник призначається зі складу осіб, що не є на уряді Міністрів.

В такому випадкові Рада Міністрів вносить своїх кандидатів на цей уряд на ухвалу Ф.-Д. Голови. Коли останній ухвалить запропонованих кандидатів, то вони вносяться на затвердження Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту. Коли Парламент не засідає, то ухвалений Ф.-Д. Головою кандидат приступає до виконання своїх обов'язків і виконує їх до найближчої сесії Парламенту від якого залежить його затвердження.

Коли Ф.-Д. Голова відкине представленого Радою Міністрів кандидата, то Рада Міністрів пропонує Голові нового кандидата; по ухвалі останнього Головою, він вноситься на затвердження Об'єднаному Зібранню Палат Парламенту.

Коли Ф.-Д. Голова відкине його, то Об'єднаному Зібранню представляється кандидат, запропонований Радою Міністрів і кандидат Ф.-Д. Голови. Об'єднане Зібрання затверджує одного з них, або відкидає обох кандидатів, Коли Об'єднане Зібрання відкине обох кандидатів в котрому небудь з наведених випадків, тоді Ф.-Д. Рада вибирає кандидатів на посади голови Ради Міністрів і його заступника і подає їх на референдум.

§ 167*). Розглядові та вирішенню Ради Міністрів підлягають такі справи:

- 1) Справи доручені Раді на підставі окремих законів;
- 2) Справи доручені Раді Палатами Парламенту, Ф.-Д. Судом, Ф.-Д. Головою;
- 3) Справи, які вносить в Раду її Голова;
- 4) Справи, які вносить в Раду Міністрів окремий Міністр по своєму відомству;
- 5) Всі представлення, які вносять від імени Правительства в Палати Парламенту;
- 6) Відповіді Правительства на запити (інтерпеляції) Палат Парламенту. Давати відповіді перед Палатами Парламенту може бути доручено як Міністрам так і иньшим особам.

§ 168. При Раді Міністрів існує Державна Канцелярія. Начальник її іменується Державним Секретарем, який призначається тим же порядком як і Міністри; відповідальність його визначається тимиж правилами як і для Міністрів (§§ 171 і 188).

§ 169*). При Раді Міністрів існує Особлива Нарада, що має своїм завданням допомогати Земським Парламентам при складанні законодавчих проектів. В склад Особливої Наради призначаються 6 осіб по вибору Парламенту, а саме: по 4 від кожної Палати; 2 особи від Ради Міністрів і 2 особи від Ф.-Д. Голови. Особи ці вибираються з числа фахівців, що можуть бути корисні в законодавчо-кодифікаційній роботі.

Особлива Нарада має право автономно доповнювати свій склад всього до 24 осіб з числа фахівців. Данний склад Особливої Наради вибирається на час законодавчого періоду (легіслятури).

Завдання Особливої Наради не обмежується лише виконанням запропонованих їй Земськими Парламентами різного роду законопідготовчих праць; її завданням є також підготовляти таку роботу і по власній ініціативі.

§ 170. Підсудність Міністрів, Директорів Департаментів, а також Віце-Міністрів і Віце-Директорів (в випадках передбачених в §§ 156 і 162) за службові переступи визначаються наступними правилами: (§§ 171—188):

§ 171*). Справи про службові переступи доконані особами, зазначеними в § 170, судове доходження може бути запропоновано.

- 1) кожною Палатою Парламенту,
- 2) Ф.-Д. Головою,
- 3) Ф.-Д. Судом, Ф.-Д. Контролем і Касаційним Судом, коли в час переведення справ в цих установах будуть виявлені карні вчинки по службі вищезазначених осіб;

- 4) окремими Земськими Парламентами;

- 5) приватні особи і Установи, що їх права порушені вчинками зазначених осіб, мають право просити Ф.-Д. Суд розпочати проти цих осіб карне доходження. Обвинування заявляються Голові Ф.-Д. Суду. Коли обвинувачення пред'являє Ф.-Д. Суд, то подає його Голові Касаційного Суду.

§ 172. Особлива Рада для розгляду справи про зазначені в § 170 переступи складається періодично на один рік на 1-е Січня кожного року так:

- 1) 6 членів цієї Ради визначається жеребком з списка осіб, до якого внесено по п'ять прізвищ запропонованих кожним з окремим Земським Парламентом;

- 2) жеребком же визначається по одному членові зі складу кожної з нищезазначених установ, а саме: Ф. - З. Палати, Ф.-Д. Ради і Ф.-Д. Ради Міністрів;

- 3) по одному члену Ради вибирають з свого складу Ф.-Д. Суд, Ф.-Д. Контроль і вищий Касаційний Суд.

У в а г а: Коли одна з зазначених в уступах 2 і 3 установ пред'явила обвинувачення, то ніхто з її складу не може бути членом Ради, відсутнього з такої причини 12-го члена, Рада сама автономно кооптує.

§ 173. Для заступлення членів Особливої Ради в кожній, зазначеній §-м 172 курій, визначаються кандидати до членів.

По уст. 1-му § 172-го кандидатами вважаються всі зазначені в спискові особи. Черга окремих кандидатів для заступлення, в разі потреби, членів Ради визначається жеребком.

По уст. 2-му жеребком визначається по 2 кандидати до кожного члена. Вони називаються 1-й і 2-й кандидат, і в такій-же черзі закликаються до заступлення Членів Ради.

По уст. 3-му вибирають по одному кандидату до члена од кожної курії.

До кооптованного члена Особливої Ради (увага до § 172) також вибирають кандидата.

§ 174. Підсудний має право зі всего складу членів Ради вилучити до 3-х осіб. Вилучених членів Ради заступають відповідні кандидати. З загального числа кандидатів до членів Ради підсудний має право вилучити $\frac{1}{4}$ частину.

§ 175. Для доповнення Особливої Ради компетентними юристами користуються §§ 136, 137 О. Д. З.

§ 176. Голова Особливої Ради вибирається самою Радою з складу своїх членів. Функції прокурора виконує Прокурор Ф.-Д. Суду.

§ 177. Порядок судівництва в Особливій Раді визначається правилами, виложенними в § 139, 140.

§ 178. Обвинувачуючий присуд Особлива Рада надсилає Об'єднаному Зібранню Палат Парламенту і до розгляду його цим Зібранням, присуд не виконується. Об'єднання Зібрання Палат Парламенту не має права збільшити кару призначену обвинуваченому Особливою Радою, але має право зменшити, або й зовсім звільнити підсудного од кари. Додержання вимог § 142 в цім випадкові обов'язкове.

§ 179. Карне доходження проти Міністрів і інших осіб, зазначених в § 170 за інші, крім зазначених в § 171, переступи, як в порядку публічного, так і приватного обвинувачення, належить до компетенції Касаційного Суду У. Н. Р., як 1-ої інстанції для таких справ. Апеляція на вироки Касаційного Суду в таких справах подається до З'єднаного Зібрання Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду. В це Зібрання жеребком од кожної з обох установ вибирають по 6 членів і по 3 кандидати до них. В цьому випадкові за тих членів Касаційного Суду, що в цій справі склали колегію Суду для розгляду справи в 1-й інстанції, жеребком не береться. Обов'язки Прокурора виконує в 1-й інстанції Прокурор Касаційного Суду, а Прокурор Ф.-Д. Суду—в Апеляційній інстанції.

Підсудному надається право вилучати з складу Суду членів і кандидатів до них на підставах, зазначених в § 174.

У З'єднаному Зібранню Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду обов'язки Голови виконує один з членів Зібрання, вибраний останнім з свого складу. Підсудному надається право попереднього вилучення од звання Голови Зібрання 3-х членів з складу Особливого Зібрання.

§ 180. Цивільні позви, що подають на осіб, зазначених в § 170 про відшкодування за збитки, які заподіяли

вони при виконанні своїх службових обов'язків, належать до компетенції цивільного відділу Касаційного Суду, як 1-ї інстанції.

Зібрання для розгляду таких справ складається з 5-ти членів Суду. Апеляційну інстанцію для скарг на рішення Касаційного Суду по таких справах творить об'єднане зібрання цивільного та карного відділу Касаційного Суду 5 членів од кожного, що визначаються жеребком.

§ 181. Крім зазначених в §§ 171 і 179 карних справ, Міністри відповідають також і за доконані ними по службі вчинки, котрі хоч і не мають на собі визначених законом ознак переступу чи злочинства, але зпричинили собою велику шкоду для державних інтересів і виявляють необережність Міністра.

Пред'явити в таких випадках зазначеним особам обвинувачення залежить од кожної з'окрема Палати Парламенту. Палата Парламенту ухвалює постанову про обвинувачення при кворумі $\frac{2}{3}$ числа членів більшістю $\frac{1}{2}$ голосів загального числа членів Палати. Голосовання відбувається одкрито.

Ухвалена постанова одної Палати передається в другу Палату, коли і друга Палата ухвалить постанову про обвинувачення при тих-же умовах що до кворума і більшості, голосів, справа про притягнення Міністра до політичної відповідальності передається в окремо складений Трибунал для розгляду справ про політичну відповідальність Міністрів.

§ 182*). Зазначений в § 181 Трибунал складається так: в канцелярії Ради Міністрів ведеться постійний список всіх живих осіб, що раніше займали уряди Голови та заступників Голови Ради Міністрів, Ф.-Д. Голови, Голов Палат Ф.-Д. Парламенту, Ф.-Д. Суду і Колегії Ф.-Д. Контроля та Касаційного Суду, за винятком тих з зазначених осіб, що в даний мент займають одну з зазначених посад.

З цих осіб жеребком визначається 6 членів Трибуналу, а других 6 членів цього Трибуналу призначаються на 1-е Січня кожного року на один рік також жеребком з загального списку кандидатів, що вибіраються для цього Земськими Парламентами по 3 особи од кожного.

§ 183. Кандидатами до призначених таким способом членів Трибуналу вважаються всі інші особи з зазначеного § 182 загального списку. Черга кожного з кандидатів по кожній курії визначається жеребком.

§ 184. З визначених 12 членів Трибуналу підсудний може вилучити не більш 2 х. В такому випадку їх заступають чергові кандидати.

§ 185*). Організація зазначеного вище Трибуналу складається на Особливу Колегію, що утворюється на кож-

ний календарний рік з Ф.-Д. Голови, членів Ф.-Д. Суду, обох Палат Парламенту і Державного Контролю по одному делегатові од кожної з цих установ. Обов'язки Голови в цій Колегії покладаються на Ф.-Д. Голову, Обов'язки Секретаря виконує одна або дві особи з числа секретарів Ф.-Д. Суду з його призначення.

§ 186. Порядок ведення справ в Трібуналі ґрунтується на найбільш культурних принципах, що забезпечують повне з'ясування як обвинувачення так і оборони.

§ 187. Трібунал ухвалює свої обвинувачуючі присуди що до політичної відповідальности Міністра більшістю $\frac{3}{4}$ голосів членів Трібуналу. Міністр визнаний винним позбавляється на майбутнє,—на певний термін, або й на завше,—права бути призначеним на уряд Міністра. Свою постанову з приводу цього Трібунал ухвалює абсолютною більшістю голосів.

§ 188. Присуд Трібунала подається до Палат Парламенту. Коли присуд буде засуджуючий то з ініціативи одної з Палат Парламенту, Об'єднане Зібрання Палат має право постановити цілковите чи частинне звільнення засудженого Міністра від обмеження прав, що визначив Трібунал.

V.

Федерально-Державний Суд.

§ 189. Ф.-Д. Суд складається з членів, що призначаються доживотно через вибори в Об'єднаному Зібранню Палат Парламенту. Призначення переводяться так: (§§ 190—194).

§ 190*). Половину членів Суду вибірає Об'єднане Зібрання з числа кандидатів, котрих для цієї мети подають Парламенти Земель. Дві шостих числа членів Ф.-Д. Суду Об'єднане Зібрання Парламенту вибірає з числа кандидатів, котрих подають кожна з обох Палат Парламенту. Одну шосту частину членів Ф.-Д. Суду призначає Ф.-Д. Голова.

§ 191. Половина Членів Суду повинна складатися з осіб, що мають вищу юридичну освіту та мінімум шостирічний судовий стаж. Такими особами вважаються також особи, які мають вищу ступінь доктора юридичних дисциплін, або мають звання професора юридичних наук у вищих наукових закладах.

§ 192. Число членів Суду визначається законодавчим порядком в залежности від збільшення роботи в Суді.

§ 193. Нагорода Членів Суду платнею визначається в розмірі не менш двох третин платні Міністра.

§ 194*). Вибрані вищезазначеним порядком члени Ф.-Д. Суду не підлягають ніякому затвердженню на урядах. Але Ф.-Д. Голова може заявити вилучення вибранному Пар-

ламентом Членові Ф. - Д. Суду. Вилучення цілком недопустимо, коли вибори відбулись при більшості трьох четвертин голосів всього складу Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту. Стверджене другою постановою Парламенту вибрання члена Ф.-Д. Суду на випадок заявлення Ф.-Д. Головою вилучення вступає в законну силу, коли постанова Об'єднаного Зібрання ухвалена більшістю не менш трьох четвертин голосів. При меншій більшості рішення представляється вдруге Ф.-Д. Голові. Коли останній залишається при своєму першому вирішенню про вилучення, то Об'єднане Зібрання, на третій раз, має право поставити на балотіровку туж саму особу. Коли обрання його відбулося більшістю не менше $\frac{2}{3}$ голосів обох Палат, то Ф.-Д. Голова має право перенести своє заперечення на референдум. Рішення Ф. - Д. Голови повинно бути заявлено не пізніше як на четверту добу з дня одержання Головою офіційного повідомлення про вибори.

§ 195*). Порядок ведення справ в Ф.-Д. Суді встановлює сам Суд як також і всякі зміни в ньому.

Коли Ф.-Д. Голова, Палати Парламенту, або Рада Міністрів зауважать у встановленному Ф.-Д. Судом порядку ведення справ в Суді (§ 195), порушення О. Д. З., то, по ініціативі котрої небудь з зазначених трьох установ складається окреме З'єднане Зібрання, що порушує питання про передачу справи про порушення Ф.-Д. Судом О. Д. З. на Референдум.

Таке вирішення Окремого З'єднаного Зібрання повинно бути ухвалено так: „після рішення Ф. - Д. Голови, постанови Ради Міністрів, ухваленої двома третинами її членів і постанови кожної з обох Палат, ухваленої більшістю двох третин голосів всього складу Палати“.

Члени і Секретарь Ф.-Д. Суду не можуть бути одночасно на службі в якій небудь іншій державній, громадській, або приватній установі.

§ 196. Ф.-Д. Суд вибірає Голову і заступників Голови зі свого складу, терміном на три роки.

§ 197*). Ф.-Д. Судові підсудні такі справи:

1) всі суперечки що до правильного пристосування законів, що входять в склад О. Д. З. (Конституцію), не зважаючи на те, чи то особа, чи то установа зацікавлені в цій справі;

2) Роз'яснюючі відповіді що до правдивого застосування Конституції, з внесення зробленого Палатами Парламенту, Ф.-Д. Головою, Радою Міністрів, Ф.-Д. Контро-

льом, а також законодавчими і вищими адміністраційними і Судовими установами в окремих Землях;

3) дисциплінарні і карні справи про вчинки Голови, його заступників і членів Ф.-Д. Суду і секретарів Суду за службові переступи;

4) переступи, вчинені супроти зазначених в п. 4 цього § осіб під час виконання ними, або з приводу виконаних ними службових вчинків;

5) справи адміністративної юстиції, що виникають в адміністративних установах, безпосередньо підлеглих Ф.-Д. Владі включно до справ дисциплінарних і карних за службові переступи доконані співробітниками цих установ;

6) справи, котрі законодавчою владою У. Н. Р., по згоді з Ф.-Д. Судом, покладаються на Ф.-Д. Суд;

7) непорозуміння між Землями У. Н. Р., що не будуть розв'язані за згодою сторін.

§ 198*) Для справ, зазначених в уступах 3, 4 і 5, в складі Ф.-Д. Суду організуються для кожної з цих трьох категорій справ, окремі секції; члени Секції призначаються на 5 років виборами Загального Зібрання Суду. Кожний рік зі складу членів секції по черзі вибуваю одна пята частина членів. На місце вибувших вибираються нові члени. Коли при діленні загального числа членів секцій на 5 буде лишок, то він, для відповідного вирівнюючого учоту, прираховується до останнього виходу. Перевибори не виключаються. Для справ, зазначених в уступі 5 можуть бути, за згодою Ф.-Д. Голови і Ради Міністрів, загальним зібранням членів Ф.-Д. Суду запрошені особи, що не входять в число членів Суду, але мають вищу освіту та вищий адміністративний або судовий стаж. Запрошення переводяться через вибори.

§ 199. Всі рішення Ф.-Д. Суду і його секцій друкуються офіційно повним текстом в найближчому по часу, після рішення справи, числі місячника, що видає Ф.-Д. Суд під назвою: „Літопись Ф.-Д. Суду“.

§ 200. Питання про притягнення до відповідальности за службові переступи осіб, зазначених в уст. 3. § 197, вирішується більшістю трох п'ятих всіх членів Суду. Передбачений для уст. 3 § 198 відділ Суду складається з 7 членів. Присуд про обвинувачення підсудного ухвалюється більшістю не менш як 5-и членів. Засуджений має право на протязі місячного терміну апелювати до референдуму, котрий має відбутись в найближчий після засудження час. Коли присуд засуджуючий тягне за собою усунення засудженого з уряду, то його виконують негайно. Референдум може поновити засудженому його службові права.

VI.

Місцеві Органи Ф.-Д. Організації У. Н. Р.

§ 201. Статути про місцеві органи, що утворюються для завідування справами управління Ф.-Д. організації, встановлюються по мірі потреби в них, в межах визначеної Ф.-Д. законами компетенції, Ф.-Д. законодавчою владою, а також, законодавчими актами окремих Земель і закономірними адміністраційними розпорядженнями як Ф.-Д. установ, так і виконавчої влади в окремих Землях У. Н. Р.

§ 202. В У. Н. Р. утворюється Вищий Касаційний Суд по цивільних і карних справах для тих Земель, котрі висловлять згоду, підпорядкувати цивільні і карні справи, що виникають в судових установах данної Землі, цьому Вищому Касаційному Судові.

Інші Землі, що не вступили в цю організацію Вищого Касаційного Суду У. Н. Р., обов'язані мати такий же власний Вищий Касаційний Суд. Вони можуть його утворити або кожна Земля окремо для себе, або по згоді з іншими Землями спільно. Такі окремі Вищі Касаційні Суди повинні бути зорганізовані мінімально на засадах, що були підставою судових установ бувшої російської Імперії від 20-го листопада 1864 року, в їх початковому вигляді:

§ 203. Окремі Землі вступають до Ф.-Д. Організації Вищого Касаційного Суду не менше як на 20-ть років; але можуть вступати і на довший термін, а також і на завше без обмеження терміну.

§ 204. Вищий Касаційний Суд У. Н. Р. утримується на загальні кошти Республіки. Організація і штати його встановлюються законами У. Н. Р. Розмір утримання членів Касаційного Суду прирівнюється до розмірів утримання членів Ф.-Д. Суду (§ 193 О. Д. 3.).

§ 205. Кожна земля має безумовне право на одне місце члена Суду у Вищому Касаційному Судові У. Н. Р. Для здійснення цього права Парламент кожної Землі без винятку вибирає 4-х кандидатів, з котрих Народня Рада вибирає з них одного. Одну четверту частину Членів Вищого Касаційного Суду вибирає Об'єднане Зібрання Палат Парламенту з числа кандидатів, що будуть внесені Членами Палат Парламенту. Одну шесту частину членів Суду вибирає зовсім самостійно, без всякого затвердження ким небудь, сам Вищий Касаційний Суд в своєму Загальному Зібранні з числа кандидатів, що будуть запропоновані Членами Загального Зібрання Суду. Одну дванадцяту частину членів Суду призначає Ф.-Д. Управа. Члени Вищого Касаційного Суду називаються сенаторами.

§ 206. Займати уряд сенатора можуть тільки особи, котрі скінчили вищу юридичну освіту і мають не менш 8 років судового стажу. Їх вибирають на 12 років. Перевибори не виключаються. Початок служби рахується з дня вступу на уряд. Сенатори на протязі зазначеного терміну служби не можуть бути змінені. Карному і дисциплінарному Судові за службові переступи, а також за заподіяні при виконанні службових обов'язків цивільні збитки, Сенатори підлягають Загальному Зібранню Суду. Засудження обвинуваченого Сенатора може статися лише з ухвали більшості чотирьох п'ятих всієї кількості Сенаторів.

Коли обвинувачуючий присуд западе над Сенатором, що його обрано з числа кандидатів од Парламентів окремих Земель, то ці Землі мають право апелювати за засудженого Сенатора до Референдуму.

Відповідне право належить Об'єднаному Зібранню Палат Парламенту.

Постанова Об'єданого Зібрання Палат Парламенту з цього приводу повинна бути ухвалена більшістю $\frac{3}{4}$ всього числа членів Зібрання, а в відповідних випадках, більшістю трьох четвертин Земських Парламентів. Постанова в кожному з цих Парламентів повинна бути ухвалена більшістю $\frac{3}{4}$ загального числа членів.

§ 207. Для військово-дисциплінарних і військово-карних справ і получених з ними позвів утворюються спеціальні Суди в порядку загального законодавства Ф.-Д. Організації.

Загальні карні вчинки осіб військового відомства (офіцій) підлягають загальним Судам.

§ 208. Осіб військового відомства в мирний час і в місцевостях, що не оголошені на військовому стані, за дисциплінарні і карні вчинки не може бути покарано на смерть, а також і будь якою карою на тіло.

§ 209*). Рішення Вищого Касаційного Суду У. Н. Р. по карним та цивільним справам остаточні. Лише в випадках порушення цим Судом Конституції (О. Д. З.) рішення його можна оскаржувати в Ф.-Д. Суд. Оскаржувати мають право: Ф.-Д. Голова, Рада Міністрів, кожна Палата Парламенту, а також і всі заінтересовані своїми правами в данному рішенню Вищого Касаційного Суду У. Н. Р. особи та установи.

VII.

Федерально-Державний Контроль.

§ 210*). Ф.-Д. Контроль має своїм завданням ревізію правильного поступлення доходів і правильного переведення видатків по бюджету Ф.-Д. господарства.

На чолі Ф.-Д. Контролю стоїть Колегія. Вона складається:

1) з неодмінних Членів, що називаються Головним Контрольорами; вони призначаються доживотно Об'єднаним Зібранням Палат Парламенту за порозумінням з Ф.-Д. Головою і Колегією Ф.-Д. Контролю. Головні Контрольори не змінюються;

2*) з Членів Колегії, що їх вибирає кожна Палата Парламенту і Ф.-Д. Голова в рівнім числі на 6 років. Вони вибираються в рівному числі від всіх 3-х установ, а загалом в числі, рівному числу Головних Контрольорів.

3) з Членів Колегії, що їх на три роки вибирають окремі Земські Парламенти в числі, рівному числу Головних Контрольорів. Парламенти окремих Земель переводять вибори цих членів по черзі, в алфавітному порядку (українських) назв Земель. В цій черзі од кожної окремої Землі в коллегію входить по одному членові.

§ 211. Поза визначеними членами в Колегію Ф.-Д. Контролю призначають: Ф.-Д. Суд і Вищий Касаційний Суд по одному членові на термін шести років.

§ 212. Для виконання контрольної роботи Ф.-Д. Контроль сам розподіляє справи на секції. В секціях головує Головні Контрольори.

§ 213. Контроль переводиться по документах, а також, фактичний контроль по тих справах, які того вимагатимуть по розсуду секцій або зібрання повної коллегії.

§ 214. Відповідні установи повинні вчасно повідомляти Контроль про всі будівельні роботи та про всі визначні замовлення на матеріали раніш, ніж вони будуть переводитись в життя з поясненням про розмір і характер робіт та про затвердженні обрахунки на ці видатки.

Од Ф.-Д. Контролю залежить призначити фактичний Контроль над виконанням цих робіт, підрядів та поставок. Про свої зауваження він повідомляє керівників відповідних установ, а на випадок викриття яких небудь зловживань чи недбайливості, реагує на це згідно уст. 2 § 90.

§ 215. Всі вимоги Контроля про надсилку необхідних для здійснення своїх завдань, відомостів та переведення експертизи, з якими він звертається до державних, громадських і приватних установ і осіб, обов'язкові для виконання цими установами і особами.

В кожній такій вимозі повинно бути точно зазначена справа, над котрою переводиться ревізія.

За невиконання вимог Контроля винні караються згідно з § 101 О. Д. 3.

§ 216. В випадках необхідности Контроль звертається до Суду або інших відповідних установ Ф.-Д. Організації та окремих Земель з пропозицією зробити терміново трус

або виємку. Ці вимоги виконуються без заперечення. В випадку викриття зловживання чи переступів, Контроль відповідним порядком направляє справи для порушення відповідного карного чи дисциплінарного доходження проти обвинувачених осіб.

§ 217*) Акт про наслідки контрольної ревізії за бюджетовий рік зі своїми висновками, колегія Ф.-Д. Контроля надсилає через Ф.-Д. Голову в Парламент окремо кожній Палаті, котра і ухвалює свої постанови з приводу висновків колегії Ф.-Д. Контроля. Постанови Палат Парламенту передаються в Об'єднане Зібрання Палат Парламенту на його вирішення. Коли Об'єднане Зібрання Палат Парламенту в чому небудь не погодиться з висновками колегії Контроля, то остання, одержавши повідомлення про таке рішення Об'єднаного Зібрання не пізніше як через тиждень має право, при ухвалі більшістю $\frac{3}{4}$ голосів загального числа членів колегії, в місячний термін, перенести свій протест проти вирішення Об'єднаного Зібрання Парламенту на референдум. Цей референдум повинен відбутися не пізнійше 3 місяців з часу оголошення протеста Колегії Контроля проти постанови Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

§ 218. Переведення порушених з ініціативи Контроля карних та дисциплінарних справ, по яких думки Парламенту і Контроля розходяться (§ 217) продовжується до закінчення референдуму в розпочатому порядку і припиняється тоді, коли референдум не визнає слухним протесту колегії Контроля.

§ 219. Грошові справоздання всіх установ Ф.-Д. Організації про прибутки та переведені видатки надсилають до Ф.-Д. Контроля, в його відповідні установи, не пізніше 4 місяців після закінчення відвітного року. Обревізування Контролем всього бюджетного року повинно бути скінчено не пізнійш одного року з кінця зазначених 4-х місяців.

§ 220*). Правила про порядок рахівництва та відвітності в Ф.-Д. грошовому господарстві затверджує Ф.-Д. Голова, на внесення Ради Міністрів, котрій Міністр Фінансів і Ф.-Д. Контрольор, по взаємному порозумінню, подають відповідний проєкт. Коли між цими владами не дійде в цьому питанню до згоди, то справа передається на остаточне вирішення Об'єднаного Зібрання Палат Парламенту.

Коли одна з Палат зауважить в правилах, встановлених згідно попередньому уступові цього §, незручності, або дефекти, то вона може запропонувати розглянути це питання законодавчим порядком на загальних підставах.

§ 221*). Колегія Ф.-Д. Контроля сама складає наказ про порядок діловодства по всьому відомству Ф.-Д. Контроля і офіційно оголошує його в Державному Вістникові.

Наказ набирає чинности без чийого небудь вищого затвердження. Але в протязі трьох місяців з часу офіційного оголошення наказу, а також всіх змін чи доповнень до нього, кожна з окрема Палата Парламенту, Ф.-Д. Голова та Рада Міністрів, зауваживши суперечности в постановах наказу О. Д. Законом, має право передати своє розходження з Ф.-Д. Контролем на вирішення Ф.-Д. Судові. Однаково і Ф.-Д. Суд сам, зауваживши такі суперечности наказу О. Д. З. піддає справу на свій розгляд і ухвалює відповідну постанову. Скасування Загальним Зібранням Ф.-Д. Суду постанов наказу Ф.-Д. Контроля є остаточним і не підлягає жадним оскарженням, або протестам.

§ 222. Особи та установи, яких буде скривджено службовою діяльністю Голови, Головних Контрольорів і Членів колегії Ф.-Д. Контролю, можуть подавати свої на них скарги до Голови Ф.-Д. Суду. Такі скарги розглядаються по тим же правилам як і справи про карне та дисциплінарне доходження проти членів Ф.-Д. Суду за доконані ними переступи по службі та за збитки, що вони заподіяли при виконанню службових обов'язків (§§ 197, уст. 3; 198, 200).

VIII.

Грошові засоби Ф.-Д. Організації У. Н. Р.

§ 223. Форми і розміри податків і оплат (пошлін), що беруться з населення а також тарифи ріжних внесків за користування приладдями та установами, що удержуються скарбом Ф.-Д. Організації та натуральні повинности для державних потреб встановлюються законодавчим порядком.

§ 224. Закон може надати право визначити зазначені в попередньому § розміри всіх внесків та повинностей в стало визначених межах мінімуму і максимуму органам виконавчої влади. Такі визначення відповідні влади повинні встановлювати загальними правилами, що набірають обов'язкової сили.

§ 225. Всі вимоги до населення про оплату податків та оплат про ріжні внески по тарифах і всі визначення та розподіл натуральних повинностей повинні ґрунтуватися на точних вказівках закону (§ 223) і відповідних законних розпоряджень підлеглих влад (§ 224).

§ 226. На всі фінансові видатки Ф.-Д. Організації У. Н. Р. і на всі прибутки, що їх сподіваються мати од ріжного роду внесків (§ 223), а також од державного господарювання складається на оди рік вперед обрахунок видатків і прибутків (бюджет). Всі видатки Державного Управління не повинні суперечити з обрахунковими визначеннями. Витрачення сум, асігнованих на видатки по одній

статті на другий предмет, дозволяється відповідними постановами, ухваленими законодавчим порядком.

§ 227*). В випадках конечної необхідности зробити витрату непередбачену бюджетом, чи відносно самої справи, що вимагає цього видатку, чи відносно розміру видатка по обрахункові, необхідні суми визначаються законодавчим порядком.

Увага: В цілком виняткових умовах Ф.-Д. Голові на внесення Ради Міністрів за порозумінням з Ф.-Д. Контролем дозволяється в відповідних випадках (§ 96 уст. 13) робити позаобрахункові видатки з державного скарбу позазаконодавчим порядком, але з додержання правил, визначених в § 96 увагою до уступ. 13 О. Д. Законів.

§ 228. Термін для початку і кінця бюджетового року (§ 226) визначається законодавчим порядком.

§ 229*). Коли до початку бюджетового року новий обрахунок видатків і прибутків не буде затверджений Парламентом, то прибутки збирають, а видатки переводять в межах обрахунку попереднього року за винятком видатків, визначених на будівельні роботи та надзвичайні закупки. Коли в випадках останньої категорії відчується термінова потреба, то відпуск цих сум, як і взагалі по необхідних надзвичайних видатках до затвердження нового обрахунку, дозволяється Ф.-Д. Головою на внесення Ради Міністрів, відповідно з висновками Ф.-Д. Контроля, а в відповідних випадках, Депутатського Зібрання Парламенту (§ 50).

§ 230. Для введення нових і збільшення розміру існуючих податків відповідні постанови Ф.-Д. Ради повинні бути ухвалені абсолютною більшістю голосів при кворумі в $\frac{3}{5}$ загального числа членів Палати.

§ 231. Коли законопроект про податки, ухвалений Ф.-Д. Радою в двох чергових сесіях підряд, обидва рази не був ухвалений З.-Д. Палатою, то це питання, з постанови Ф.-Д. Ради, може бути поставлено на референдум.

§ 232*). Заведення яких небудь монополій в Ф.-Д. господарстві переводиться з додержанням умов, зазначених § 230, та з додатковим затвердженням відповідної постанови Ф.-Д. Парламенту $\frac{3}{4}$ окремих Земських Парламентів. Ці затвердження повинні бути ухвалені абсолютною більшістю голосів всіх членів в кожному з відповідних Земських Парламентів.

Коли в такім випадкові Ф.-Д. Голова, піддержаний колегією Ф.-Д. Контроля заперечить заведенню запропонованої монополії, то Ф.-Д. Голова і колегія Контроля за спільною згодою мають право поставити це питання на референдум. Надання законної в таких випадках чинности залежить од наслідків референдуму.

Всякі зміни в законах про монополії переводяться таким-же порядком оскільки в самім законі про монополії не будуть зроблені винятки для детальних змін.

§ 233*). Для заключення державних позичок крім законодавчої постанови, ухваленої Палатами Парламенту вимагається не тільки згода Ф.-Д. Голови, а також і згода Ради Міністрів і Ф.-Д. Контроля. Коли Ф.-Д. Голова, Рада Міністрів і Ф.-Д. Контроль всі разом не погодяться з постановою Парламенту про позичку, то така постанова може здобути силу закону на підставі референдуму, котрого може зажадати Парламент.

IX.

Федерально - Державне становище окремих Земель У. Н. Р.

§ 234. Окремі Землі У. Н. Р. утворюють, в відношенню до Ф.-Д. Організації, самостійні політичні одиниці, що назавше об'єднані в одну Українську Народню Республіку з Ф.-Д. Організацією на чолі, для здійснення спільними силами і засобами державних і культурних завдань на всіх ділянках життя, яких кожна з окрема Земля сама здійснити та забезпечити або зовсім не в силі, або не в силі зробити це в такій мірі і степені, як це можливо Федерально-Державній Організації У. Н. Р.

§ 235. Землі У. Н. Р. підлягають її Ф.-Д. Організації в тих межах і на тих підставах, які точно визначаються Конституцією Ф.-Державного Устрою—оцим О. Д. Законом.

У всіх інших державних і громадських справах Землі управляються самостійно і мають свою власну установчу, законодавчу, судову, виконавчу та контрольну владу.

Закони, розпорядження і вчинки влад в Землях не повинні порушувати законів Ф.-Д. устрою і законних розпоряджень Ф.-Д. влади.

Кожна з Земель має право на своїй території суверенно розпоряджатись в державному порядку у всіх відношеннях і по всіх справах, які виразно не оддані до компетенції Ф.-Д. Організації.

§ 236. Ніякі вчинки влади окремих Земель не повинні загрожувати чи то безпосередньо, чи то посередньо зовнішній безпеці Ф.-Д. Організації та порушувати права других Земель У. Н. Р.

§ 237. В випадку покладення на окремі Землі обов'язків по управлінню справами, що стосуються до Ф.-Д. Організації, ці обов'язки повинні бути рівними для всіх окремих Земель. Службові особи і установи Земель, що до ви-

конання зазначених обов'язків, підлягають відповідним Ф.-Державним центральним і місцевим установам.

§ 238. Ф.-Д. Організація має право частину необхідних їй для ведення державного управління грошових засобів розкласти законодавчим порядком, між окремими Землями пропорційно числу їх населення.

Спосіб покриття цих сум з боку окремих Земель визначається відповідною владою кожної Землі цілком вільно, без всяких обмежуючих правил.

Ухилення од основного принципу в розподілі розкладки між окремими Землями допускаються лише при умові, коли ті Землі, на які мають випасти більші частини в цьому розподілі, більшістю $\frac{3}{4}$ погодяться на такий розподіл.

§ 239. Для окремих Земель, що суверенно встановлюють свої внутрішні розпорядки, обов'язкові такі принципи: а) встановлення державного устрою на засадах демократичної республіки, б) відповідне застосування встановлених оцим О. Д. Законом принципів розподілу влади: установчої, законодавчої, виконавчої, судової та контрольної, в) про відповідальність вищих установ і г) додержання приписів О. Д. Законів Ф.-Державної Організації У. Н. Р.

§ 240*) Конституції (Основні Державні Закони) і зміни в них в окремих Землях не підлягають затвердженню Ф.-Д. влади, але офіційні копії конституційних законів окремих Земель, в тиждневий термін з часу, коли вони неберуть силу, обов'язково надсилаються Палатам Парламенту У. Н. Р., Ф.-Д. Голові, Ф.-Д. Раді міністрів і Ф.-Д. Судові. Ті уступи цих Законів, які суперечать О. Д. Законам Ф.-Д. Організації У. Н. Республіки, Ф.-Д. Суд касує.

§ 241*). Коли Об'єднане Зібрання Палат Парламенту або Ф.-Д. Голова зауважать недоцільність в нових статтях конституції даної Землі і винесуть відповідні рішення, то вони мають право передати свої зауваження на референдум даної Землі, відповідно мотивуючи свої сумніви і міркування. Коли і цей референдум підтвердить постанову попереднього референдуму в цій справі більшістю $\frac{2}{3}$ голосів загального числа осіб, що брали участь в референдумі, то постанова набирає безпосередньої сили.

§ 242. Судовий устрій та судове поступовання в окремих Землях повинні ґрунтуватися на підставах, що не суперечать принципам, статутів 20 листопаду (ноября) 1864 р. б. Росії в їх початковій редакції.

§ 243. Точно розмежовуючи сферу своєї діяльності од тої, що належить до компетенції Ф.-Д. Організації У. Н. Р. і строго додержуючись законів Ф.-Д. Організації, що обмежують Землі, а також і загальних принципів, що виложено в О. Д. Законах Ф.-Д. Організації для конституції Земель і їх діяльності—Землі, через органи своєї влади—

вільні виконувати всі функції державної влади на своїх територіях.

§ 244. Всі суперечки про закономірність актів влади в окремих Землях що до законів в Ф.-Д. Організації У. Н. Р., підсудні Ф.-Д. Судові на загальних підставах.

§ 245*). Землі мають право укладати між собою умови для спільного задоволення своїх потреб в справі охорони своєї внутрішньої безпечности, взагалі в справах внутрішнього управління і юстиції.

Про такі умови, сторони, що їх уложили, повідомляють Ф.-Д. Голову і Ф.-Д. Суд, які відносно цих актів мають тіж права, що зазначені в §§ 240 і 241.

§ 246*) З сусідними чужоземними державами Правительству окремих Земель мають право укладати міжнародні умови в справах внутрішнього управління, юстиції, але не инакше як за попередньою згодою Ф.-Д. Міністерства на ведення переговорів і з затвердженням текста уложеної умови Палатами Ф.-Д. Парламенту в законодавчому порядку. Ф.-Д. Голові в таких випадках належить право абсолютного „вето“.

§ 247. Кожна Земля визначає в своїй конституції ті державні справи, котрі належать до компетенції влади загально-державної організації даної Землі. Всі інші державні справи на території Землі передаються до компетенції повітового самоврядування. Повітове самоврядування визначає ті справи, що належать виключно до його компетенції, а решту справ передає до компетенції громад.

§ 248. Державна влада Землі має право покласти на повітову владу виконання певних обов'язкових предметів в справах юстиції, охорони громадської безпечности і інших, що стосуються внутрішнього управління і належать, згідно О. Д. З. Федерально-Державної Організації, до компетенції влади Земель.

Повітова влада в свою чергу і з свого розсуду може покласти виконання окремих частин цих обов'язків на громаду.

§ 249. Повіти і громади організуються на засадах автономного громадського самоврядування. В кожній з них повинна функціонувати Рада, як орган влади розпорядчої і Управа, як орган влади виконавчої. В них повинен переводитись в відповідних випадках референдум, організовано контроль над витратою грошових засобів і повинна бути забезпечена відповідальність службових осіб на самих широких засадах, стосовно до змісту тої відповідної організації, що встановлена для Ф.-Д. Організації, У. Н. Р. та для державного устрою окремих Земель У. Н. Р.

§ 250. В організації виборів до Рад і Управ і на уряди в повітах і громадах дозволяється, по розсуду розпорядчої влади в цих місцевих одиницях, застосовувати також

господарчий ценз виборців при складанню плюральних голосів (§ 14). Встановити такі правила в кожному окремому випадкові має право сам повіт, або громада, без затвердження такої постанови якою небудь вищою владою.

§ 251. В повітах і громадах органи виконавчої влади можуть бути як колегіальні—(Управи) так і одноособові—(старости). Члени Управи чи старости можуть бути обрані не тільки зі складу членів Ради, але і з сторонніх осіб.

§ 252. Од кожної громади залежить, за порозумінням з окремими населеними пунктами, в межах громади встановити організацію громадських управлінь для окремих місцевостей.

§ 253. Мста, в залежності од числа мешканців, від характеру їх торговельно-промислового життя і від складності їхнього місцевого господарства, що до ведення державних і громадських справ на їх території, мають компетенції, або „Землі“, або „Повіту“, або „Громади“. На початку ці питання вирішуються по згоді між Землею, а потім—по згоді між тою одиницею, в склад котрої входить місто з одного боку, і відповідним містом з другого.

Коли-б в майбутньому при бажанню міста виділитися в окрему, повітову чи земську одиницю, територіяльна одиниця, в склад котрої місто входить одмовила в цьому бажанню, то місто має право вимагати в цій справі референдуму в відповідній територіяльній одиниці.

Коли і референдум по питанню виділення, випаде негативно, то місто має право оскаржити таку негативну постанову в Земсько-Державну Палату Ф. Д. Парламенту. Її вирішення вважається за остаточне. Відповідне право належить також повітам і громадам.

§ 254. В тих випадках, коли Ф.-Д. Організація У. Н. Р. не охопила всіх належних до її компетенції прав (§ 10) відповідними позитивними заходами, Землі мають право підпорядкувати ці справи своєму відому до того часу, поки Ф.-Д. Організація не порядкуватиме ними в дійсності.

Такий-же порядок має силу в відношенню повітів до землі і громад до повітів.

§ 255. Ф.-Д. Організація, Землі, а також і Повіти, кожна в сфері питань, зазначених § 254, мають право ухвалити постанову, обов'язкову для кожної послідууючої ступені в Організації Державної Влади в У. Н. Р. про те, що, точно визначене в компетенції данної територіяльній одиниці, питання виключається з завідування цієї одиниці на термін не довше трьох років.

Така постанова обов'язкова при умові, коли відповідна вища ступень державної влади в дійсності вже вживає заходів для переведення справ, виключених з завідування нижчої ступені згідно з першим уступом § 255.

§ 256. Визначення натуральних повинностей і грошових податків, як засобів необхідних для провадження управління в данній територіяльній ступені державної організації в У. Н. Р., творить виключно автономне право кожної відповідної одиниці для її господарства без всякої залежності од чийх би то не було затвержень.

§ 257. Встановлення податкової системи в повітах, і громадах і всі зміни в ній підлягають референдуму відповідної територіяльної одиниці.

У в а г а: Заведення яких небудь монополій на предмети споживання належить виключно до компетенції Ф.-Д. Організації. Між окремими Землями не можуть бути встановлені митні кордони. Але окремі громади мають право заводити в себе октруа (octrois) на споживчі предмети, що продукуються на території громади, або ввозяться сюди з інших місцевостей. Октруа не повинні робити різниці в оподаткуванню виробництва місцевого і привозного.

Х.

Військо й міліція.

§ 258. Збройні сили для охорони зовнішньої безпеки У. Н. Р., а в відповідних виняткових випадках для охорони внутрішньої безпеки організуються Ф.-Д. владою У. Н. Р. (О. Д. З. § 10, уст. 2).

Збройні сили, що обороняють У. Н. Р. од зовнішніх ворогів поділяються на дієву армію, запас і ополчення.

Дієва армія комплектується щорічно в числі, що окремо на кожний рік встановлюється законодавчим порядком. Визначений на кожний рік комплект поповнюється в першу чергу добровольцями не молодшими 18 років. Коли ж в такий спосіб комплект заповнений не буде, то він поповнюється жеребйовкою між всіма громадянами У. Н. Р. мужського полу, котрим на 1-е січня данного року скінчилося 20 років од роду і котрі задовольняють всім умовам фізичного стану, необхідного для виконання служби в дієвій армії. Інші особи, що по жеребку не попали до дієвої армії, зараховуються або в запас, або в ополчення згідно правилам, зазначеним в законі.

Ополчення складається: 1) з осіб, що певний термін пробули в запасі і 2) з осіб, що зачисляються в ополчення з других, зазначених в законі причин.

§ 259. Закон визначає ті дефекти фізичного стану громадянина, присутність яких звільняє його од служби в дієвій армії, зарахування в запас, або в ополчення. Жадних інших причин для звільнення од військової служби не допускається.

§ 260. Закон визначає ті умови, при котрих військової армії, запаса чи ополчення призначають для охорони, або відновлення безпеки на території У. Н. Р. з розпорядження або влади Ф.-Д. Організації, або окремих Земель в У. Н. Р.

§ 261. Для охорони внутрішньої безпеки в межах території окремих Земель в У. Н. Р., законодавча влада Землі організує варту з осіб по вільному найму.

Для надзвичайних випадків охорони безпеки і відновлення порушеного на території Землі порядку утворюють в кожній Землі горожанську міліцію, до котрої зараховують всіх мешканців данної території мужеского полу як громадян У. Н. Р. так і чужоземців. Цій повинності підлягають всі, що мають 25 років од роду і виконують її кожний особисто.

Для вишколу осіб, що підлягають цій повинності, визначають обов'язкові учебні збори на термін не вище трьох тижнів і не частіше, як через три роки. Громадян, що підлягають цій повинності закликають кожного разу, не залежно од зміни місця осідку данної особи, в протязі цього трьохлітнього періоду. Фізичні недуги, на підставі яких звільняють од служби в горожанській міліції, визначаються Законодавчим порядком.

Установча влада Землі може всю організацію міліції покласти на повіти.

Окремі повіти мають право, після постанови повітового референдуму, вимагати передачі всієї організації міліції в своє виключне завідування і в такому разі обов'язані виконувати всі правила, встановлені належним порядком, для діяльності горожанської міліції владою Землі.

XI.

П р о З а к о н и .

§ 262*). Постанови Ф.-Д. Парламенту та Ф.-Д. Референдуму, що набрали законної сили, оголошуються до загального відому не пізнійш тижня з менту, як ці акти набрали законної сили. Оголошення це переводиться через офіційний орган, що видається при Ф.-Д. Голові від імени останнього за відповідальністю Керуючого Особливою Канцелярією в справах Ф.-Д. Голови.

§ 263. До першого лютого кожного року видається усистематизований „Збірник“ усіх чинних до 1 січня біжучого року в У. Н. Р. законів, що затвержені установчою та законодавчою владами Ф.-Д. Організації. Цей „Збірник“ продається всім бажаючим по собі вартости і повинен бути в продажу в можливо більшому числі місцевостей Країни.

Зазначений розпорядок є обов'язковим і для відповідних актів в окремих Землях, а також і для „обов'язкових постанов“, що видають повітові та мійські ради і громади.

В такий же спосіб належить робити з обов'язковими для мешканців загальними розпорядженнями, що видаються в Ф.-Д. Організації та в Землях владою, яка має на це право.

§ 264. Друковані примірники „Вістників“ та „Збірників“ зазначених в §§ 262 і 263 повинні завжди бути в кількості, задовольняючій потребу мешканців в цих виданнях.

Догляд за точним виконанням, зазначених в першому уступі цього § вимог, покладається на відповідних урядових осіб.

§ 265. Оголошений до загального відому зазначеним порядком закон або розпорядження є обов'язковим для всіх мешканців відповідного терену У. Н. Р. і в належних випадках, коли цей закон або розпорядження по своїй суті до них стосується, також для громадян Республіки, що перебувають за межами її території.

На випадок вчинків, що не відповідають вимогам закону, винний в цьому не має права виправдуватися незнанням закону.

§ 266. В цьому законі зазначається число місяця, коли саме закон набирає чинности, себ-то коли він став обов'язковим для виконання. Чинність закону повстає з 8 годин ранку зазначеної в законі дати.

§ 267. Як загальне правило новий закон не має зворотньої сили на відносини і справи, що виникли до видання його. Коли ж він, як виняток, чи то в інтересах справедливости, чи надзвичайної державної необхідности повинен мати зворотню силу, то про це належним чином має бути зазначено в самому законі.

§ 268. Коли не зазначено терміну початку чинности нового закону, то чинність його починається на двадцятую добу після дня здачі офіційних друкованих примірників нового закону для одночасової розноски та розсилки належним установам.

Про день розсилки та розноски нового закону оголошується того ж дня у всіх офіційних столичних виданнях і визначається особливою поміткою на друкованих примірниках закону.

§ 269. Наведене в § 268 правило стосується також до законів, що видаються в окремих Землях, та до загально-обов'язкових для населення та установ розпоряджень виданих в Землях, повітах, громадах та містах відповідною законною владою.

Разом з тим двадцяти - добовий термін (§ 268) може

бути зменшений для тих чи інших актів в Землях,—до 15 діб, в Повітах—до 10, а в Громадах—до 5 діб. Постанови про таке скорочення термінів ухвалюють належні чинники влади на місцях (землі, повіту, громади).

§ 270. Коли новий закон, що видруковано в офіційному вістнику, одержано на місті зі спізненням в час, од якого до дня, коли закон набере чинности залишилось менш ніж чотири доби, то про це, офіційно засвідченою копією акту, складеного про пізні одержання закону, повідомляють ту установу, від якої одержано закон і в такому випадкові початок чинности нового закону в цій місцевості відсовується на відповідний термін. Таким же порядком користуються і що до розпоряджень, про котрі говориться в § 263.

§ 271. Установа, що одержала новий закон повинна оголосити про це не пізніше як на другий день о 12-й годині особливою оповісткою, котру вивішує на наперед визначеному місці з надвору, коло вхідних дверей будинку цієї установи. Бажаючим ознайомитися з новим законом в самому помешканню, дається ця можливість.

§ 272. Виданими Ф.-Д. Організацією законами користуються згідно висловленного в тексті закону точного його зміслу. У випадках неясности, неповноти закону та суперечности його иньшим законам, що мають чинність для данної справи—логічне товмачення не може відбутись в напрямку поширеного товмачення закону.

На випадок недостачі законодавчих постанов для розв'язання відповідної цивільно-правної справи, товмачення законів по аналогії є обов'язковим.

Федерально-Державному Судові належить право самого широкого, в необхідних випадках, товмачення всіх підпадаючих його компетенції законів в У. Н. Р.

§ 273. Всі рішення адміністративних і судових установ, що спираються на поширенню товмаченню законів та товмаченню по аналогії є обов'язковим для вирішенної справи після того, як наберуть законної сили. Другого обов'язкового значіння вони не мають. Але всі такі рішення вищих адміністративних і судових установ по питаннях принципового характеру обов'язково офіційно оголошуються до загального відому в періодичному виданні з метою докладного освідомлення про застосування законів.

Вибір рішень по принципових питаннях для цієї мети залежить від відповідної установи, що постановила це рішення.

§ 274. Для оголошення зазначених в § 273 рішень, копії їх надсилаються до вказаних для цього центральних

мість Ф.-Д. Організації та відповідної Землі. Утворення цих центральних мість буде встановлюватися законом або уповноваженою законом вищою виконавчою владою.

XII.

Закономірність в управлінню.

§ 275. Всі установи публічно-правного значіння в Ф.-Д. Організації, в Землях У. Н. Р. та в менших територіальних одиницях в Землях, функціонують на підставі точних законів про їх склад, компетенцію та обсяг влади. В межах визначених законом повноважень, ці питання можуть бути визначені також розпорядженнями, обов'язковими постановами та наказами відповідної влади, уповноваженої на те Законом. До всіх таких розпоряджень, обов'язкових постанов та наказів стосуються вимоги, виложені § 269.

§ 276. Всі порушення закономірности у вчинках влад заінтересованими особами і установами можуть бути оскаржені перед відповідними установами встановленим судовим порядком.

§ 277. При розв'язанню справ, за допомогою логичного товмачення законів та товмачення по аналогії, в самім вирішенню обов'язково повинні бути наведені мотиви, що стали підставою для данного товмачення.

XIII.

Загальні постанови і переходові статті.

§ 278. Цей Основний Державний Закон набирає чинности для Ф.-Д. Організації У. Н. Р. поки що тимчасово.

Од відповідних установ і влад, що встановляє цей закон залежить зробити в них ті зміни доповнення та скорочення, що будуть цими владами та установами визнані необхідними. Ці зміни, доповнення та скорочення, остаточно затверджує референдум.

З такими змінами цей „Основний Державний Закон“ поретворюється через рік, рахуючи з дня в постійну конституцію У. Н. Р.

§ 279. В майбутньому, народів Української Народньої Республіки, ставиться на референдум питання про те, чи не вимагають громадяне повного перегляду конституції Ф.-Д. устрою в У. Н. Р. В випадку позитивної відповіді, ухваленої більшістю $\frac{3}{5}$ голосів і при умові, що в половині Земель буде подана принаймні абсолютна більшість голосів „за“, розпочинають підготовку нового проекту конституції через Особливу Установчу Палату, що твориться так:

1) Кожний з Земських Парламентів вибирає в Особливу Установчу Палату Ф.-Д. Організації У. Н. Р. подвійне число депутатів, що вибирають до З.-Д. Палати. 2) Населення вибирає в Установчу Палату подвійне число депутатів в порівнянню з числом, що вибирають в Ф.-Д. Раду.

Вибори депутатів в Установчу Палату переводяться з додержанням тих же правил, що чинні і при виборі депутатів до обох Палат Ф.-Д. Парламенту.

§ 280. В проєкт нової конституції, що її складає Установча Палата додають ті постанови, котрі ухвалені, при кворумі $\frac{3}{5}$ загального числа членів Палати, більшістю $\frac{2}{3}$ голосів з умовою, що з кожної курії депутатів (§ 79, п. 1 л. 2) брали участь в засіданню під час голосовання не менше $\frac{1}{2}$ депутатів і подало свій голос за нову постанову не менше $\frac{2}{5}$ присутнього числа членів цієї курії.

§ 281. Для початку організованої діяльності окремих Земель в звязку з одкриттям діяльності Ф.-Д. Організації, окремим Землям аж до часу ухвали ними самими своєї власної конституції, пропонується одночасно взятись до самостійної державної роботи в межах своєї території на підставі попереднього тимчасового положення, що його виробило Правительство. У. Н. Р.

§ 282. Додержання правил, зазначених в §§ 278—280 для Ф.-Д. Організації У. Н. Р. обовязкове і для: 1) Перетворення цього (§ 281) тимчасового конституційного статуту в сталу конституцію для кожної Землі, 2) внесення ріжних змін до нього 3) витворення цілком нової конституції, а також і для 4) пропозицій що до повного перегляду чинної для данної Землі конституції.

XIV.

Громадяне У. Н. Р.

§ 283. За громадян У. Н. Р. вважають осіб обох полів, що не залежно од віку, як піддані російської держави, до 24 листопаду 1917 року, довше як рік, постійно замешкували на території України,

Це в однаковій мірі поширюється і на тих чужоземців, що їх батьки і діти мали постійний осідок на території бувшої російської імперії.

§ 284. Ті з осіб, зазначених в § 283, що до 1-го липня 1921 року матимуть 7 років віку і не побажають бути громадянами У. Н. Р. повинні про це заявити встановленим законом порядком не пізніше 1-го січня 1923 р. До подачі такої заяви їх вважають громадянами У. Н. Р.

Ті з зазначених в попередньому уступові осіб мужського полу, що мають од 17 до 24 років віку, повинні після такої заяви в протязі 6-ти місяців виїхати за межі

України і мають право знову повернутися для замешкання на Україні не раніше того часу, коли їм скінчиться 42 роки од роду. Винятки з цього правила для окремих осіб, дозволяється Міністром Внутрішніх Справ за порозумінням з Міністром Війни при наявності цілком поважних причин.

Особи, що перестають бути громадянами У. Н. Р. на підставі § 284 повинні в протязі одного року з часу вибуття з складу громадян У. Н. Р. ліквідувати все своє нерухоме майно і свої торговельно-промислові підприємства в У. Н. Р. Ця постанова поширюється відповідним чином на дружин і дітей цих осіб (§ 277 уст. І).

§ 285. В склад громадян У. Н. Р. мають право явочним порядком, після зложення присяги на вірнопіданство, приєднатися особи обох полів, що досягли 17-ти літнього віку, котрі до 24-го листопаду 1917 року, перебуваючи громадянами бувшої Росії і в останній час постійно замешкуючи по за межами У. Н. Р. до зазначеного терміну: або

1) Раніше постійно замешкували на Україні в протязі не менче 10 років;

2) мали на Україні нерухоме майно, або торговельно-промислове підприємство в протязі не менче 10 років, а безпосередньо перед 24 листопада 1917 р. посідали таке майно або підприємство не менче 6 років,

3) вчилися в шкільних закладах на території У. Н. Р. в протязі не менче 8 років,

4) народилися на території У. Н. Р. і прожили тут не менче 10 років,

5) належать до української нації.

Детальну регламентацію по пунктові 5 визначає закон.

§ 286. Зазначені в § 285 особи повинні використати своє право не пізніше 1 червня 1923 року.

Ті особи, на котрих поширюються права згідно § 285, але котрі до 1-го липня 1921 р. не дійшли 17 років життя, мають право використати надані їм § 285 права в протязі одного року по викінченню 17 років віку.

За громадян У. Н. Р. зазначенні в § 285 особи вважаються з того часу, коли складуть присягу, що вимагається уступом 1-м § 285.

§ 287. Дружини і діти до 17-ти літнього віку зазначених в §§ 283, 284 і 285 осіб, відносно українського громадянства, треба дорівнювати: дружину—до становища чоловіка; дітей—батька, а коли батька нема—до становища матері. Коли чоловік заявить про свій вихід з складу громадян У. Н. Р. на підставі § 284, то дружина його має право заявити про своє вирішення залишитися українською громадянкою.

§ 288. На майбутнє діти батьків, що народяться на території України в законнім шлюбі набирають громадян-

ства по батькові; по за шлюбні діти набірають громадянства по матері. Діти що знайдуться на території У. Н. Р., а не відомо буде хто їх батьки, вважаються громадянами У. Н. Р. Діти, що народяться по за межами У. Н. Р. в законнім шлюбі од батька-українського громадянина, а по за шлюбом од матері-української громадянки, вважаються українськими громадянами.

Коли чужоземна громадянка одружиться з українським громадянином, то тим самим вона стає громадянкою У. Н. Р.

Діти громадянки У. Н. Р., що одружилась з чужоземним громадянином на випадок розводу з чоловіком, або його смерті, так само як і вона сама, набувають прав українського громадянства на підставі уст. 3 § 286.

§ 289*). Одмовити зазначеним в § 285 особам в набуттю прав українського громадянства можна лише на підставі доповіді Міністра Внутр. Справ, ухваленої Радою Міністрів і затвердженої Ф.-Д. Головою. Така постанова є остаточною.

Закон може визначити ті загальні умови, при яких заява про надання прохачеві прав українського громадянства не повинна бути задоволена, хоч би особа, що подала заяву і задовольняла умовам, зазначеним в §§ 285 і 286.

§ 290*). Порядок реєстрації українських громадян, зазначених в § 283 і порядок надання прав громадянства У. Н. Р. особам, зазначеним в § 285 і в 2-му уступові § 286, визначається або законом, або, після надання законом відповідного уповноваження, Радою Міністрів, що ухвалює свою постанову на підставі доповіді Міністра Внутрішніх Справ, зробленої ним за порузумінням з Міністром Юстиції. Така постанова затверджується Ф.-Д. Головою.

§ 291. Громадяне У. Н. Р. можуть робити заяви про позбавлення їх прав громадянства У. Н. Р., коли задовольнятимуть всім тим умовам, що для таких випадків будуть встановлені законодавчим порядком.

Справи про осіб, що виходять з складу громадян У. Н. Р. полагоджуються судовим порядком.

§ 292. Чужоземні громадяне можуть бути прийняті в склад громадян У. Н. Р. при умові, коли вони задовольняють зазначеним в пунктах 1—4 § 285-го вимогам. Винятки з цих вимог для окремої особи може зробити Рада Міністрів на підставі доповіді або одного з Міністрів, або одного з Земських Парламентів.

XV.

Права і обов'язки громадян.

§ 293. Особисту свободу а рівно ж всі права громадянина У. Н. Р. що витікають з цього принципу забезпечують О. Д. Закони.

Обмеження можуть бути зроблені законами Ф.-Д. Ор-
Проект конституції.

ганізації і окремих Земель лише з метою охорони безпечности держави, безпечности громадської, і безпечности самої особи, а також як кара за вчинений громадянином злочин чи переступ. Обмеження свободи особи на підставі законів, визначаються, в кожному окремому випадкові не иначе як з постанови судової влади і лише в виняткових, точно визначених законом, випадках. Обмеження свободи особи на короткий термін може статися і з розпорядження адміністративної влади. Закономірна необхідність такого адміністративного заходу має бути перевірена Судом, коли того вимагатиме обмежена в правах особа, або її законний представник.

При виконанні актів Судової чи Адміністративної влади, що мають метою обмежити особисту свободу громадянина, обовязково повинно строго додержуватися встановлених законом форм і умов.

Всяке незакономірне обмеження свободи особи чи то судовою, чи то адміністративною владою наражає винного на кару, не менчу як увязнення на півроку.

§ 294. Кара на тіло і видалення українського громадянина по за кордони У. Н. Р. не дозволяється. Ніхто не може бути визнаний винним за зраду та державні переступи иначе, як з присуду Суду. Позбавлення цивільних та політичних прав, як кара, може буди тільки тимчасовим.

Арешт за борги не дозволяється. Виняткові суди допускаються тільки у випадках, зазначених в законі з метою запобігти серйозно загрожуючій державі небезпеці.

§ 295. Родина (Подружжя), як підстава законного життя, існування і розвитку народу, стоїть під охороною закону.

Діти при батьках чи опікунах до 17-ти літнього віку підлягають законам про батьківську владу.

§ 296. Воля сумління й віри забезпечується кожному.

Не можна нікого примушувати належати до якої небудь віри. Кожний громадянин має незаперечене право по своєму вільному вибору пристати до одної з незаборонених в У. Н. Р. вір і підлягати духовній владі данної віри.

Після 17-ти років кожний громадянин заявляє в установу, що буде визначена з цією метою законом в кожній Землі, до якої віри він пристає. Про всяку зміну віри він також повинен зробити заяву в ту ж установу.

Такі ж заяви обовязково подаються і тими людьми, що вважають себе в стані по за вірою. Утворення нової віри не забороняється. Але творці повинні зареєструвати її порядком, що буде визначений Ф.-Д. Законом.

§ 297. Жадні релігійні догмати, в якій небудь з вір, не можуть, в чім би то не було, змінити на території У. Н. Р. загальної чинности законів, що видає держава, закономірних вчинків влади та судових вироків.

§ 298. При додержанню зазначених § 297 умов кожний

вірі надається право встановляти свої догмати та організувати своє церковне життя, а також управління справами та майном своєї релігійної громади. Про всі постанови релігійної громади Правительство може вимагати завіреної копії. В випадках, коли б відповідний Ф.-Д. Міністр, що відає справами релігії зауважив в цих постановах суперечність з діючими законами, то, в порозумінню з Ф. - Д. Міністром Юстиції, він має право скасувати таку постанову релігійної громади. Роспорядження Міністра про скасування постанови може бути оскаржене перед Ф.-Д. Судом. Вирішення Ф.-Д. Суду в цій справі є остаточним.

§ 299. Всяка релігійна пропаганда, якої небудь з вір забороняється під загрозою кари не менчої як ув'язнення на півроку.

Одночасно і з такими ж наслідками забороняється священникам чи проповідникам ганьбити в церквах, чи в зібраннях для молитви, або при відправі релігійних обрядів яку небудь иньшу віру.

§ 300. Дітей до 17-ти літнього віку виховують в вірі їх батьків. Коли батьки різної віри, то віра, що в ній виховують дітей, визначається батьками по взаємній згоді. Коли такої згоди не досягнуто, то з 5 років синів виховують в вірі батька, а дочок в вірі матері. В останнім випадку діти, коли їм скінчиться 12 років мають право самі вибрати для себе віру за винятком лише переходу з християнської віри в нехристиянську, а також з нехристиянської віри в поганьство.

Коли один з батьків визнає себе в стані по за вірою, то дітей виховують в вірі батька, що належить до одної з вір. Коли батьки обоє визнають себе в стані по за вірою, то діти повинні виховуватися в вірі, що до неї належали дід чи бабка, а в відповідних випадках, прадід чи пробабка і т. д. в горішній лінії з відповідним застосуванням правил, виложених в попередньому уступові цього §. Для догляду за релігійним вихованням малолітніх призначається відповідний надійний опікун.

§ 301. Кожна віра має право мати для своїх релігійних відправ церкви чи доми для молитви, що задовольняють загальним вимогам будівництва для таких будинків.

В цих помешканнях дозволяється дзвонити в дзвони та виконувати церковну музику. Говорити проповіді в цих помешканнях дозволяється з додержанням загальних умов про прилюдне виголошення промов на зборах.

§ 302. Кожна віра повинна мати свій статут, заявлений в Міністерстві що відає справами віри. Про утворення окремої релігійної громади кожної віри на місцях повідомляють відповідну повітову владу.

§ 303. Релігійні організації мають право піддержувати стосунки з перебуваючими по за кордонами духовними

провідниками данної віри за посередництвом відповідного Міністерства Ф.-Д. Організації У. Н. Р. Порухення цієї вимоги карається ув'язненням винного на термін не менше одного року. Скарги релігійних організацій на вчинки Міністра подають до Ради Міністрів, котра розглядає ці скарги після того, як заслухає висновок з приводу неї Міністрів Юстиції і Внутрішніх Справ. Вирішення Ради Міністрів в цих справах вважаються остаточними.

§ 304. Православна Церква в межах У. Н. Р. є автокефальною з своїм Патріархом (у Києві) на чолі. Окремий державний закон, визначаючи загальні основи організації Православної Церкви в межах У. Н. Р., повинен застерігти її повну внутрішню автономію та ніяким чином не порушувати її дійсних каноничних постанов. Він має точно визначити правне відношення православної церкви до держави.

§ 305. Регістрація народившихся та померших, що належать до Православної, Греко-Уніатської, Римо-Католицької, Евангелично-Лютеранської або Евангелично-Реформистської віри після відбуття відповідних релігійних обрядів хрестин чи похорону, переводиться відповідними духовними особами в визначених законом метрикальних книжках і українською мовою. Що ж до осіб інших вір та вважаючих себе в стані по за вірою, то така регістрація переводиться урядовцем, котрому доручено вести акти цивільного стану. До цих же урядовців, не пізніше як на треті сутки після записі в церковних книгах, надсилають відомости про народившихся та померших і духовні особи, зазначених вище вір.

§ 306. Шлюб для осіб Православної, Греко-Уніатської, Римо-Католицької, Евангелично-Лютеранської або Евангелично-Реформистської віри, як що особи, що беруть шлюб належать до одної віри, відбувається з їхньої заяви чи бажання згідно релігійному обрядові відповідної віри. Церковна форма шлюбу не виключається і між особами, що належать до зазначених вище пяти вір, коли вони того побажають. У всіх иньших випадках шлюб відбувається в формі цивільній у урядовця, що веде акти цивільного стану. Про всі шлюби, що одбулися згідно релігійним обрядам відповідна духовна особа повідомляє зазначеного вище урядовця не пізніше як на треті сутки після записі цього акту в церковних метрикальних книжках.

§ 307. Розвід між подружжям відбувається судовим порядком на загальних підставах цивільного судового поступовання. Але коли особи, що належать до зазначених в § 305 вір, погодяться передати справу розводу духовному суду, то справа розводу вирішується духовним судом тої віри, на котру погодяться особи, що беруть розвід. Провадження справи в духовному суді виключає пристосування до тої справи норм цивільного судового поступовання.

Про акти шлюбного розводу, що сталися з постанови

духовоого суду цей суд в тижневий термін повідомляє відповідного урядовця, що веде акти цивільного стану.

§ 308. В відповідних випадках, зазначених в §§ 305—307 духовні особи мають право, по бажанню зацікавлених осіб, видавати виписки з метрикальних книжок, в котрих реєструються ті, що народилися, ті, що померли, та ті що беруть шлюб. Порядок ведення метрикальних книжок і форма виписок з них визначається законом.

§ 309. Кожному громадянинуві забезпечується право вільно і відкрито перед иньшими висловлювати свої думки на словах, в друкові всіх родів та в рукописних примірниках, коли зміст цих думок не суперечить тим заборонам, що визначаються в законах.

§ 310. Попередня цензура для друків та концесійна система на видання періодичних друків не може бути встановлена. Попередня цензура може бути встановлена для картин, для театральних вистав та для ріжних друків, що привозяться з закордону. Моделі, технічні чертежі, а також промислові малюнки та малюнки з історії природи вільні од попередньої цензури.

§ 311. Друкам, що вийшли в межах У. Н. Р. не можна відняти поштового дібету.

§ 312. Наука, оголошення наукових дослідів і навчання їх провадиться цілком вільно. Наукові твори, що привозяться з закордону не підлягають жадній цензурі.

§ 313. Початкова освіта в межах визначених програмою Ф.-Д. Правительства обовязкова для всіх дітей не пізніше як з 8 років од роду. За невиконання цієї вимоги відповідають батьки, а в відповідних випадках—опікуни.

Можливість одержати початкову освіту для всіх дітей шкільного віку забезпечується громадами, повітами та Правительством відповідної Землі.

Початкова та середні школи повинні виховувати дітей на засадах моралі та правдивого розуміння громадських обовязків.

Докладні вимоги, що до виконання зазначених обовязків визначаються законами Парламентів окремих Земель та обовязковими постановами Повітових та Громадських Рад.

§ 314. Всі громадські і приватні школи та заклади для виховання перебувають під доглядом Правительства. Навчання в початкових народніх школах безплатне. Для дорослих громадян організуються загально-освітні та професійні курси позашкільної освіти.

§ 315. Всі громадяне в У. Н. Р., обох полів вповні користуються рівними правами перед законом цілком незалежно од того, до якої національності чи віри вони належать. Необхідні обмеження для неповнолітніх, душевнохорих та иньших осіб, що мають над собою опікунів, а та-

кож для підсудних та засуджених, точно визначаються Ф.-Д. Законами.

§ 316. Державною мовою в У. Н. Р. є мова українська. Всі письмєнні заяви, що подаються в установи У. Н. Р. викладаються українською мовою. Коли хто з громадян звертається до установи з словесною заявою і не може викласти її українською мовою, то повинен мати свого перекладача.

Судові установи в судовім процесі дають підсудному, свідкам та (компетентним) знаючим особам (експертам) що не уміють говорити по українські державного перекладача, що складає відповідну присягу. Видатки, що зроблені для винагороди перекладача зараховуються до судових видатків і покладаються на сторони встановленим порядком.

§ 317. На території У. Н. Р. не дозволяється робити жадних перешкод для заховання і розвитку культури національних меншостей у всіх напрямках, що не загрожують державній цілості У. Н. Р. В школах, що удержуються коштами національних меншостей, обовязково повинно провадитись навчання українській мові, як шкільній дисципліні, а також навчання українознавству (історії, географії, статистиці та природознавства України) в обсягові, що буде визначений для відповідних шкіл Ф.-Д. Законом.

§ 318. Коли служба Божа правиться не українською мовою, то про це повинно попередити державну міліцію за три доби. Роспис таких відправ церковних може бути заявлений на певний період часу на період аж до 1 січня наступного року.

§ 319. Коли на зборах всіх зазначених нижче в §§ 334—336 т-в та Союзів мають бути виголошені промови або публічні дискусії не українською мовою, то відповідальні розпорядчики повинні повідомити про це державну міліцію за п'ять діб наперед. Коли з чинників міліції ніхто не знає тої мови, на якій виголошуватимуться промови, чи провадитимуться дискусії на зборах, то міліція має право не дозволити таких зборів, пояснивши причини.

§ 320. Вхід до помешкання, в котрому оселився громадянин, відповідним органам державної влади без згоди господаря дозволяється лише в точно визначених законом випадках з обовязковим додержанням встановлених умов і форм. З всяке порушення цього правила винний підлягає карній відповідальности. Кара не може бути менчою як увязнення винного на півроку.

Трус або одібрання річей відбувається не иначе, як на підставі судового наказу на письмі і в надзвичайних випадках, що їх точно визначає закон.

§ 321. Кожний громадянин, що вийшов з під влади батьків чи опікунів має право цілком вільно визначати рід своїх занять в галузі економічної, або якої иньшої діяль-

ности, що не заборонена законами і вільно розпорятися прибутками од своїх заробітків і майна.

§ 322. Людська праця стоїть під особливою охороною закону. Держава охороняє і інтелектуальну працю. Під її доглядом охороняється правний стан державних урядовців, що визначається окремим законом про службу. Державі належить контроль над організацією праці. Окремий закон забезпечить матеріально робітників на випадок недуги, каліцтва і старости. Робітничий день не може бути довший 8 годин. Суперечки між робітниками і працедавцями розв'язуються шляхом добровільного роз'ємного суду, або коли це не можливо, то за допомогою Ф.-Д. роз'ємних судів.

Окремий Ф.-Д. закон про роз'ємчі Суди визначить їх організацію і компетенцію.

§ 323. На кожного громадянина, не порушуючи його особистої волі, покладається моральний обов'язок використовувати свої духовні та фізичні сили так, як того вимагає добро загалу.

§ 324. Людське здоров'я та життя стоять під охороною закону. Держава пеклується про нормальний фізичний розвиток дітей. Організація шкільництва повинна особливо рахуватися з цим обов'язком держави.

§ 325. Праця малолітніх, жіноцтва та материнство перебувають під особливою охороною закону.

§ 326. Приватна власність стоїть під охороною закону. Право спадщини забезпечується в межах діючих законів, вони ж визначають участь держави в спадщині.

Власність зобов'язує: користування власністю мусить служити для добра загалу.

§ 327. Більшу земельну власність зноситься, з неї утворюється земельний фонд, з якого задовольняється мало-земельне і безземельне населення; форму, а також умови і розмір сього задоволення визначить окремий земельний закон.

§ 328. Вивласнення або обмеження приватної власности, може відбутися з огляду на державну, публичну чи суспільну потребу, або з економічних причин, а також в інтересах соціальної справедливости. Спосіб вивласнення, або обмеження приватної власности як і форму та розмір справедливої винагороди визначає окремий закон. Продуктивні затрати на економічні поліпшення, меліорацію та сільсько-господарський інвентарь в маєтках при вивласненню повертаються сповна, але з вирахуванням амортизаційних сум.

§ 329. Ф.-Д. Організація та відповідні Землі повинні відшкодувати громадян за шкоди та збитки, що їм вчинили цивільні чи військові урядові особи при виконанні своїх службових обов'язків. Позов проти держави за відшкодування з цієї причини не залежить від дозволу влади.

Влада має право стягнути за урядових осіб суму, необхідну для повернення скривдженому ними громадянину відшкодування.

§ 330. Громадяне на всій території У. Н. Р. користуються правом вільного пересовування, вибора місця часового чи постійного осідку та волею переміщення своєї власности. Свідoctва, що посвідчують тотожність особи громадянина, видаються йому після відповідної заяви.

Виїзд громадян за кордон може бути обмеженим певними умовами, визначеними Ф.-Д. Законодавством.

Вихід особи з складу громадян У. Н. Р. обмежується певними законними умовами, що забезпечують законні вимоги до таких осіб з боку Ф.-Державних, Земельних та Громадських установ, а також вимоги приватних осіб.

Суперечки, що виникають при задоволенню вимог, заявлених до особи, котра виходить з складу громадян У. Н. Р. вирішуються в порядку адміністративної юстиції. Вищою інстанцією для таких справ є Ф.-Д. Суд У. Н. Р.

§ 331. Переслані через пошту листи можуть бути розпечатані без згоди особи, що послала лист, або без згоди адресата лише з постанови судової влади з додержанням відповідних, законом визначених, умов. Таким же чином запечатується таємність телеграм та розмов по телефону.

Особи що порушують ці вимоги караються ув'язненням на термін не менше півроку.

§ 332. Для досягнення незабороненої законом мети, громадяне мають право закладати різні т-ва. Окремі т-ва на таких же підставах організуються в Союзи. Кожне т-во чи союз т-в повинні мати писаний статут, що обов'язково реєструється встановленим законом порядком.

Відмовлення в реєстрації т-ва чи союзу т-в може бути оскаржено в порядку, що його встановлює Земський Парламент. Вищою інстанцією таких оскаржень є Ф.-Д. Суд.

Регістрація статутів т-в чи їх союзів, що не мають своєю метою збільшення прибутків переводиться безплатно.

Обмеження для організації акційний т-в визначаються Ф.-Д. Законами.

§ 333. Робітники мають право творити робітничі організації та союзи і складати колективні умови в цілі охорони та розвою праці. Порозуміння і заходи що до обмеження сього права визнаються противозаконними.

§ 334. Т-ва та союзи мають право призначати загальні збори своїх членів в закритих помешканнях. Заяви про збори подаються до місцевої влади за двоє суток. Збори членів т-в чи їх союзів з присутністю сторонніх осіб підлягають окремим законам про Збори (§ 335).

§ 335. Всі громадяне, а не лише члени т-в чи їх союзів мають право для обміркування незаборонених законами

питань організовувати збори в закритих помешканнях з попередженням про це місцевої влади за 72 години до початку зборів.

§ 336. Заборона місцевою владою зборів в закритому помешканні повинна бути відповідно мотивована і може бути оскаржена порядком визначеним § 332.

Заборона місцевою владою зборів не в закритих помешканнях а також урочистих обходів по вулицях, дорогах та площах не виключаючи і церковних процесій, може бути зроблена і без мотивів, але обов'язково на письмі. Оскаржувати такі заборони можна лише по начальству і обмежується адміністративним порядком.

§ 337. Порядок, що є обов'язковим для загальних зборів товариств, та їх союзів, а також для зборів що відбуваються на підставі §§ 334 і 335; відповідальність розпорядників на цих зборах, причини та умови заборони окремих зборів, право адміністративної влади втручатися в порядок ведення зборів, або закривати їх—визначаються Фед.-Держ. законами, або, коли це буде зазначено в законі, розпорядженнями Ради Міністрів, Міністра Внутрішніх Справ, або законами окремих Парламентів Земель та постановами Повітових Рад.

§ 338. Громадяне У. Н. Р. зобов'язані бути вірними Республіці, шанувати весь її законний устрій та виконувати законні розкази та вимоги всіх встановлених в Республіці органів законної влади.

§ 339. Громадяне У. Н. Р. мужчини повинні охороняти Республіку од зовнішніх ворогів і з цією метою підлягають загальній військовій повинности. Порядок і умови призиву громадян до виконання цього патріотичного обов'язку визначають Фед.-Держ. закони.

Жінки, що не виховують своїх дітей віком до 17-ти років, можуть бути призвані до нестройової служби в військах на підставі правил, що визначить для кожної Землі її Парламент.

Закони, що регулюють зазначені в уступі першому цього § питання, ухвалює кожна Палата Ф.-Д. Парламенту більшістю $\frac{3}{5}$ голосів загального числа членів Палати і крім того вони повинні бути ствержені більшістю $\frac{3}{5}$ загального числа Земських Парламентів.

§ 340. Громадяне, коли їх приймуть в дієву армію в мирний час, мають право відбувати військову службу на території тої Землі, де їх призвали. Так само і громадяне, що перебувають в запасі чи ополченні і зобов'язані являтися на різні військово-учебні збори, мають право відбувати їх в тому повіті де вони постійно мешкають, а при організації зборів по громадам—в тій громаді де вони мешкають.

Не менше половини командного складу в війську, що в мирний час розташоване на території Землі, повинно

призначатися з осіб, що постійно мешкають на цій території.

§ 341. Чужинці, що перебувають на території української держави, підлягають її законам на загальних для всіх підставах. Вони не користуються з політичних прав, що належать українським громадянам; з усіх інших прав вони користуються, оскільки закон не визначає для них певних обмежень.

В разі відсутности відповідної взаємности в користуванні з таких же прав українських громадян у чужій державі, підданці її можуть бути відповідно обмежені. Стосовно до виложеного в першому уступові цього § принципу треба поводитись і при уложенню відповідних умов з чужоземними державами.

§ 342. Зазначені в §§ 293, 309, 310, 317, 320, 330, 331, 334—336, права громадян можуть бути часово обмежені на підставі законів про а) збільшену охорону громадської та державної безпечности; б) військовий стан та в) стан облоги.

§ 343*). Виняткові стани зазначені в § 342 має право оголошувати Рада Міністрів з затвердженням Ф.-Д. Голови на термін не довший 2-х місяців.

Для збільшення цього терміну необхідна постанова Ф.-Д. Парламенту, а в відповідних випадках постанова Депутатського Зібрання Парламенту, коли воно функціонує.

§ 344. Незакonomірні вчинки вищої влади, котрій доручено поряdkувати при оголошенню, зазначених §-м 342 виняткових станів, можуть бути оскаржені до Ф.-Д. Суду лише по скінченню терміну, на який цей винятковий стан було оголошено.

Апеляцію на вирішення Ф.-Д. Суду в цих справах зацікавлені сторони подають в Особливе Об'єднане Зібрання, що складається з 5-ти осіб Вищого Касаційного Суду У. Н. Р., п'яти осіб по вибору Об'єданого Зібрання обох Палат Ф.-Д. Парламенту і п'яти членів, що визначають жеребком з списку осіб, бувших Головами чи Заступниками Голів обох Палат Парламенту і Ради Міністрів.

§ 345. Степень влади установ, що діють під час оголошення визначених § 342 виняткових станів, порядок функціонування цих установ визначають Ф.-Д. Закони, або, коли це зазначено в законі, розпорядження Ради Міністрів, або Міністрів Військового, Юстиції та Внутрішніх Справ, що, на підставі закону, діють по взаємній згоді чи кожний з'окрема.

ВАРІАНТ ДЛЯ СКОНСТРУЮВАННЯ НАЙВИЩОГО ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ФЕДЕРАЛЬНО - ДЕРЖАВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ПО СІСТЕМІ ДИРЕКТОРІАЛЬНИЙ.

(Див. виноску до § 88).

Сконструювання найвищого органу Виконавчої Влади Федерально-Державної Організації У. Н. Р. по директоріальній системі змінює основні положення вищевикладеного проєкта Основних Державних Законів дуже не значно. В багатьох артикулах, що визначені в основному проєкті зірками, прийдеться лишень замінити слова „Ф.-Д. Голова“ на слова „Ф.-Д. Управа“ з відповідними редакційними змінами в контексті. Тільки в розділі третьому, в першій його половині відповідні зміни досить значні і виглядають так:

§ 88а. Ф.-Д. Управа складається з трьох членів. Одного з них вибирає Ф.-З. Палата, одного—Ф.-Д. Рада і одного—Ф.-Д. Суд.

§ 90. Вибори членів Ф.-Д. Управи переводять в Палатах Парламенту при кворумі трьох п'ятих числа членів Палати, абсолютною більшістю всіх членів Палати; В Ф. - Д. Суді—при кворумі трьох четвертих числа членів Суду, більшістю двох третин всіх Членів Суду. Коли на виборах в першому призначеному для цього засіданню Палат, або Суду ніхто не буде обраним, то після цього на п'яту добу переводять нові вибори при тих же умовах як і перші. Коли і в цей раз ніхто не буде обраним, то на третю добу призначають вибори в третє і на тих же умовах.

§ 92. Коли і на цей раз ніхто не буде обраним, тоді двох кандидатів, що одержать на третіх виборах найбільше число голосів, представляють в об'єднання Зібрання обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду для обрання одного з них в цьому Об'єднаному Зібранню на відповідне вільне місце Члена Ф.-Д. Управи.

В цьому засіданню Об'єднаних Зборів повинні бути присутніми не менше трьох п'ятих загального числа всіх членів обох Палат Парламенту і Ф.-Д. Суду, але од кожної з цих трьох установ не може бути менше як $\frac{2}{5}$ загального числа її членів.

Обраним в цьому засіданню в члени Ф.-Д. Управи вважається той, хто одержить абсолютну більшість голосів. Коли ніхто не буде обраним, тоді на третю добу при тих же умовах вибори переводять вдруге і обраним вважається той, хто одержить найбільше число виборчих голосів.

§ 92а). Членів Ф.-Д. Управи вибирають на шість років. Через кожних два роки один з них виходить по черзі обрання. В початку ж вихід члена Ф.-Д. Управи з її складу визначається жеребком. Жеребовка переводиться в присут-

ности членів Ф.-Д. Управи, Президій обох Палат Парламенту і Голови Ф.-Д. Суду.

§ 93. Остання точка його має таку редакцію: „Коли референдум дасть негативні наслідки, то відповідний Член Ф.-Д. Управи негайно уступає з уряду. До обрання нового члена його тимчасово заступає відповідний кандидат (§ 94)“.

§ 94. Починаючи з другого уступу має таку редакцію: „Коли одна з Палат або Суд вирішить вибрати більше одного кандидата од своєї колегії, то вибори кожного з них повинні переводитись в окремих засіданнях відповідної Палати чи Суду, а також в відповіднім випадкові і в Об'єднаному Зібранню.

Окрема Палата Парламенту як і Ф.-Д. Суд, кожна з установ для себе, окремою постановою, що ухвалюється порядком, визначеним в уступі 1-м § 94,—має право одмовитися од обрання окремих кандидатів—заступників до вибраного по їх курії Члена Ф.-Д. Управи, а обовязки кандидата—заступника покласти на своїх Голів, а в відповідних випадках на заступників цих Голів в черзі старшинства. В такому випадкові на весь час виконання обовязків члена Ф.-Д. Управи вони складають з себе обовязки Голови чи заступника Голови відповідної установи.

§ 95. Треба викинути слова: „а в відповідних випадках Правительственна Рада“.

§ 95^а. Кандидати-заступники часово заступають тільки тих відсутних чи вибувших зі складу Ф.-Д. Управи членів, до котрих вони були обрані чи призначені.

§ 96. На Ф.-Д. Управу покладаються такі функції:

А. В СПРАВАХ УПРАВЛІННЯ.

1) Ф.-Д. Управа має верховний догляд за закономірним виконанням всіх галузів цивільного і військового Управління в Країні,

2) Вона вживає всіх необхідних, несуперечних законам засобів до відповідного, закономірного і найдоцільнішого виконання у всіх галузях Управління,

3) В межах визначених їй законом Ф.-Д. Управа дбає про забезпечення Країни од зовнішньої небезпеки і запобігає ріжним погрозам в цім напрямку,

4) Вона має право з свого розсуду вимагати од всіх державних і муніципальних установ в галузі Ф.-Д. Управління відомостей і висновків по їх службовому відомству,

5) Призначати ревізії всіх цивільних і військових адміністративних установ в галузі Ф.-Д. Управління з наданням ревізуючим всіх прав слідчої влади,

6) Затверджує на урядах як цивільних так і військових урядовців з числа тих кандидатів, що представляють відповідні установи на встановлених законом підставах. Ф.-Д. Управі належить право не затвердити представленого канди-

дата. В такому випадку замість незатвердженого кандидата відповідна установа (чи особа, що має владу) представляє трьох нових кандидатів, з числа яких Ф.-Д. Управа вибірає одного, котрого і призначає на уряд,

7) Має право часово усовувати, або й зовсім увільняти з урядів всіх урядовців як цивільного так і військового відомств опріч Суддів і урядовців Державного Контроля. Про часове усунення, або й цілковите звільнення урядовців Державного Контролю і Суддів має право порушувати справу через Об'єднане Зібрання Касаційного Суду і Ф.-Д. Суду, яке й розв'язує порушене Ф.-Д. Управою дисциплінарне, чи карне переслідування проти ззначених урядовців.

8) Ф.-Д. Управа затвержує постанови Ради Міністрів про надання чинности часовим законам, виданим під час перерви між сесіями Парламенту Радою Міністрів без згоди Парламенту.

9) Затвержує надзвичайні видатки, що не внесені до бюджету, як що, під час перерви між Парламентськими сесіями, з'ясується необхідність переведення таких видатків.

Увага: В предбачених п.п. 8, 9 випадках постанови, ухвалені без згоди Парламенту негайно представляють на відповідний розгляд і затвердження Парламенту на загальних підставах, з самого початку одкриття найближчої сесії.

10) Затверджує постанови Ради Міністрів про заведення надзвичайної охорони, військового та осадного стану.

Увага: Під час сесії Парламенту про ці постанови негайно повідомляють Палати Парламенту, котрий піддає їх під дискусію. Одмінити ці постанови можна лишень тотожне рішення обох Палат.

Б. В СПРАВАХ ЗАКОНОДАВСТВА.

§ 96а. В справах що стосуються до законодавства участь Ф.-Д. Управи визначається постановами викладеними вище в § 17 п. 2, § 42 п. 1, §§ 43, 44, 59, 65, 67, 76, 77, 79 О. Д. З.

§ 96в. Голову Ф.-Д. Управи вибірають з складу її членів по одноголосній згоді між Ф.-Д. Управою і президіями обох Палат Парламенту на два роки, але не далі як до скінчення терміну, на котрий його вибрали членом Ф.-Д. Управи.

Всі три установи подають на цих виборах, кожна од себе, один об'єднаний голос, що утворюється в кожній з них абсолютною більшістю голосів.

Коли вибори Голови Ф.-Д. Управи в такий спосіб не можуть статися в протязі 7 діб з дня, коли розпочалися спільні переговори всіх трьох установ в справі виборів Голови Ф.-Д. Управи, Головою вважається старший по часу служби в цьому званні член Ф.-Д. Управи на термін визначний вище.

На Голову Ф.-Д. Управи з'окрема покладаються такі функції і обов'язки:

- 1) Він Головує в Ф.-Д. Управі,
- 2) Оголошує за своїм підписом всі накази Ф.-Д. Управи, про котрі доводиться до загального відома,
- 3) Пропонує кандидатів на дипломатичні уряди перших трьох рангів. Коли Ф.-Д. Управа приймає цих кандидатів, то представляє їх на затвердження Ф.-З. Палати, а в час між сесіями, в випадках негайности, Голова Ф.-Д. Управи посилає цих осіб своїм власним розпорядженням. Коли Ф.-З. Палата Парламенту в майбутньому не затвердить цих кандидатів, то вони уступають з своїх урядів,
- 4) Призначає власною владою дипломатичних довірених в справах при Міністрах заграничних справ за кордоном, всіх інших урядовців в закордонних місіях У. Н. Р. всіх розрядів, а також консулів У. Н. Р. всіх рангів,
- 5) Піддержує стосунки з Правительствами чужоземних Держав як уповноважений Ф.-Д. Організацією генеральний представник Держави; приймає дипломатичних представників чужоземних Держав, що акредитуються при Уряді У. Н. Р.
- 6) Підписує в імені У. Н. Р. всілякі міжнародні умови з чужоземними Державами, додержуючись в відповідних випадках тих обмежень, що встановлені законами по відповідних питаннях,
- 7) Оголошує в імені У. Н. Р. війну та укладає умови з ворогом про перемир'я і загальний мир, виконуючи при цьому всі, встановлені Основними Державними і іншими законами Держави, умови,
- 8) Має право частково або й зовсім звільняти карних злочинців од присудженої їм по Суду кари, але без увільнення помилованих осіб од виплати тих цивільноправних збитків, до сплати яких вони присуджені Судом в зв'язку з заподіяним злочинством, од кари за яке засуджений частково, або зовсім звільнений,
- 9) За громадські і державні заслуги визначає нагороди грошима, титулами і встановленими відзнаками,
- 10) Голова Ф.-Д. Управи є разом з тим і Головою всіх збройених сил У. Н. Р. і користується всіма правами такого. В тім випадку, коли Голова Ф.-Д. Управи одмовиться бути Головою всіх збройних сил У. Н. Р. головенство над ними обіймає один з інших членів Управи по взаємній згоді членів Управи, на термін в протязі якого Голова Управи, що одмовився бути Головою всіх збройних сил У. Н. Р., кончить свою службу як Голова Ф.-Д. Управи.

В тім випадку, коли ні один з членів Ф.-Д. Управи не погодиться бути головою всіх збройних сил У. Н. Р. такого Голову вибірає на 4 роки Об'єднане Зібрання Палат Парламенту за порозумінням з Ф.-Д. Управою. Коли таке порозуміння не буде досягнуто, то Об'єднане Зібрання Па-

лат вибірає 3-х кандидатів, з котрих одного затверджує на уряді Голови всіх збройних сил У. Н. Р. єдинолично Голова Ф.-Д. Управи на 4 роки.

Голова всіх збройних сил У. Н. Р., вибраний зазначеним в попередньому уступі цього § порядком, по всіх військових справах і по інших питаннях, що стосуються до військових справ і розглядаються Ф.-Д. Управою входить в її склад як повноправний член і як такий відповідає нарівні з іншими членами Ф.-Д. Управи.

§ 96г. Ф.-Д. Управа по одноголосному порозумінню має право розподілити завідування окремими функціями між її членами для підготовчої розробки докладів в справах, що вимагають її розв'язання. Про такий розподіл справ між окремими членами Ф.-Д. Управи оголошується до загального відома.

Постанови і розпорядження Управи у всіх справах, що торкаються її компетенції переводяться в повному Зібранню всіх 3-х членів Управи, або в відповідних випадках, кандидатів-заступників до них.

Рішення в Зібранню Ф.-Д. Управи ухвалюються одноголосно, або більшістю 2 проти 1. По справах (п. 7 § 96) позитивні рішення Управи повинні бути ухвалені одноголосно.

§ 97. Після слів: „що замешкує на території У. Н. Р.“ вставити: „на засідання Ф.-Д. Управи або до кожного з своїх членів з'окрема“ для...

§ 100. Слова: „то Ф.-Д. Голова може притягнути“ Заміняються словами: „то Ф.-Д. Управа може ухвалити постанову про протягнення“...

§ 102. Уступ 4 починається так: „Справами Канцелярії включно до справ по засіданням Членів Ф.-Д. Управи безпосередньо“...

§ 104. Має таку редакцію: „На засіданнях Членів Ф.-Д. Управи де вирішують справи що зазначені в §§ 96 (зо всіма літерними показниками) і 97 О. Д. 3. обов'язково повинен бути присутнім або Керуючий Особливою Канцелярією, або, в відповідних випадках, його законний заступник. Журнали засідань Членів Ф.-Д. Управи складають під безпосереднім доглядом Керуючого Особливою Канцелярією.

Обсадження урядів по Особливій Канцелярії переводиться за порозумінням між Головою Ф.-Д. Управи і Керуючим Справами Канцелярії. В випадкові непогодження вакантний уряд обсаджується жеребьовкою—між кандидатом Голови Ф.-Д. Управи і Керуючого Канцеляріїю.

§ 105. В уступі другому після слів: „підписи на“ вставляється: „ропорядження Ф.-Д. Управи також і підписами всіх членів Управи“. І в кінці додати:

У в а г а 1: Порядок видачі наказів по військовому відомству Головою всіх збройних сил Держави, визначається окремими законами.

У в а г а 2: Постанови, що їх ухвалють обидві Палати Парламенту, котрі визначають справи, що стосуються до організації військових сил Держави, до управління ними і до порядку видання наказів по військовому відомству, в випадку незатвердження їх Ф.-Д. Управою, можуть бути вдруге ухвалені Парламентом в порядку § 76 О. Д. З. не раніше, як в слідууючу чергову сесію Парламенту.

§ 109. Друга точка починається так: „Коли хто небудь з членів Ф.-Д. Управи“ пог

§ 111. Має таку редакцію: „Одпуски членам Ф.-Д. Управи і їх службові командіровки дозволяються по згоді між Ф.-Д. Управою, Головою Ради Міністрів і Головою Ф.-Д. Контролю. На випадок не згоди між ними питання вирішається більшістю голосів без участі члена Ф.-Д. Управи, що виїзжає в командіровку чи відпуск. При цьому найперше повинна бути одержана згода відповідного з черги кандидата-заступника, що запрошується до виконання обов'язків члена Ф.-Д. Управи на час відпустки чи визначеної командіровки.

§ 127. З додатком таких уступів: „На місце дотерміново залишившого уряду члена Ф.Д. Управи, заступника його вибірають на той термін, якого не дослужив член, Ф.-Д. Управи, що уступив з уряду.

Нового члена Ф.-Д. Управи вибірають по відповідній курії і тим же порядком що зазначено в §§ 90, 92, 92а.

§ 130. Кінець має таку редакцію: „на члена Ф.-Д. Управи, що вимагав референдуму“.

§ 132. З вставкою після уступу під літерою „ж“ такого уступу: „Після цього один член Трибунала призначається з загального списку кандидатів по вибору Ф.-Д. Управою“; і заміною в уступі під літерою „з“ слова „двох“ на слово „одного“.

§ 194. Точка шоста починається так: „Коли остання одноголосно залиш“..... В точці сімій після слів: „... $\frac{2}{3}$ голосів обох Палат“, вставляється: „то Ф.-Д. Управа має право одноголосною постановою перенес“..... і т. д.

У В А Г И.

До § 10. В Ф.-Д. Устроєві обсяг відомства державних справ обмежений і предмети цієї компетенції по пактам перераховуються. Це необхідний порядок кількох (див. вступ ст. 16) допускає значну розмаїтість. В порядку зміни конституції (§§ 17 і далі) цей обсяг може бути зміненим за винятком визначених § 5 предметів. Словом, не виключається необхідна елястичність в розвиткові Ф.-Д. Устрою без порушення, а тим паче руйнації Федерально-Державного принципу, що творить абсолютну гарантію для державного-правного становища окремих Земель, які творять У. Н. Р. В § 10 спроектовано мінімальний перелік предметів Ф.-Державної компетенції У. Н. Р. Виходячи з погляду всебічного проведення принципу демократичної республіки в Ф.-Д. складі, я гадаю, що з погляду політичної психології, треба оддати перевагу першому способу зміни обсягу компетенції Ф.-Д. Організації, на випадок необхідности в цьому, а саме: поширенню обсягу компетенції Ф.-Д. Організації по ініціативі знизу, з боку Земських Парламентів в міру того, як в цьому виявиться потреба—а потреба в цьому виявиться напевно—перед другим способом—способом звуження зпочатку визначеного обсягу компетенції Ф.-Д. Організації тими ж самими чинниками. Система змін в обсягу компетенції Ф.-Д. Організації, що нами передбачається може забезпечити новим додатковим предметам цієї компетенції відповідну елястичність в залежности од конкретних умов і реальних перспектив. Запропонований § 10 перелік справ, що належать до Ф.-Д. компетенції У. Н. Р., після докладного обміркування, уявляється нам досить правильним мінімумом, в умовах творимого державного життя на Україні, якого очевидно не прийдеться зкорочувати. Само собою зрозуміло, що залишається непорушним принцип з формульований в § 5.

До § 14—уст. 3. В системі так званої чотирех,—а нині краще назвати—пятихвістки політичних виборів доводиться зробити один коректив. А саме: без порушення власне істоти принципу цієї системи, доводиться скорегувати в справедливий демократичний спосіб, в практиці сліпе, цілком міханичне застосування принципу рівного виборчого права—системою плюральних голосів, яка провадиться на таких засадах, що надання права користатися, замість одного голосу на політичних виборах, а також і при участі в актах установчої влади (§ 14),—з декількох голосів, в певний градації, цілковито виключає маєтковий ценз, а нормується лише в залежности від чисто громадських умовин, а саме: від особистих прикмет і заслуг громадянина та певних об'єктивних умовин (віку, родинного стану, освітнього цензу, громадської та державної праці і т. и.); градація плюральних голосів повинна обмежитись порівнюючи не дуже високим максимальним числом, наприклад 8 голосами. Далі, поправка проведення виборів по способу пропорціональності, з часом, вияснить безсумніву пот-

ребу іншого вже радикальнішого корективу в загальній системі виборчих порядків. Це перехід від системи нині загально улюблених одностепених виборів до Ф.-Д. Палати до системи двох чи навіть трьохступенної. Практика виявить корисність і умовини цієї реформи; в цих безпосередньо реальних обставинах відповідна реформа, розуміється, й краще і природніше прищепиться. В сучасний момент питання, це булоб, в деякій мірі одіозним; через те воно в проведеному проекті О. Д. З. для У. Н. Р. обминається. Нехай само життя висуне його еволюційним шляхом.

§ 17. Право ініціативи що до зміни законів, творить частину О. Д. З. в послідовно організованій демократичній республіці, з референдумом, повинно бути надано всім активним елементам в цьому державному устроєві. В цьому розумінню зформульовані, зокрема, і 4, 5 та 6 уступі § 17.

§ 19. Запропонований проект уділяє більш, ніж то було досі, місце для з'єднаних зібрань обидвох Палат Парламенту для розв'язання конституційно-законодавчих а також інших підлеглих компетенції Парламенту питань; в деяких випадках до цих з'єднаних зібрань приєднується також Ф.-Д. Суд. Це встановлено почасти для забезпечення по можливості всебічного розглянення і можливо об'єктивного розв'язання біжучого питання, почасти-ж з міркувань що—до технічної догідности.

§ 20. Побільшений у двічі особистий склад Парламенту, в формі надзвичайних національних зборів, що скликаються з зазначеною певною метою, мають собі прецеденти. Система ця, певна річ, корисна, бо що більше число депутатів у Парламенті, то ближче стоїть виборець до обраного ним представницького апарату і цей апарат таким побитом повніше відбиває у собі виборчий загаль. Звичайний же Парламент, з технічних міркувань та з інших ділових причин, обмежується в певному абсолютному числі депутатів. В державах з населенням в декілька десятків мільйонів число депутатів, стосовно до числа населення значно зменшується. Тим то, в залежності від більшої важливості певних актів законодавчої роботи, то б то у випадках порівнюючи нечислених, доцільним для справи буде звертатися до системи, так мовити двохступених Парламентів. У запропонованому проекті; вона передбачається тільки в одному випадкові. Але переведення цієї системи може бути значно поширено. Можна утворити середущу форму між Парламентом звичайного штибу та референдумом. Зокрема ж, вона може бути, в певному обсязі уже й тепер переведена в життя в проєктованих конституціях окремих Земель У. Н. Р., в різних формах, що вимагатимуться місцевими умовами та поглядами на справу.

§ 24. встановлює порядок, що уявляє собою цілковите переведення принципу самої суворой закономірности в державі і на самих її верхах.

§ 25. Двохпалатна система в організації Ф.-Д. Парламенту є цілком самостійне питання, цілком незалежне од загального питання про двухпалатну систему. Тут, так зв. нижня чи друга Палата,—Ф.-Д. Рада—по нашому проєкту репрезентує загально-дер-

жавно-національний елемент, а так зв. верхня, чи перша Палата—З.-Д. Палата—репрезентує, так мовити, елемент партикулярно-земський. Для того ж, щоб двохпалатна система і в Ф.-Д. Організації не стала перешкодою для парламентської роботи, далі (§ 77) передбачені такі порядки, що своєчасно спиняють можливий саботаж одної Палати проти другої. В певних випадках можлива односторонність двохпалатної системи Ф.-Д. Парламенту вирівнюється утворенням об'єднаного Зібрання обох Палат Парламенту.

§ 34. Видання закону про вибори зо всіма подробицями,—то справа звичайного законодавства. В конституційно-правному ж відношенню вистачить зафіксувати такі загальні засади, як це зроблено в §§ 29—33.

§ 38. Формульоване тут правило має прецеденти в конституційній-практиці. Правило це дуже зручне. Парламент є постійна установа, а тому повинна мати свої точно-визначені терміни для переведення роботи. Зокрема, в демократичній республіці, правила, що його встановлює § 38 (сама дата звичайно з принципового боку не має значіння, про неї питання ходить лише з боку практичності), виявляє собою цілком самостійне значіння Парламенту, як верховного відповідального чинника в галузі визначеної для нього компетенції

§§ 45—46. Збільшують, в порівнянні з иншими існуючими конституціями, відповідальність депутатів за виконання ними їх депутатських обов'язків. В сучасних Парламентах абсентеїзм депутатів став хроничною хворобою, через, що постанови, що їх ухвалює Парламент все більше позбавляються свого характеру постанов, що виявляють погляд і побажання населення і дуже часто бувають цілком випадковими. Парламентські діячі апатично ставляться до питання про боротьбу з абсентизмом, хоч і свідомі всеї ненормальности його в Парламентському життю. Ясна ж річ, що цю явно-небезпечну хворобу треба підлікувати радикальними профілактичними засобами. Зазначені §§ і формулюють такі засоби. Депутат же, що добивався мандату і присягнув на виконання депутатських обов'язків, як чесна людина повинен без особистої для себе образи підлягти визначеним §§ 45—46 єдино резонним порядкам.

§ 48. Вводить деякі, правда досить легкі корективи, в справу перевірки депутатських мандатів самим Парламентом в випадках уневажнення мандату. По суті ж це ще не все, щоби Запобігти існуючим в Парламентській практиці ненормальностям.

§ 50. Встановлює факультативне Депутатське Зібрання з членів обох Палат Парламенту на час між сесіями. Такі Депутатські Зібрання не мають в конституційній практиці поширеного застосування, але в особливих обставинах вони безумовно мають корисне значіння, а тому, як факультативна установа, яку Парламент, при потребі може покликати до життя, вона має досить підстав і повинна бути в Конституції.

§ 52. Вводиться виняток зі звичайної парламентської практики. З закінченням кожної сесії цілком уриваються усі нескінченні справи, що повстали під час сесії, та в другій сесії мають розпо-

чинатись знову від початку. Такий порядок має рацію коли одночасно з сесією кінчиться також сама легіслятура, але він не має принципового і практичного значіння, та лише обтяжує, коли з одною сесією не кінчиться період легіслятури.

§ 53. Заводить в парламентській устрій зовсім новий елемент і факультативне поповнення складу Палат Парламенту потрібними фахівцями шляхом кооптації. Деталі в організації цієї кооптації мають забезпечити серйозне то обережне користування Палатами цим інститутом.

§ 54. На Україні величезні маси населення переважно надають значіння саме релігійному обрядові заприсяження. Певна річ, треба обов'язково рахуватись з цим безсумнівним явищем у наведених в § 54 випадках. Було-б просто зухвальством ігнорувати це.

§ 59. На рівні з иншими постановами Парламенту і автономні накази Палат про їх діловодство також підлягають перевірненню Ф.-Д. Судом з боку згідности їх з О. Д. З. Инакше й не може бути.

§ 61 підпорядковує в відповідній формі Парламентській дисципліні тако ж і представників Правительства, що виступають з Парламентської Трибуни. Це положення конче потрібно зафіксувати в О. Д. З.

§ 62 встановлює право Парламенту вимагати явки не тільки представників Правительства для подання особисто пояснень в Парламенті, але йде далі, а саме: вимагає явки певних осіб персонально.

§ 74 вже в деякій мірі побільшує звичайний в сучасній парламентській практиці мінімальний кворум в засіданнях Палат Парламенту, але обмежує все ж таки ще обов'язковим кворумом в $\frac{2}{3}$. Одначе треба ствердити, що голосування державних питань в парламентських Палатах, булоб цілком нормальним лише при прийнятті справ, які вирішуються мінімально - абсолютною більшістю всього числа членів Палати. Другий уступ § 74 дає Палатам можливість запровадити належний нормальний порядок еволюційним шляхом і автономно. Треба, щоби члени Парламенту звикли ставитись до своїх депутатських обов'язків, що їх взяли на себе, як до виконання службового обов'язку. Безпідставний абсентеїзм в такому стані річей є абсолютно недопустимий.

§ 79 числиться з конечністю, що впливає з широкого пристосування демократично-державного принципу—надати ініціативу в порушенню питання про дотерміновий розпуск Ф.-Д. Ради усім відповідальним чинникам державної влади, а розв'язання цього питання має бути обставлено з усією обережністю.

§ 85 числиться з цією, можна сказати, дегенерацією, яка все більше і більше поширюється в сучасних Парламентських звичаях та понижує в очах широких мас потрібний авторитет високої установи. Для лікування цієї безсумніву небезпечної недуги треба в рішучий спосіб зміцнити дисципліну в засіданнях Парламенту та поважно збільшити дисциплінарну владу Парламенту над його членами. Адже-ж в дійсности вона потрібна лише для порівнюючи дуже невеликої кількості осіб, але ж для них саме і потрібна вона, бо їх поведінка компромітує масу членів парламенту.

§ 91 і далі. Процедура обрання Ф.-Д. Голови при відповідних обставинах може бути значно ускладнена, але ж в цьому остільки важливому акті державного життя, такими тимчасовими утрудненнями в'язатися не слід і для них розуміється, треба встановити способи, що гарантують належну можливість добрих виборів.

Уряд Федерально-Державного Голови сполучається з певними умовами, що надають йому значну активність і незалежність, й це стоїть в тісному логічному й реальному звязкові з основною конституцією верховної влади в Ф.-Д. організації У. Н. Р.

Разом з тим Ф.-Д. Голова підлягає стисло унормованій відповідальності (§§ 117 і далі), що сполучаються з всебічними гарантіями.

Часове заступство Ф.-Д. Голови по запропонованому проєктові може бути організовано різними придатними способами. Ця можлива рухливість, здається має усю перевагу в порівнанні з будь якою одною виключною формою. Вона зберігає можливість в кожному даному випадкові, числитись з реальними умовами моменту.

§ 112. Обовязкова релігійна форма запряження Ф.-Д. Голови при вступленні на уряд, викликається безперечним поглядом на це питання величезної, переважаючої маси українських громадян, які не можуть собі уявити щоби головою християнської держави був хто інший, як не християнин, що не відкидає релігію і її обряди. Принцип свободи сумління громадян цим не порушується.

§ 143 і слідуючі. Значно докладніше, ніж це роблять інші конституції, нормують в проєкті О. Д. Законів для У. Н. Р. структуру міністерств. Ми маєм на меті коррегувати звичайну практику з Парламентським Міністерством (парламентаризмом) і обставити його, як досить самостійний інститут, вільний од випадкових партійних коливань та дати його окремим складовим елементам певне конституційно-правне становище. Таким чином краще і міцніше забезпечується важливий для мас населення закономірний і рівний хід роботи виконавчої влади од верху і до низу. Задержання Верховної влади за народом, що сам є установчою владою в Державі обумовлює таке звільнення виконавчої влади з під необмеженої підлеглості Ради Міністрів партійним колюванням Парламенту. Деталі інституту одповідальности Міністрів уміщені в О. Д. З. з метою забезпечити за необхідними в цій справі відповідними нормами права саме міцне існування і строге застосування. Для Суду над Міністрами встановлюється три різних порядків, стосовно до особливих прикмет провини особи, що її обвинувачують: Один—для справ за переступи по службі. Для них проєктується „Особлива Нарада для розгляду справ за переступи по службі“ (§ 172). Вона складається з приміненням принципів суду „Присяжних“. Другий порядок проєктується для Суду за інші переступи. Ці справи переводяться вже в першій інстанції,—в Вищому Касаційному Суді (§ 179—180). Третій порядок встановлюється для політичної одповідальности Міністрів. Для справ цього порядку утворюється особливий „Трибунал для розгляду політичної одповідальности Міністрів“ (§§ 182—187) на за-

садах, споріднених з засадами для Суду Присяжних. Питання про право ініціативи порушувати обвинувачення проти Міністрів ставиться на самих широких засадах. Але щоби, з одного боку, запобігти остільки привабній спокусі порушувати і безпідставні обвинувачення проти Міністрів, що безперечно поставило б їх в неможливе становище і перешкоджало би їхній правительственій роботі, а з другого, щоби всі справи по таких обвинуваченнях передати в руки найбільш досвідчених судей і прийнято в нашому проєкті диференційований судовий порядок хоч і складний в деяких частинах, та необхідний для цілком раціональної і справедливої постановки справи.

§ 169. Передбачає організацію кодифікаційного інституту для полегчення Окремим Землям їх Законодавчої роботи. Окремі Землі можуть і не мати, особливо з початку, вистарчаючого числа підготовлених фахових сил для виконання кодифікаційної роботи в справі видання законів та інших обов'язкових постанов, а також збірки законопідготовчих матеріалів, особливо з практики і досвіду інших Країн, що встигли створити більш менш зразкові державні установи і порядки. Отже зазначена установа необхідна і матиме велике допомагаюче значіння для цих важливих державних справ на Україні.

§ 189 і слідує. Ф.-Д. Суд, яко верховний державний суд по всіх питаннях державного права Ф.-Д. України, в політичній практиці має прецеденти.

В Ф.-Д. Організації У. Н. Р. він є тільки необхідний інститут для охорони державно-конституційного порядку в Республіці, його функції і повноваження відповідно визначені. Запропонована організація його складу базується на принципах демократичної республіки і її федерального устрою і разом з тим забезпечує цілком кваліфікований особовий склад цього Верховного Трибуналу.

§ 202 і слід. проєктує вищий Касаційний Суд в Ф.-Д. Організації У. Н. Р. Земські Парламенти можуть користуватися ним за власної постанови, хоч не виключене для них право організувати такий суд і не залежно од існування Ф.-Д. Касаційного Суду. Треба сподіватися, що коли не всі, то більшість Земель визнають за краще користуватися Ф.-Д. Касаційним Судом і в такім випадку цілком вільний вибір тільки збільшить авторитет цього Суду і довірря до нього з боку населення.

§ 210 і далі. Фінансовий Контроль, по всім міркуванням, повинен бути організований самим докладним і строгим порядком, як з боку фахового, так і з боку демократично республіканського. Особливо в теперішній час в цьому є настирлива необхідність. В загальній системі Ф.-Д. Організації Ф.-Д. Фінансовий контроль повинен зайняти становище, аналогічне становищу Ф.-Д. Суду. В загальній організації (так зв. розподілі влади) в демократичній республіці він складає рівнозначний з іншими основними галузями державної влади елемент,—на рівні з законодавством, судовою і виконавчою владою та місцевим самоурядуванням.

§§ 230—233. Мають на увазі, при заведенню нових податків, що отягощають населення, переводити їх з додержанням великої обережності, які загалом ще не засвоєні конституційною практикою. Про значіння такої суворости не приходится багато говорити.

§ 246 являється деяким винятком в порівнянні з звичайною Союзно-Державною практикою. В географічних умовах України такий порядок, однак може мати велике значіння. Ніякої політичної небезпеки для Ф.-Д. Організації таке право окремих Земель не може мати, при визначених умовах користування цим правом.

§ 254 переводить радикальну зміну в сучасній Ф.-Державній і взагалі в конституційно-державній приктиці. Вона обумовлена основною виходною точкою погляду на право влади в демократично-республіканському устроєві. Необхідний раціональний коректив в цьому відношенню до § 254-го творить § 255.

§ 262 і слідуючі встановлюють обовязкові не тільки в Ф.-Д. Організації, але і у всьому державному побуті норми, що забезпечують всім громадянам в надійній і зручній формі знайомитися зо всіма, що їх торкаються, правилами, які видаються законодавчим чи адміністративним порядком, чи пояснюються відповідним судовим товмаченням Законів. Для найкращого забезпечення, необхідної охорони Законного порядку, непорушний авторитет якого особливо важливий в демократично-республіканському устроєві, визначені в наведених §§ правила творять конечно необхідність.

§§ 278 і 281 пропонують зручний спосіб для встановлення на початку часового конституційного порядку, який, коли відповідає потребам, бажанням і, так мовити, ідеології всього громадянства республіки, може автоматично перетворитись в порядок постійний. Свобода установчої влади народу—необхідніша підстава демократично-республіканського устрою,—при цьому нічим не в'яжеться. До активного користування цією свободою ширші маси громадянства заохочуються §-м 279.

§ 283 і слідуючі являються в новотвореній державі, так мовити, переходовими нормами для визначення хто взагалі може вважатися українським громадянином. В майбутньому, коли сформується склад українських громадян на зазначених підставах, своє значіння ці часові норми стратят самі собою. Критерієм для цих норм розуміється був національний принцип, а потім, задоволені також всі справідливі інтереси ннших громадян, що своїм побутом споріднились з інтересами української державности. Охорона прав на українське громадянство вистарчаюче забезпечена судовими гарантіями, а разом з тим охороняються і справідливі інтереси держави од можливого напливу шкідливих елементів.

§§ 293 і слідуючі в різних відношеннях доповнюють звачайну в конституційних державах практику. Під охорону закону взято релігійне виховання дітей. Забороняється релігійна пропаганда. Встановлюється цивільна форма шлюбу чи розводу для християн-

ських вір. Така постановка справи, що відповідає релігійним поглядам і потребам великої кількості християнського населення, повинна бути визнаною і охоронятися безпосередньо верховною владою самого народу в його О. Д. З.

§§ 322—328 передбачають задоволення вимог соціальної справедливості і соціальної відповідальності в різних виглядах. Це нова—серйозна тема в конституційний хартіях, що настирливо висовується обставинами сучасного громадського і економічного життя.

§ 327 дає лиш церці відправні точки для Земельної реформи.

ДРУКОМ розпочато року Божого 1921 21 Червня о год. 12 в день.
закінчено 26 Липня о год. 3 дня.

Друкарські помилки.

Стор. або §	Згори	Знизу	Надруковано	Треба читати
9	—	1	volens volens	volens nolens
14	—	1	важкими	важкими
§ 22	2	—	в § 1	в § 17
43	13	—	Голова Ф.-Д. Управи	Ф.-Д. Голова
52	14	—	§ 132	§ 120
§ 143	2	—	У О. Р.	У. Н. Р.
§ 163	2	—	підписом	підписом
56	4	—	перетвору	первотвору
63	6	—	в п. 4 цього...	в п. 2 цього...
§ 200	4	—	уст. 3 § 198	уст. 3-го §-м 198
§ 205	—	2	Ф.-Д. Управа	Ф.-Д. Голова
§ 214	—	1	... уст. 2 § 90	... уст. 2 § 198
§ 279	2	—	... Республіки, ставиться	... Республіки, через кожних десять років, ставиться...
§ 284	2	—	матимуть 7	матимуть 17
80	11	—	(§ 277 уст. 1)	(§ 287)

24

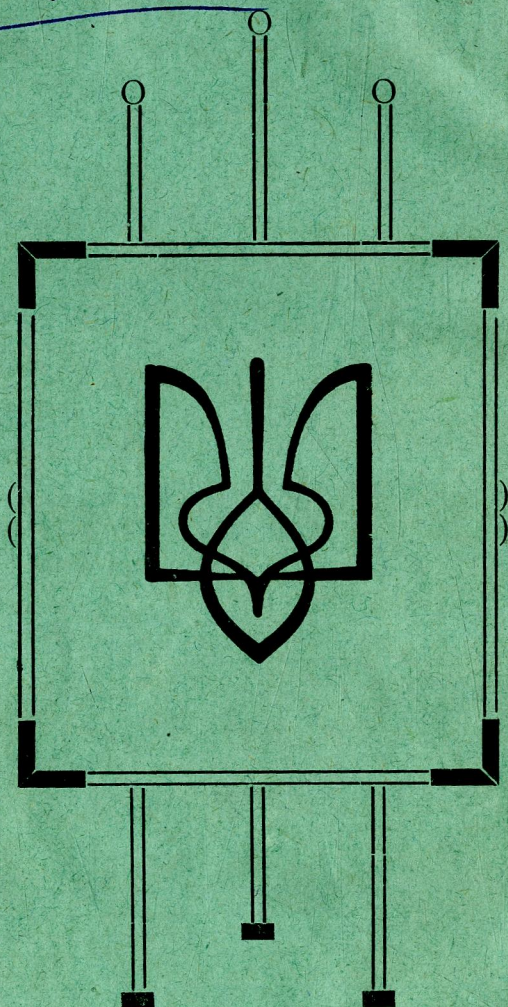
ВИДАВНИЦТВО

С. У. Д.

№2

Зруб (19862)

2136

ЦІНА

225

PA 2136 γ